

Innowacja

Program bazowy
z elementami metody
kinezylogii edukacyjnej

pwn.pl

Zespół redagujący publikację

Małgorzata Trybuś

Elżbieta Kisielewicz

Maria Żółtak

Renata Dziwisz

Teresa Radomska

Autorki wybranych scenariuszy

Dorota Panasiuk

Alina Czernicka

Violetta Kostrzewska

Aneta Pawlak

Renata Płochocka

ISBN 978-83-61492-98-6

Wydawca:

pwn.pl spółka z o.o.

ul. Grabiszyńska 281

53-234 Wrocław

pwn.pl

Biuro projektu:

Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów

ul. Romana Maya 1, 61-371 Poznań

tel. +48 61 873 62 48

faks +48 61 873 62 49

e-mail: projekt@pwn-iws.pl

www.pwn-iws.pl

PUBLIKACJA BEZPŁATNA, WSPÓŁFINANSOWANA ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ
W RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO.

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
Praca z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych	7
Główne założenia metody kinezylogii edukacyjnej oraz propozycje zajęć z wykorzystaniem elementów tej metody.....	18
Scenariusz nr 1	20
Scenariusz nr 2	30
Scenariusz nr 3	39
Scenariusz nr 4	47
Scenariusz nr 5	60
Propozycje przykładowych ćwiczeń z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	69
Program bazowy.....	80
Literatura	88

Oddajemy w Państwa ręce publikację, która jest zbiorem materiałów wypracowanych w ramach projektu *Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów* finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, z priorytetu III. Instytucją pośredniczącą jest Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Celem projektu jest wyposażenie nauczycieli klas integracyjnych z 40 szkół podstawowych z czterech województw w wiedzę i umiejętności z zakresu metody autorstwa Marii Montessori, kinezylogii edukacyjnej, stymulacji polisensorycznej i integracji sensorycznej, tak aby mogli oni na bazie nowo zdobytej wiedzy opracować innowację pedagogiczną dopasowaną do potrzeb i możliwości swoich uczniów. W ramach projektu nauczyciele pod opieką opiekunów poszczególnych kursów przygotowywali scenariusze zajęć uwzględniające innowacyjne treści poznane na kursach i według nich prowadzili zajęcia pozalekcyjne z dziećmi.

Projekt *Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów* jest realizowany od grudnia 2009 do września 2012 roku i składa się z czterech etapów.

Pierwszym etapem było wyłonienie 100 nauczycieli podstawowych szkół integracyjnych pracujących w klasach I–III, którzy skorzystali ze szkolenia metodą blended-learning. Specjaliści z zakresu metod: Marii Montessori, kinezylogii edukacyjnej, stymulacji polisensorycznej i integracji sensorycznej przygotowali szkolenia warsztatowe oraz e-learningowe, dopasowane do potrzeb dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi uczącymi się w szkołach ogólnodostępnych. Najistotniejsze informacje z zakresu wybranej metody przygotowane dla potrzeb nauczycieli znajdziecie Państwo w części teoretycznej niniejszej publikacji.

Drugi etap realizacji projektu zakładał wdrażanie poznanej wiedzy do codziennej pracy z uczniami. W tym celu nauczyciele opracowali bazę scenariuszy zajęć, według których prowadzili zajęcia pozalekcyjne z dziećmi. Scenariusze były konsultowane z opiekunami poszczególnych kursów i modyfikowane w zależności od potrzeb. Uczestnicy kursów w sposób twórczy włączali elementy tych metod do pracy ze swoimi uczniami. Efektem tego są zamieszczone m.in. w tej publikacji, pomysły zaprezentowane w formie scenariuszy. Nauczyciele z 40 szkół zostali wyposażeni w niezbędne materiały i pomoce dydaktyczne wspomagające realizację scenariuszy, co przyczyniło się również do zwiększenia atrakcyjności proponowanych zajęć.

Trzeci etap polega na przygotowaniu innowacji pedagogicznej wzbogacającej proces kształcenia o elementy poznanych metod. Specjaliści z zakresu danych metod przygotowali główne założenia i cele innowacji, opracowując program bazowy, który następnie nauczyciele będą dostosowywać do potrzeb i możliwości swoich podopiecznych. Doświadczenie nabyte w trakcie realizacji zajęć pozalekcyjnych w ramach projektu ma pomóc nauczycielom w opracowaniu innowacji odpowiadającej potrzebom uczniów.

Czwarty, końcowy etap realizacji projektu przewiduje zarejestrowanie innowacji pedagogicznych oraz wypracowanie przez nauczycieli pomocy dydaktycznych przydatnych do realizacji innowacji w szkołach. Na każdym etapie realizacji projektu *Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów*, nauczyciele – beneficjenci projektu mogą korzystać z wiedzy i doświadczenia opiekunów kursów.

W niniejszej publikacji znajdziecie Państwo zarówno główne założenia metody zaproponowanej nauczycielom w celu wspierania wszechstronnego rozwoju dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, jak również wypracowane i sprawdzone już w praktyce pomysły na innowacyjną pracę z dziećmi. Materiały, które zostały zamieszczone w publikacji, są efektem realizacji dwóch pierwszych etapów projektu.

Zachęcamy do zapoznania się z ciekawymi pomysłami nauczycieli na pracę z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, bo właśnie te dzieci potrzebują specyficznych metod nauczania. Mamy nadzieję, że czytelnik znajdzie tu dla siebie inspirację do lepszej, efektywniejszej pracy z każdym uczniem.

Małgorzata Trybuś

PRACA Z UCZNIEM O SPECJALNYCH POTRZEBACH EDUKACYJNYCH

Projekt *Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów* jest przede wszystkim adresowany do uczniów, którzy potrzebują wsparcia i innych metod nauczania dopasowanych do ich potrzeb i możliwości. Ostatnie zmiany w prawie oświatowym szczególnie koncentrują się na indywidualnym wspomaganie dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach ogólnodostępnych. Dlatego ten dział zostanie poświęcony charakterystyce tych uczniów.

Pojęcie specjalnych potrzeb edukacyjnych według M. Bogdanowicz

Specjalne potrzeby edukacyjne odnoszą się do tej grupy uczniów, którzy nie mogą podołać wymaganiom powszechnie obowiązującego programu edukacyjnego. Mają oni bowiem znacznie większe trudności w uczeniu się niż ich rówieśnicy. Są w stanie kontynuować naukę, ale potrzebują pomocy pedagogicznej w formie specjalnego programu nauczania i wychowania, specjalnych metod, dostosowanych do ich potrzeb, możliwości i ograniczeń. Powinni być nauczani przez specjalistyczną kadrę pedagogiczną, w odpowiednich warunkach przy uwzględnieniu odmiennych rozwiązań organizacyjnych.

Badania M. Bogdanowicz z 1999 roku pokazały, że aż 20% populacji uczniów to dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Są to dzieci, które w warunkach szkoły masowej nie odnoszą sukcesów, a brak sukcesów w początkowych latach nauki powoduje, że tworzą one indywidualne sposoby radzenia sobie z negatywnym obrazem siebie.

Te indywidualne strategie często przybierają postać mechanizmów obronnych, takich jak **wycofanie**, **zachowania agresywne**, **kłamstwa**, **ucieczki w choroby** itp. Takie nieadekwatne zachowania emocjonalne ucznia mogą nasilić ilość kierowanych do niego negatywnych informacji zwrotnych, które wyzwalają jeszcze więcej zachowań społecznie nieakceptowanych.

Klasyfikacje wyróżniające zaburzenia dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Pojęcie specjalnych potrzeb dotyczy osób z odchyleniami od normy. Odchylenia mogą odnosić się do właściwości: **biologicznych**, **psychologicznych**, **społecznych**. Mogą mieć charakter **ilościowy** i **jakościowy**, przez co wywierają mniejszy lub większy wpływ na przebieg rozwoju i wychowania człowieka.

Odchylenia **ujemne** powodują ograniczenia rozwoju fizycznego i psychicznego, utrudniają naukę i adaptację zawodową, zakłócają społeczne funkcjonowanie człowieka, czyniąc go osobą niepełnosprawną. Odchylenia **dodatnie** to szczególne uzdolnienia i talenty.

Klasyfikacje wyróżniające zaburzenia dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Makrozaburzenia rozwojowe	Mikrozaburzenia rozwojowe
<ul style="list-style-type: none"> • upośledzenie umysłowe, • wady wzroku /niewidomi, niedowidzący, słabo widzący/, • wady słuchu /głusi, niedosłyszący, słabo słyszący, • kalectwa i dysfunkcje w układzie ruchu, • afazja /osoby słyszące, niemówiące, • niedostosowanie społeczne, • choroby psychiczne. 	<ul style="list-style-type: none"> • dysharmonie i dysfunkcje intelektualne, • zaburzenia percepcji, • opóźniony i zaburzony rozwój mowy, • niedojrzałość społeczno-emocjonalna, • zakłócona dynamika procesów nerwowych: nadpobudliwość, zahamowanie, • specyficzne trudności w uczeniu się: dysleksja, dysortografia, dysgrafia, dyskalkulia.

Klasyfikacje wyróżniające zaburzenia dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (wg J. Jastrzęb, 1995)

Przyjmując jako kryterium rodzaj niepełnosprawności, wyróżnia się:

- osoby z uszkodzeniami sensorycznymi,
- osoby z niesprawnością motoryczną (osoby z uszkodzeniem narządu ruchu oraz osoby z przewlekłymi chorobami narządów),
- osoby z niepełnosprawnością psychiczną (osoby umysłowo upośledzone z niepełnosprawnością intelektualną, osoby psychicznie chore z zaburzeniami osobowości i zachowania oraz osoby cierpiące na epilepsję),
- osoby z niepełnosprawnością złożoną,
- osoby z zaburzeniami emocjonalnymi,
- osoby z zaburzeniami komunikacji językowej,
- osoby z autyzmem dziecięcym i pokrewnymi schorzeniami,
- osoby ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się,
- osoby z niepełnosprawnością społeczną,
- osoby z przewlekłymi schorzeniami somatycznymi.

Grupa dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi jest bardzo zróżnicowana. Znajdują się w niej uczniowie wybitnie zdolni, jak również upośledzeni umysłowo, dzieci przewlekłe chore i kalekie, dzieci z poważnymi deficytami rozwojowymi, chore psychicznie, ale także ze specyficznymi trudnościami w nauce, takimi jak dysleksja czy dysgrafia.

Jednak nie każdy rodzaj niepełnosprawności klasyfikuje dziecko do klasy integracyjnej.

Stąd ogromne wyzwanie dla nauczycieli klas integracyjnych i konieczność ciągłego poszerzania wiedzy i warsztatu pracy.

Skierowanie dziecka niepełnosprawnego do klasy integracyjnej, zgodnie z obowiązującym prawem, musi być poprzedzone orzeczeniem poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Każde orzeczenie musi zawierać:

- określenie poziomu rozwoju intelektualnego
- opis specyficznych trudności
- wskazanie mocnych stron dziecka
- wskazania dotyczące dalszej pracy.

W myśl prawa oświatowego o niepełnosprawności uznawanej w kształceniu decyduje orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej, a nie opinia tej poradni czy zaświadczenie lekarskie.

Dla nauczyciela najistotniejsza jest rzetelna informacja:

- w jakich zadaniach uczeń sobie radzi najlepiej
- w jakich zadaniach nie daje sobie rady
- na jakim poziomie trudności wykonanie określonego typu zadania przekracza możliwości ucznia.

Poradnia psychologiczno-pedagogiczna jest zobowiązana do wydania takich zaleceń, które są możliwe do realizacji w danej szkole, w której uczy się dziecko.

Pojęcia najczęściej spotykane w orzeczeniach i opiniach Poradni Psychologicznej i ich przełożenie na szkolne możliwości uczniów

- **Obniżony poziom umysłowy**

W skali WECHSLERA może to oznaczać inteligencję niższą niż przeciętna (IQ pomiędzy 70–85) albo upośledzenie umysłowe w różnym stopniu (upośledzenie umysłowe jest diagnozowane, kiedy w skali Wechslera wskaźnik jest niższy niż 70 IQ).

Dzieci o obniżonym poziomie umysłowym otrzymują orzeczenie kwalifikujące do kształcenia specjalnego. Kształcenie specjalne zgodnie z obowiązującym prawem oświatowym realizowane może być w placówce kształcenia specjalnego, klasie (szkole) integracyjnej bądź w klasie ogólnodostępnej szkoły masowej. Uczniowie mogą również przebywać w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych. Wybór odpowiedniej formy kształcenia zależy od rodziców bądź prawnych opiekunów dziecka.

W DSM-IV upośledzenie lekkie (55–69 IQ) diagnozuje się, gdy występują ogólnie niższy poziom funkcjonowania intelektualnego oraz znaczne ograniczenia przynajmniej w dwóch poniższych obszarach:

- komunikacji,
- samodzielności,
- życia domowego,
- społeczno-międzyludzkich umiejętności,
- pracy, czasu wolnego, zdrowia i bezpieczeństwa.

Upośledzenia umysłowego nie diagnozuje się po 18. roku życia, nawet jeżeli po tym czasie wystąpią powyższe zaburzenia.

- **Dzieci z diagnozą inteligencji niższej niż przeciętna**

Od grupy dzieci upośledzonych umysłowo odróżnia się dzieci diagnozowane przez psychologów jako dzieci z **inteligencją niższą niż przeciętna**. W skali Wechslera są to osoby z inteligencją pomiędzy 70–84 IQ – tzw. jedno odchylenie standardowe.

Są to w większości dzieci o:

- harmonijnym rozwoju, ale globalnie obniżonych wszystkich funkcjach poznawczych,
- nieharmonijnym rozwoju, parcjalnych deficytach rozwojowych.

Określenie „**harmonijnym rozwoju, ale globalnie obniżonych wszystkich funkcjach poznawczych**” oznacza, że dziecko funkcjonuje na podobnym poziomie w różnych zadaniach, które angażują rozmaite sfery działalności umysłowej (np. pamięć wzrokową, słuchową, tempo uczenia się, wiedzę o świecie, rozumowanie i wyciąganie wniosków itp.), ale rozwój wszystkich wymienionych funkcji jest globalnie opóźniony.

Dziecko o „nieharmonijnym rozwoju intelektualnym” będzie uzyskiwać krańcowo różne wyniki w zależności od typu postawionej przed nim zadania.

Dziecko z deficytami parcjalnymi, czyli wybiórczymi zahamowaniami rozwoju w jednej lub w kilku sferach, może w jednej dziedzinie przejawiać duże zdolności, a w innej funkcjonować podobnie jako dziecko upośledzone umysłowo, dzieci mające określone – wybiórcze trudności w nauce, np. w zapamiętywaniu, czytaniu, pisaniu, liczeniu długo mogą być postrzegane przez nauczycieli jako leniwe, powolne, niestaranne, bez motywacji do nauki, skoncentrowane na pozaszkolnej aktywności.

Dobra diagnoza, jakie konkretnie funkcje są obniżone, a jakie w normie rozwojowej, pozwala na uniknięcie nieadekwatnych metod pracy z takim dzieckiem.

- **Dysleksja rozwojowa**

Jest diagnozowana, kiedy występują zaburzenia w obrębie analizatorów percepcji, ale nie ma wad wzroku, słuchu lub innych uszkodzeń centralnego i obwodowego układu nerwowego.

Dysleksję rozwojową diagnozuje się, kiedy występują mikrozaburzenia analizatorów percepcji przy prawidłowej motywacji dziecka do nauki oraz rozwoju intelektualnym w normie.

Pod pojęciem dysleksji rozwojowej mieszczą się takie pojęcia jak:

- dysortografia – trudność w nauce czytania i pisania, trudność w pisaniu zgodnym z zasadami ortografii
- dysgrafia – trudność w zachowaniu poprawności graficznej pisma
- dyskalkulia – trudność w opanowaniu operacji liczbowych, rozwiązywaniu zadań rachunkowych.

• **Zaburzenia lateralizacji**

Lateralizacja jest to dominacja jednej strony ciała, którą określa się poprzez dominację

- oka
- ucha
- ręki
- nogi.

Skrzyżowana lateralizacja jest diagnozowana w przypadku dominacji prawej i lewostronnej poszczególnych narządów np.: dominacji prawego oka, ucha i lewej ręki i nogi lub innych kombinacji dominacji prawej i lewej strony.

Uczniowie z wadami wzroku, słuchu i narządu ruchu

• **Uczniowie niewidomi i słabo widzący**

Wśród dzieci z uszkodzonym wzrokiem ze względu na stopień ostrości widzenia wyróżnia się trzy podstawowe grupy:

- dzieci całkowicie niewidome
- dzieci z resztkami wzroku
- dzieci słabo widzące.

Stopień ostrości wzroku w znacznym stopniu wpływa na funkcjonowanie tych dzieci w różnych sferach, w tym także w zakresie wszelkich aktywności edukacyjnych. Poza ostrością wzroku na funkcjonowanie wzrokowe (tj. umiejętność wykonywania czynności z wykorzystaniem wzroku) ucznia może mieć wpływ wiele czynników:

- pole widzenia, motoryka gałek ocznych, percepcja barw, widzenie oboczne,
- dyspozycje indywidualne,
- stan zdrowia, kondycja psychofizyczna (motywacja, koncentracja uwagi, dodatkowe zaburzenia),
- środowisko fizyczne (m.in. oświetlenie, wielkość, barwa, kształt oglądanych obiektów, kontrast i przestrzeń),

- środowisko społeczne (np. akceptacja, stworzenie warunków stymulujących rozwój dziecka).

Na podstawie wyników kompleksowej diagnozy nauczyciel powinien wiedzieć:

- na ile dziecko widzi i w jakich warunkach,
- co należy zrobić, aby poprawić warunki funkcjonowania wzrokowego (np. zastosowanie pomocy optycznych lub dodatkowych ćwiczeń usprawniających widzenie),
- czy i jakie prowadzić zajęcia usprawniające funkcjonowanie pozostałych zmysłów.

- **Uczniowie niesłyszący i słabo słyszący**

Wśród dzieci z uszkodzonym słuchem wyróżnia się trzy podstawowe grupy:

- dzieci całkowicie niesłyszące,
- dzieci z resztkami słuchu,
- dzieci słabo słyszące,

Czynnikami, które w istotny sposób wpływają na funkcjonowanie ucznia z uszkodzonym słuchem, są:

- rodzaj uszkodzenia,
- czas, w którym nastąpiło uszkodzenie słuchu,
- stopień uszkodzenia słuchu,
- moment wyposażenia dziecka w aparaty słuchowe lub wszczepienia implantu ślimakowego,
- środowisko rodzinne (słyszący czy niesłyszący rodzice),
- skuteczność oraz intensywność oddziaływań terapeutycznych.

Decyzja o wyborze sposobu komunikowania się:

- z użyciem języka dźwiękowego,
- sposób gestowo-mimiczny,

powinna być podjęta przez rodziców, którzy muszą także poznać system językowy, jakim posługuje się ich dziecko.

- **Uczniowie z wadami narządu ruchu**

Trudności edukacyjne ucznia z niepełnosprawnością ruchową zależą od:

- rodzaju uszkodzenia (dotyczy ośrodkowego lub obwodowego układu nerwowego),
- okresu, w którym doszło do niepełnosprawności (niepełnosprawność wrodzona lub nabyta),
- stopnia niepełnosprawności (lekka, umiarkowana czy znaczna).

W szczególnie trudnej sytuacji są uczniowie z mózgowym porażeniem dziecięcym, u których niepełnosprawność spowodowana jest uszkodzeniem mózgu we wczesnym okresie życia.

Powoduje to, że niepełnosprawność ruchowa nie dotyczy u nich tylko sfery ruchowej, ale również funkcjonowania pozostałych analizatorów i możliwości integracji wrażeń z nich doptywających.

Ucniowie z niepełnosprawnością ruchową mogą mieć dodatkowo problemy z:

- **przyjęciem prawidłowej pozycji siedzącej**, zwłaszcza przez dłuższy czas (powoduje to szybkie męczenie się, utrudnia koncentrację uwagi w trakcie zajęć, prowadzenie obserwacji),
- **wodzeniem wzrokiem** (trudności z czytaniem, kontrolowaniem wykonywanych czynności, prowadzeniem obserwacji),
- **występowaniem synkinezji**, czyli dodatkowych ruchów, zbędnych z punktu widzenia celu i efektu wykonywanej czynności (powoduje niepotrzebne zużycie energii i znacznie wydłuża czas wykonywania czynności),
- **zaburzeniami motorycznymi mowy** (trudności z gramatyczną budową zdań zarówno w wypowiedziach ustnych, jak i pisemnych; w ciężkich zaburzeniach dziecko może zupełnie nie mówić).

AUTYZM I ADHD

Ucniowie ze spektrum zaburzeń autystycznych, w tym z autyzmem, są bardzo różnorodną grupą zarówno pod względem funkcjonowania społecznego, jak i intelektualnego.

Cechy wspólne to:

- poważne i rozległe deficyty w zachowaniach społecznych,
- opóźnienia i deficyty w nauce mowy i języka,
- ograniczone, sztywne, powtarzające się zachowania i zainteresowania.

U osób z autyzmem obserwuje się również:

- zachowania autostymulacyjne,
- zachowania agresywne, autoagresywne i destrukcyjne,
- padaczkę,
- obniżony potencjał intelektualny.

• Uczniowie z ADHD

Ucniowie z zespołem nadpobudliwości psychoruchowej ADHD (ang. *Attention Deficit Hyperactivity Disorder*) to grupa dzieci, które charakteryzują się problemami w zakresie zachowania przystosowawczego.

Dzieci z ADHD, pomimo prawidłowego rozwoju umysłowego, wykazują duże trudności w nauce, ponieważ mają kłopoty:

- z koncentracją uwagi i jej podzielnością,
- z nadmierną pobudliwością i aktywnością ruchową.

Charakterystyka dziecka z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim i umiarkowanym

Wszyscy nauczyciele klas integracyjnych, którzy mają w swojej klasie dzieci z upośledzeniem umysłowym, są zobowiązani do realizacji dwóch podstaw programowych, dlatego w tym miejscu poświęcimy dość dużo uwagi opisaniu funkcjonowania dzieci z niepełnosprawnością intelektualną.

Ludzie różnią się między sobą pod wieloma względami, różne mają predyspozycje ułatwiające i utrudniające życiową samorealizację, rozmaite są też ich rzeczywiste i potencjalne zdolności rozwoju poprzez edukację jako wartość życiową dającą realną szansę, aby godnie zaistnieć w społeczeństwie.

Przyczyny odmienności rozwojowych oraz mniejszej sprawności ludzi są na świecie zróżnicowane z powodu różnych warunków, np.:

- ekologicznych,
- cywilizacyjnych,
- społeczno-ekonomicznych.

Pedagogika specjalna stanowi tę dziedzinę praktyki społeczno-wychowawczej, której zadaniem jest rozpoznanie sytuacji psychologicznej i społecznej osób z różnymi odchyleniami od normy. Jej celem jest wyrównywanie szans życiowych bez względu na jednostkowe biologiczne zaburzenie i ograniczenie oraz społeczne utrudnienie.

Pedagogika specjalna jest nauką szczególną pedagogiki, jej przedmiotem jest opieka, terapia, kształcenie i wychowanie osób z odchyleniami od normy, najczęściej jednostek mniej sprawnych i niepełnosprawnych, bez względu na rodzaj, stopień i złożoność objawów oraz przyczyn i skutków zaistniałych anomalii, zaburzeń, trudności lub ograniczeń.

W. Dykcik

Pojęcie niepełnosprawności obejmuje różne ograniczenia funkcjonalne osób w każdym społeczeństwie, wynikające z uszkodzenia zdolności wykonywania jakiejś czynności w sposób uważany za normalny – typowy dla całego społeczeństwa.

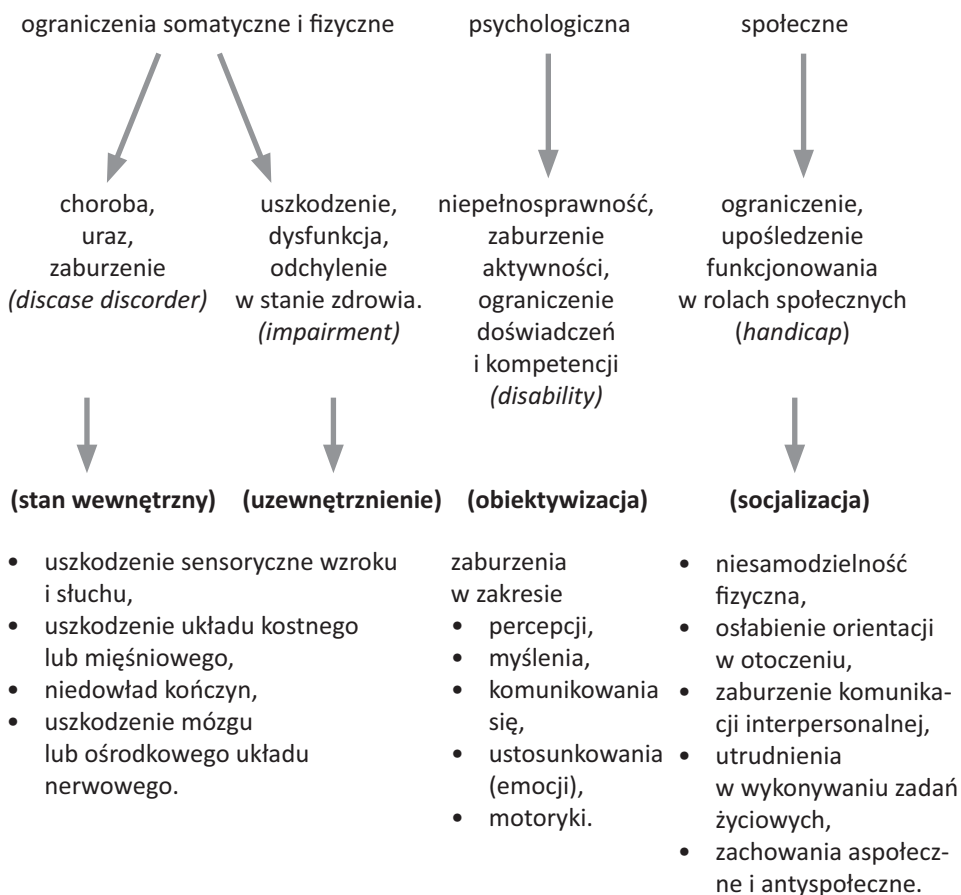
Można wyróżnić trzy wymiary odchyleń od normy:

- organiczny,
- psychologiczny,
- społeczny.

W efekcie powoduje to postrzeganie niepełnosprawności jako uszkodzenia, dysfunkcji i upośledzenia.

Mechanizmy przyczynowo-skutkowe niepełnosprawności

KRYTERIA FUNKCJONOWANIA I BARIERY

Z definicji celów pedagogiki specjalnej wynika jej podstawowe zadanie:

Rehabilitacja jest to łączone i skoordynowane oddziaływanie lecznicze, psychologiczne, pedagogiczne, społeczno-zawodowe zmierzające do rozwinięcia lub przywrócenia osobie trwale poszkodowanej na zdrowiu zdolności, sprawności i możliwości samodzielnego życia w społeczeństwie.

Rehabilitacja jest procesem, który łączy oddziaływania o różnym charakterze i zakresie, aby przywrócenie utraconych sprawności było jak najpełniejsze, możliwie wczesne i trwałe (W. Dega, A. Hulek).

Charakterystyka osób upośledzonych w stopniu lekkim

R. Heber stwierdza:

Przez niedorozwój umysłowy rozumie się niższą od przeciętnej ogólną sprawność intelektualną, która powstała w okresie rozwojowym i jest związana z jednym lub więcej zaburzeniami w zakresie dojrzewiania, uczenia się i społecznego przystosowania.

Przy stawianiu diagnozy upośledzenia umysłowego bierze się pod uwagę dwa odchylenia standardowe od normy.

Dzieci upośledzono umysłowo różnią się pod względem możliwości w zakresie rozwoju procesów poznawczych, percepcyjnych i emocjonalnych. Ograniczenia w myśleniu abstrakcyjnym, obniżenie ciekawości, zdolności koncentracji uwagi na jednym przedmiocie przez dłuższy czas utrudniają osiągnięcie sukcesów.

W trakcie uczenia się dzieci upośledzone umysłowo potrzebują więcej powtórzeń z urozmaiconym materiałem poglądowym. Wskazana jest częsta zachęta, pochwała oraz odpowiednie rozłożenie w czasie materiału nauczania.

J. Kostrzewski charakteryzując osoby upośledzone umysłowo w stopniu lekkim, podkreśla ich niedorozwój uczuć wyższych, mniejszą wrażliwość i powinność moralną. Częściej także daje się zaobserwować w ich reakcjach niestałość emocjonalną, impulsywność, agresywność, niepokój, niedomogi w zakresie samokontroli. Praca pedagoga z tymi dziećmi polega głównie na szukaniu dróg i strategii stymulowania ich rozwoju i umiejętności korzystania z pomocy rehabilitacyjnej i kształcenia.

Charakterystyka osób upośledzonych w stopniu umiarkowanym

Osoby z umiarkowanym upośledzeniem umysłowym bardzo różnią się między sobą, co spowodowane jest nie tylko naturalnymi różnicami indywidualnymi zachodzącymi między ludźmi, ale także specyficznymi postaciami klinicznymi upośledzenia umysłowego. Są to osoby o trzech standardowych odchyleniach od normy. Dzieci upośledzone często nie mają motywacji do nauki. Może to wynikać z porażek i frustracji, jakich doświadczyły podczas dotychczasowej nauki. Można zaobserwować u nich napady złości, trudne do powstrzymania rytualne, stereotypowe manieryzmy czy brak właściwej koncentracji. Należy jednak podkreślić, że większość tych dzieci jest wrażliwa i nieagresywna. Trzeba powiedzieć w ich obronie, że u źródeł wybuchów może leżeć niemożność zrozumienia, o co chodzi. Zachowania tego typu stanowią ich sposób przekazania informacji. Zakres zainteresowań tych osób jest ograniczony, dodatkowo zawężone są również oczekiwania społeczne, co powoduje dalsze ograniczenie ich życia i rozwoju.

Podstawowe cechy osób upośledzonych umysłowo w różnym stopniu ze wskazaniem na możliwości ich rozwoju

Stopień upośledzenia umysłowego	Możliwy do osiągnięcia poziom rozwoju intelektualnego	Możliwy do osiągnięcia poziom dojrzałości społecznej	Funkcjonowanie myślenia wg faz rozwoju myślenia Piageta	Ogólne możliwości rozwojowe w zakresie wychowania i nauczania
upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, II 52–67 wg skali Psyche Cattel i Stanford-Bineta lub 55–69 wg skali Wechslera i Snijders-Oomen	poziom 12-letniego dziecka o rozwoju prawidłowym	poziom 17-letniej młodzieży o rozwoju prawidłowym	faza kształtowania się operacji konkretnych (stadium operacji konkretnych) wiek 7–12 lat (operacje konkretne polegają na organizowaniu danych wyłącznie na realnych przedmiotach).	Większość osób lekko upośledzonych umysłowo przy zastosowaniu specjalnego wychowania i szkolenia może osiągnąć samodzielność, a nawet zdolność samodzielnego utrzymywania się w wieku dojrzałym.
upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym II 36–51 lub 40–54 (wg skali jw.)	poziom 7–8 letniego dziecka o rozwoju prawidłowym	poziom 10-letniego dziecka o rozwoju prawidłowym	faza kształtowania się operacji konkretnych (stadium przedoperacyjne) wiek 2–7 lat	Umiarkowanie upośledzeni osiągają czasami dobre wyniki w różnych dziedzinach sprawności; wnoszą pewne korzyści ze szkolenia zawodowego w zakresie prostych prac; pracują dobrze w warunkach chronionych; jednostki te radzą sobie w wielu życiowych sytuacjach, takich jak: ubieranie się, rozbieranie, ścielenie łóżek, przygotowywanie posiłku, pranie, samodzielne mycie się, robienie drobnych zakupów, posługiwanie się telefonem, poruszanie się w otoczeniu; w wyniku nauczania w szkole w życiu w większości są w stanie opanować czytanie i pisanie prostych wyrazów i zdań, są w stanie troszczyć się o swój wygląd, opanować przyjęte powszechnie formy postępowania w różnych sytuacjach; jako osoby dorosłe wymagają stałej albo częściowej pomocy w całym życiu.

GŁÓWNE ZAŁOŻENIA KINEZJOLOGII EDUKACYJNEJ ORAZ PROPOZYCJE ZAJĘĆ Z WYKORZYSTANIEM ELEMENTÓW TEJ METODY

Metodę kinezjologii edukacyjnej stworzył P. Dennison. Jest to prosta i bardzo skuteczna metoda wspomagająca naturalny rozwój każdego człowieka.

Opiera się ona na ćwiczeniach psychofizycznych:

- relaksujących,
- rozciągających,
- energetyzujących.

System prostych ćwiczeń integruje pracę obu półkul mózgowych i umożliwia wykorzystanie potencjału człowieka.

Zazwyczaj używa się głównie jednej półkuli mózgu w danym czasie (tej dominującej, np.: praworęczni – głównie wykorzystują potencjał lewej półkuli). Badania wykazują ścisły związek pomiędzy jednostronnym wykorzystaniem półkul, a problemami dzieci z nauką. Kinezjologia edukacyjna posługuje się prostymi ruchami ciała, żeby zintegrować funkcje mózgu.

Dzięki wykorzystaniu ruchów gimnastyki mózgu, wszystkie części umysłu włączają się i współpracują, żeby poprawić każdą wybraną umiejętność.

Ćwiczenia te znacznie poprawiają:

- koncentrację,
- organizację,
- komunikację,
- wzrok,
- pamięć,
- rozumienie,
- koordynację ruchową.

Kinezjologia edukacyjna może być stosowana na początku lub końcu lekcji, czy jako ćwiczenie śródlekcyjne.

Czas jej trwania – około 5 min.

Ćwiczenia proponowane przez tę metodę pomagają dzieciom z różnorodnymi deficytami rozwojowymi:

- uczniom mającym trudności w nauce,
- dzieciom nadpobudliwym,
- uczniom mającym trudności z koncentracją uwagi, zapamiętywaniem, formułowaniem myśli, czytaniem, pisanem, liczeniem, zmęczonym, zestresowanym, nieśmiałym i zahamowanym.

Pamięć zmysłowa, jej rozwój i wspieranie jest również głównym ośrodkiem zainteresowania metody kinezjologii edukacyjnej. Współczesne trendy

w edukacji odchodzą od metod pamięciowych na rzecz metod problemowych, jednak nie możemy mówić o procesie uczenia się, gdy nie angażujemy pamięci i koncentracji uwagi. Szkoła ma uczyć dzieci rozwiązywania problemu a nie zapamiętywania wiedzy encyklopedycznej, ale dobra pamięć jest kluczem do efektywnego rozwiązywania problemów, stąd w metodzie Paula Dennisona tak wiele miejsca zajmują ćwiczenia ruchowe wspierające pamięć. Konkretnie ćwiczeniami wspierającymi tworzenie neurologicznych dróg pomiędzy półkulami mózgowymi lewą i prawą, które są odpowiedzialne za możliwość przywoływania z pamięci stałej zapamiętanych elementów. Kinezjologia edukacyjna wykorzystuje relacje, jakie zachodzą pomiędzy ciałem, a emocjami, oddziałując na ciało, możemy wpływać na emocje, co pomaga w kształtowaniu umiejętności radzenia sobie z frustracją i ogólnie usprawnia procesy intelektualno-adaptacyjne.

Scenariusz nr 1

Scenariusz zajęć zintegrowanych dla uczniów klasy III z wykorzystaniem elementów kinezylogii edukacyjnej

Praca z dziećmi w pierwszym etapie edukacyjnym szkoły podstawowej powinna wynikać z ich naturalnych potrzeb ruchu i zabawy. Jak wiadomo, dzieci odczuwają cały czas potrzebę ruchu, nawet kiedy są zmęczone, lubią być w ruchu. Mówimy wtedy, że mają niespożytą energię. Każde zajęcie z elementem zabawy, ruchu które absorbuje, dzieci wykonują chętniej, niż gdy siedzą w bezruchu. Kinezylogia edukacyjna, której twórcą jest dr Paul Denison, jest metodą wspierania naturalnego rozwoju człowieka przez różne ćwiczenia ruchowe.

Uczniowie bardzo chętnie wykonują takie ćwiczenia jak:

- kreślenie leniwych ósemek,
- rysowanie oburącz,
- ruchy naprzemienne.

Są one dla dzieci bardzo proste i atrakcyjne, a zarazem usprawniają pracę mózgu i tym samym zwiększają możliwości uczenia się.

CHARAKTERYSTYKA GRUPY

W zajęciach uczestniczą uczniowie klasy III. Zespół klasowy liczy 23 dzieci. Dwoje z nich posiada orzeczenie do kształcenia specjalnego w oddziałach integracyjnych. Ośmioro uczniów znajduje się pod opieką poradni psychologiczno-pedagogicznej (z ryzykiem dysleksji – 6, zaburzenia w zachowaniu – 2). Zgodnie z diagnozą kinezylogiczną na podstawie testu „leniwych ósemek” w grupie dzieci są:

- wzrokowcy z dominacją prawej półkuli – 8 uczniów,
- wzrokowcy z dominacją lewej półkuli – 5 uczniów,
- kinestetycy z dominacją lewej półkuli – 6 uczniów,
- kinestetycy z dominacją prawej półkuli – 4 uczniów.

Scenariusz zajęć z elementami kinezylogii edukacyjnej został opracowany zgodnie z obowiązującą podstawą programową kształcenia ogólnego dla I etapu kształcenia – edukacji wczesnoszkolnej.

1. TEMAT ZAJĘĆ

„Z wizytą u Indian” z cyklu: **Urządzamy wyprawę i wędrujemy po świecie** – aktywizacja na zajęciach poprzez ruchy, które poprawiają koordynację oczu i rąk.

2. CEL GŁÓWNY

Rozwijanie predyspozycji i zdolności poznawczych dziecka.

3. CELE SZCZEGÓŁOWE (OPERACYJNE)

Uczeń :

- poznaje ćwiczenia z gimnastyki mózgu (**ruchy naprzemienne, sowa, kapturek myśliciela**),
- wie, że prawidłowy oddech jest niezbędny do życia – przekona się, że ćwiczenie (**rysowanie oburącz, kreślenie leniwych ósemek**) ułatwia pisanie i czytanie,
- poznaje cechy charakterystyczne plemion indiańskich; podejmuje współdziałanie w grupie, respektuje zasady w grach i zabawach.

4. METODY I TECHNIKI PRACY

- metoda kinezylogii – ćwiczenia usprawniające czytanie, pisanie, koncentrację oraz pamięć,
- pokaz,
- metody słowne – pogadanka, opowiadanie, objaśnienia,
- metoda praktycznego działania – wykonywanie ćwiczeń.

5. FORMY PRACY

- grupowa,
- indywidualna.

6. ŚRODKI DYDAKTYCZNE

płyta z muzyką andyjską oraz muzyką relaksacyjną, opaski i pióra do pióropuszy, arkusze szarego papieru, przybory do rysowania: kredki, flamastry, plansza ze znakiem leniwej ósemki, ślady stóp wycięte z papieru, wstążka lub sznurek, chusty, wzory mandali z elementami indiańskimi, koperty z układankami wyrazowymi, ilustracje do zadań.

Przy opracowywaniu scenariusza wykorzystano:

T. Opolska, E. Potempska *Dziecko nadpobudliwe*, Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej MEN, Warszawa 1999,
„Świerszczyk” 2000/15/16, 1998/12,
J. Andrychowska-Biegacz *Gry i zabawy rozwijające dla dzieci młodszych*, Wydawnictwo Oświatowe „Fosze”, Rzeszów 2002.

Materiały z Internetu

Materiały ze szkolenia „Program pracy z uczniem niepełnosprawnym z wykorzystaniem elementów metody kinezylogii edukacyjnej połączonej z technikami wspierania pamięci i koncentracji”, organizowanego w ramach projektu „Innowacyjne wsparcie szkół uwzględniające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

7. PRZEBIEG ZAJĘĆ

1. Powitanie.

Zabawa w parach:

ruchy naprzemienne (koordynacja ruchowa, aktywność mechanizmu naprzemiennego ruchu ciała i motoryczno-sensorycznej integracji, czytanie, pisanie)

- plecy witają plecy – dzieci siedzą tyłem do siebie, opierając się plecami,
- dłonie witają dłonie – dzieci dotykają się otwartymi dłońmi na przemian lewa dotyka lewej, prawa prawej,
- uszy witają uszy – ucho lewe dotyka lewego, prawe dotyka prawego,
- kolano wita kolano – kolano lewe dotyka lewego, a prawe dotyka prawego,

2. Wprowadzenie w tematykę zajęć.

(Uczniowie stoją w dowolnym miejscu na środku sali i wspólnie z nauczycielem wykonują ćwiczenia).

Zapraszam was w daleką podróż w głąb Ameryki Południowej, do kraju, w którym dawno temu żyli prawdziwi Indianie. Niektórzy z nich mieszkają tam do dziś. Podróż będzie długa, a kraina do której się wybieramy, gorąca. Dlatego każdy z was musi zabrać ze sobą zapas **wody do picia** (nauczyciel rozdaje dzieciom wodę). Pamiętajcie, aby wodę pić często, małymi łydkami. Woda jest ważna: podwyższa nam energię, sprawi, że będziemy zrelaksowani i polepszy naszą pamięć.

Do podróży musimy dobrze się przygotować. Zaczniemy od **masowania „punktów na myślenie”** – miejsc na ciele, których masowanie pomoże nam dotlenić organizm i zebrać siły.

Rozruszajmy teraz nasze ręce i nogi – **ćwiczenia naprzemienne**.

(Uczniowie wykonują ćwiczenia w rytm spokojnej andyjskiej muzyki).

Jesteśmy już bardzo silni i dotlenieni, możemy więc wyruszyć w egzotyczną podróż.

Zabawa „Indiańskie znaki”

Dzieci siadają w kole. Każde wybiera sobie imię wzorowane na imionach indiańskich. Dzieci wypowiadają swoje imiona, a następnie wymyślają znak (gest, ruch ciała) ilustrujący ich imię. W kolejnej rundce wypowiadają swoje imię i pokazują swój znak, starają się jednocześnie zapamiętać imiona innych dzieci. Zabawa polega na wypowiedzeniu przez każde dziecko swojego imienia i pokazaniu swojego znaku oraz, o ile dziecko pamięta, znaku osoby, która się wywołuje, np.: „Latający Orzeł” wywołuje „Pędzącego Konia”. Gdy dzieci nauczą się imion, mogą je wywoływać wyłącznie gestami.

Opowiadanie nauczyciela o dawnych mieszkańcach Ameryki – Indianach.

Uczeni sądzą, że przybyli oni na kontynent amerykański z Azji. W epoce lodowcowej, czyli 50 tysięcy lat temu, oba te kontynenty łączył potężny lodowcy pomost. Drogę tę wykorzystały uciekające przed chłodem stada bizonów. W ślad za zwierzyną przywędrowały grupy syberyjskich myśliwych, którzy potrzebowali mięsa i skór. Indianie są ich potomkami. Po azjatyckich przodkach pozostał im kolor skóry, skośne oczy oraz gęste, czarne włosy. Choć nazywają się Indianami, nigdy nie mieszkali w Indiach. Wszystko przez pomyłkę Krzysztofa Kolumba, który nie wiedział, iż odkrył nowy kontynent, Amerykę. Myślał, że dołynął do Indii, dlatego spotkanych ludzi nazwał Indianami. Na niezmiernych połaciach Ameryki żyło wtedy około 600 różnych plemion. Każde plemię miało własny język, zwyczaje, obrzędy. Niektóre plemiona indiańskie wiodły koczowniczy tryb życia w Ameryce Południowej, inne osiadły. Niektóre zajmowały się myślistwem, inne uprawiały ziemię. Między innymi ziemniaki zostały przywiezione z Ameryki Południowej, gdzie uprawiali je Indianie. Plemiona wiodące koczowniczy tryb życia wędrowały za wielkimi stadami bizonów. Dzięki nim Indianie mieli mięso, skóry na ubrania i na słynne namioty o nazwie tipi, kości na strzały i łuki. Indianie prowadzący osiadły tryb życia żyli zazwyczaj w wigwamach – domach z drewna bądź sitowia. W westernach Indianie są przedstawiani jako dzikusy – niesprawiedliwie. Oni bronili ziem, na których żyli od wielu pokoleń. Nie pragnęli wojny – to biali ludzie zwabiali ich podstępnie w pułapki, zabijali, łamali pokojowe traktaty. Obyczaj zdzierania skalpów, także nie jest wynalazkiem Indian, lecz białych ludzi, którzy płacili bandytom za skalpy zabitych Indian. Najślynniejsi wodzowie indiańscy to: Czerwona

Chmura, Czarny Kociołek, Siedzący Byk. Indianie nigdy nie rozstawali się ze swoimi fajkami pokoju i powiadali, że palenie ułatwia kontakt ze światem Duchów.

Zadania dla Indian

(Nauczyciel rozdaje dzieciom opaski do założenia na głowę).

Nakryciem głowy Indian były pióropusze. Każde z was w każdym zadaniu będzie mogło zdobyć pióro do swojego pióropusza. Komu uda się zdobyć ich najwięcej? Zobaczmy!

Zadanie 1.

Przed przystąpieniem do tego zadania wykonamy kilka ćwiczeń, które pomogą nam w rozluźnieniu naszych napiętych mięśni i zrelaksowaniu się.

Leniwe ósemki kreślone w powietrzu (poprawa pisowni, spostrzegania, płynności czytania).

Rysowanie oburącz w powietrzu (poprawa pisowni, orientacji w przestrzeni).

Rysowanie oburącz na kartkach – dzieci rysują oburącz, kredkami świecowymi na arkuszach przymocowanych do ścian lub ławek. Rysują pióra do pióropuszy, fajki pokoju, tipi – namioty indiańskie, gór, chmury.

Za wykonanie zadania otrzymują pióro, które przyczepiają do swego pióropusza.

Zadanie 2.

Każdy z was zdobył już jedno pióro.

Teraz czeka was pokonanie ścieżki indiańskiej.

Indianin musi być zwinny.

- Plansza ze znakiem leniwej ósemki – obrysowywanie jej prawym i lewym kciukiem, nosem, łokciem.

Indianin musi umieć tropić po śladach.

- Ślady stóp wycięte z papieru – wojownicy muszą przejść po śladach, pokonując przeszkody.

Indianin musi umieć utrzymać równowagę.

- Przejście wąską dróżką (wstążka, sznurek) nad przepaścią w Wielkim Kanionie Kolorado – w parach prowadzenie niewidomego czerwonoskórego brata.

Indianin musi być szybki.

- Polowanie na bizona – bieg za kolegą z chustą umocowaną z tyłu, za pasem.

Indianin musi być odważny.

- Przejście obok śpiącego węża, cicho na palcach, aby go nie zbudzić.

Pokonanie ścieżki indiańskiej było bardzo męczące. Proszę, aby każdy do-

czepił kolejne pióro do pióropusza. Zapraszam was teraz na rozluźniające ćwiczenia, które przygotują was do kolejnego zadania.

Energetyczne ziewanie (poprawa komunikacji, odprężenie, poprawa skupienia, pisanie, ekspresji mowy)

Sowa (korzystny wpływ na słuch, pamięć, przestrzeganie ortografii, mowę, matematykę, rozróżnianie prawej i lewej strony ciała, koordynację ułożenia ciała w przestrzeni).

Zadanie 3.

W kręgu przy ognisku słuchanie bajki o plemienu *Taka-Tuka*.

Dzieci leżą w **pozycji Dennisona** i słuchają opowiadania nauczyciela przy muzyce relaksacyjnej.

Dawno, dawno temu, na rozległej równinie była sobie indiańska wioska, a w niej żyło plemię *Taka-Tuka* – wasi przodkowie. Mieszkali w wiosce Tipi, opodal wielkiej rzeki. Nasza opowieść zaczyna się w chwili, gdy wioskę Tipi i szamana Tipi okrył mrok. Indianie spali, w oddali słychać było wycie kojotów, kiedy nagle wszystkich obudził ryk i tętent kopyt. (Dzieci wstają, przeciągają się i ziewają – **energetyczne ziewanie, ruchy naprzemienne**).

Wielki wódz zwołał naradę plemienną (dzieci siadają w kręgu – rozpoczyna się narada plemienna) i powiedział: „Bracia zbliża się zima, a nasze zapasy się kończą. Dziś o świcie słyszałem bizona nad rzeką, są blisko. Wyruszymy na polowanie. Co radzicie?” Indianie zaczęli się naradzać – skandując „rade – rade” z różną intonacją głosu, poklepując prawą ręką sąsiada po plecach. Czy się boicie? (Dzieci pokazują strach) Czy się cieszyacie? (Dzieci pokazują radość – zmiana poklepywanego sąsiada na tego z lewej strony). Zapalamy fajkę pokoju. Wyruszamy na polowanie.

- Wsiadamy na konie (naśladowanie jazdy konnej).
- Przepławiamy się przez rzekę konno (uderzanie rękami o uda, o podłogę).
- Zeskakujemy z konia (prychanie).
- Przechodzimy po kładce (uderzanie pięściami o klatkę piersiową).
- Przedzieramy się przez zarośla (ruch rozsuwania rękami).
- Strzelamy z łuku (naprężanie cięciwy).

Nagle stado bizonów ruszyło w ich stronę. Przestraszeni Indianie zaczęli uciekać z powrotem – pokonują tę samą drogę dwa razy szybciej – zarośla, kładka, jazda na koniu, narada, ziewanie, zasypianie.

Poradziliście sobie z tym zadaniem doskonale – każdy otrzymuje kolejne pióro.

Zadanie 4.

Kolejne zadanie będzie dotyczyło rysowania. Zanim do niego przystąpimy, wykonamy ćwiczenie, które pomoże nam w staranniejszym rysowaniu.

Aktywna ręka (pisanie, motoryka mała, praca mięśni rąk, otwartość na informację).

Młynec (synchronizacja półkul mózgowych).

Kółko – krzyżyk (synchronizacja półkul mózgowych).

Pisanie na plecach (koncentracja uwagi).

Malowanie barw wojennych – ćwiczenia w parach (Dzieci rysują na plecach znaki i na kartkach za pomocą kredek próbują odtworzyć te same kształty).

Kolorowanie mandali z elementami indiańskimi.

Dzieci otrzymują pióro za estetycznie pokolorowaną mandalę.

Zadanie 5.

Kolejne zadanie dotyczy czytania i skupienia uwagi. Pomogą nam w tym ćwiczenia:

Słoń (koordynacja: słuch – oczy – ręce, matematyka, ortografia, pamięć, słuch).

Krażenie szyją (mowa, pamięć, czytanie, słuch, orientacja lewa – prawa strona).

Kapturek myśliciela (skupienie uwagi, koordynacja słuchowo-wzrokowa, słuch, pamięć).

Notatka z wyprawy po Ameryce – układanie zdań z rozsypanek wyrazowych. Nauczyciel przygotowuje planszę z napisem „Dawni mieszkańcy Ameryki – Indianie”, z ilustracjami. Każda grupa otrzymuje kopertę z układanką wyrazową, układając zdania, przykleja je na kartce, którą umieszcza pod odpowiednią ilustracją.

Nauczyciel dzieli dzieci na grupy.

Zadania dla grup:

Grupa I

Indianie nie znali koła. Dobytek przewozili na drewnianych wódkach, ciągniętych przez konia lub psa.

Grupa II

W każdej wiosce mieszkał czarownik, który zajmował się leczeniem chorób i magią. Indianie znali uzdrawiające właściwości kory wierzbowej, zawierającej główny składnik naszej aspiryny.

Grupa III

Fajkę pokoju nabijano mieszanką aromatycznych ziół. Indianie wierzyli, że dym jest oddechem modlitwy, a fajka ścieżką do świata duchów.

Grupa IV

Najważniejszą osobą w wiosce był wódz. Pod koniec życia przekazywał władzę najstarszemu synowi lub córce.

Grupa V

Rada wojowników pomagała wodzowi w podejmowaniu najtrudniejszych decyzji. Zebranie odbywało się zawsze wokół ogniska.

Dzieci otrzymują pióro za poprawnie ułożone zdania.

Zadanie 6.

Taniec wojowników – naśladowanie tańca indiańskiego do muzyki „El Condor Pasa”.

- Marsz w kole, na sygnał zmiana kierunku ruchu.
- Naśladowanie indiańskich kroków za osobą prowadzącą – zmiana prowadzącego – **ruchy naprzemienne** (koordynacja ruchowa, aktywność mechanizmu naprzemiennego ruchu ciała i motoryczno-sensorycznej integracji, czytanie, pisanie)
- Taniec w parach – przykucanie w parach na przemian.
- Ukłon – prezentacja swoich ukłonów.

Podsumowanie zajęć

Rozmowa z dziećmi: „Czego dowiedzieliśmy się na temat Indian?”.

Prezentacja swoich pióropuszy.

Pozycja Dennisona – na zakończenie zajęć, wyciszenie, relaks.

OPIS ĆWICZEŃ Z ZAKRESU KINEZJOLOGII EDUKACYJNEJ

Picie wody – woda jest niezbędna dla mózgu, tylko dobrze nawodniony i natleniony organizm może podejmować sprawną pracę intelektualną (podanie dzieciom wody bez gazu przed przystąpieniem do każdego ćwiczenia).

Ruchy naprzemienne – naprzemienne chodzenie w miejscu, dotyk prawym łokciem lewego kolana – jednocześnie pobudza się duże powierzchnie obu półkul mózgowych.

Punkty na myślenie – masujemy palcami jednej ręki dwa punkty pod kością obojczykową z obydwu stron mostka. Dłoń drugiej ręki kładziemy na pępku.

Masujemy przez około 20–30 sekund. Następnie zmieniamy ręce i powtarzamy ćwiczenie.

Leniwe ósemki – wykonując to ćwiczenie, bardzo wolno kreślimy ręką kształt ósemki, inaczej znak nieskończoności bardzo wolno, najpierw kilka razy ręką dominującą, potem podporządkowaną, na końcu obiema rękami jednocześnie. Wzrok zatrzymujemy na kciuku ręki, która rysuje ósemki.

Rysowanie oburącz – rozpoczynamy od dowolnego bazgrania obydwoma rękami naraz. Zaczynamy od dużych ruchów ramion, pracując na dużej powierzchni. Rysujemy na papierze, tablicy – flamastrem lub kredą symetryczne formy dwiema rękami: na zewnątrz, do środka, w dół i w górę.

Energetyczne ziewanie – kładziemy palce obu rąk na połączeniu żuchwy i szczęki, udajemy, że ziewamy i wydajemy odgłosy ziewania, otwierając szeroko usta. Wykonujemy to ćwiczenie 3–6 razy.

Sowa – lewą ręką mocno chwytamy mięśnie barku z prawej strony. Głowę odwracamy maksymalnie w prawo. Robimy wdech i zaczynamy wydychać powietrze przy jednoczesnym, powolnym obracaniu głowy w lewą stronę. Powtarzamy ten ruch kilka razy, następnie wykonujemy to samo ćwiczenie z drugim ramieniem.

Słoń – przykładamy jedno ucho do ramienia wyprostowanej ręki. Ręką tą rysujemy w powietrzu leniwe ósemki (obszerny ruch). Zaczynamy od środka i poruszamy się w lewą stronę do góry, przenosząc ciężar ciała z jednej nogi na drugą, którą uginamy lekko w kolanie. Rysując ósemki, patrzymy w dal poza rękę – staramy się, by ciało było rozluźnione. To samo ćwiczenie wykonujemy dla drugiej ręki.

Krażenie szyją – opuszczamy głowę w dół. Pozwalamy jej kotłować się powoli z boku na bok, jak gdyby była ciężką piłką. Poruszamy powoli głowę z lewej strony na prawą i z powrotem, cały czas mając ją przylegającą do ciała. Podczas ruchu głęboko oddychamy. Ćwiczenie to wykonujemy, dopóki mięśnie szyi nie będą rozluźnione.

Kapturek myśliciela – chwytamy palcami brzegi małżowiny usznej i odwijamy je na zewnątrz, zaczynając od góry i kończąc na dolnych płatkach. Masujemy jednocześnie oboje uszu. Ćwiczenie wykonujemy 3–5 razy. Na koniec rozciągamy uszy we wszystkich kierunkach.

Pozycja Dennisona – wykorzystywana w czasie relaksacji, pozwala odpocząć, uzupełnić energię, wyciszyć się. Dzieci kładą się na podłodze na plecach, nogi prostują i krzyżują w kostkach, ręce krzyżując na piersiach, dłonie wkładając pod pachy, oczy zamknięte, język dotyka podniebienia przy zębach – wciąganie powietrza nosem, wydychanie ustami; pozycję tę można stosować również na siedząco lub na stojąco. Ćwiczenie wykonujemy przy muzyce relaksacyjnej.

OPIS ĆWICZEŃ ALTERNATYWNYCH SYNCHRONIZUJĄCYCH PÓŁKULE MÓZGOWE

Pisanie na plecach – ćwiczenie wykonujemy w parach, na zmianę. Na plecach partnera piszemy wolno np. wielkie litery drukowane, sylaby i krótkie wyrazy.

Kółko – krzyżyk – wyciągamy obie ręce przed siebie: jedna ręka rysuje w powietrzu kółko, a druga ręka w tym samym czasie krzyżyk. Później zmiana rąk.

Młytnek – kręcimy koła obiema rękoma jednocześnie w różnych kierunkach.

Mandale – kolorowanie gotowych mandali lub tworzenie własnych przy włączonej muzyce relaksacyjnej.

Wnioski i refleksje po przeprowadzonych zajęciach:

Zajęcia przeprowadzono wśród uczniów kl. III w szkole podstawowej. Przebiegły one zgodnie z zaplanowanym scenariuszem.

Uczniowie chętnie włączyli się w ich realizację, wykazując się dużą aktywnością i kreatywnością. Już na wstępie, w części związanej z kinezylogią edukacyjną, dzieci chętnie wykonywały ćwiczenia naprzemiennie, doskonaliąc koordynację ruchową. Zabawa w parach – na powitanie była doskonałym początkiem lekcji – dzieci wymyśliły mnóstwo ćwiczeń naprzemiennych i wspólnie je wykonały. Dużą radość sprawiło im również wymyślanie imion indiańskich – w trakcie zabawy „Indiańskie znaki” powstało mnóstwo zaskakujących propozycji – oraz naśladowanie tańców przy ognisku w rytm muzyki andyjskiej, która moim uczniom bardzo przypadła do gustu. Poza tym uczniowie bardzo chętnie rysowali oburącz na dużych arkuszach szarego papieru przymocowanych do ścian, wykorzystali również klasową tablicę. Powstały prace przedstawiające wioski indiańskie i postacie Indian. Dużym zainteresowaniem cieszyło się pokonywanie ścieżki indiańskiej oraz zabawa ruchowa na podstawie wysłuchanej bajki o plemieniu „Taka-Tuka”.

W stosunku do zaplanowanego przebiegu zajęć zrezygnowałam jedynie z kolorowania mandali, wykorzystując ten element jako samodzielną pracę domową.

Przeprowadzenie powyższych zajęć pozwoliło mi osiągnąć zamierzone cele. Szczególnie ważne wśród nich jest doskonalenie ćwiczeń z gimnastyki mózgu oraz podejmowanie współdziałania w grupie.

Opracowała: mgr Dorota Panasiuk

Scenariusz nr 2

Scenariusz zajęć zintegrowanych dla uczniów klasy III z wykorzystaniem elementów kinezylogii edukacyjnej

Charakterystyka zespołu klasowego:

Liczba uczniów 22, w tym 6 uczniów zakwalifikowanych do kształcenia integracyjnego (posiadających orzeczenia poradni psychologiczno-pedagogicznej).

- niepełnosprawność ruchowa – 2 dzieci,
- niepełnosprawność ruchowa, upośledzenie umysłowe stopnia lekkiego – 1 dziecko,
- zaburzenia zachowania – 3 dzieci,
- ryzyko dysleksji, zaburzenia koncentracji uwagi – 1 dziecko (opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej).

Diagnoza kinezylogiczna – test ósemek:

- typ wizualny – 9 osób,
- typ audytywny – 5 osób,
- typ kinestetyczny – 8 osób.

Wszyscy uczniowie realizują treści kształcenia zintegrowanego zgodnie z obowiązującą podstawą programową. Pracujemy z podręcznikiem „Już w szkole” wydawnictwa Nowa Era.

1. TEMAT: W krainie ortografii – pisownia wyrazów z „rz” z wykorzystaniem ćwiczeń poprawiających koordynację wzrokowo-ruchową i pamięć.

2. CEL OGÓLNY

Zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych umiejętności podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów.

3. CELE SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- zna i stosuje zasady pisowni wyrazów z „rz”,
- pamięta wyrazy z „rz” po spółgłoskach: „ch”, „d”, „k”, „p”, „t”, „g”, „w”, „j”, oraz wyrazy z „rz” niewymiennym,
- zna ćwiczenia kinezylogii edukacyjnej – ruchy naprzemienne, punkty na myślenie, kapturek myśliciela, sowa, słoń, oddychanie brzuchem, leniwa ósemka, kołyska,
- jest przekonany o tym, że ćwiczenia kinezylogii edukacyjnej pomagają w zapamiętaniu zasad poprawnej pisowni wyrazów,

- potrafi swobodnie wypowiedzieć się na temat poznanych treści,
- zna kilka sposobów na koncentrację uwagi,
- odczuwa radość z wykonywania poszczególnych ćwiczeń,
- potrafi współpracować w grupie.

Czas pracy: 90 minut.

4. METODY PRACY

- metoda kinezylogii edukacyjnej P. Dennisona – ćwiczenia usprawniające czytanie, pisanie, koncentrację, oraz pamięć,
- metody słowne – rozmowa kierowana, opowiadanie, objaśnienia metoda praktycznego działania – wykonywanie ćwiczeń,
- pokaz.

5. TECHNIKI PRACY

techniki twórczego myślenia, ćwiczenia pamięci i koncentracji uwagi.

6. FORMY PRACY

- indywidualna,
- zbiorowa.

7. POMOCE DYDAKTYCZNE

- muzyka relaksacyjna – „Music for everyone” PACE, muzyka zespołu Gotan Project (fragment), Amy Winehouse (fragment),
- plakaty: wyrazy z „rz” niewymiennym serii „Ortograffiti” – wyd. Operon, zasady pisowni wyrazów z „rz” – kolorowe obrazki, mapa myśli – pisownia wyrazów z „rz”,
- słowniczki ilustracyjno-obrazkowe,
- tekst wiersza „Wrzesień”, tekst „Uwaga Wyjątkowo!”,
- flamastry, kredki, arkusze papieru, wycinki z gazet,
- karty ortomagiczne – polisensoryczne utrwalanie poprawnej pisowni, wydawnictwa Operon.
- wyrazy z „rz” w kopertach – ortobank.

8. PRZEBIEG ZAJĘĆ

Faza wstępna:

1. Powitanie w kręgu: dzieci wspólnie z nauczycielem powtarzają „W klasie trzeciej, w pięknej szkole stoją dzieci w dużym kole i tak się zawsze witają: jedną ręką za nos chwytają, drugą po przeciwnej stronie ucha dotykają, potem ręce zamieniają i swoją Panią pozdrawiają: dzień dobry”. (Dzieci machają lewą,

potem prawą ręką). Mówiąc rymowanek, uczniowie i nauczyciel wspólnie wykonują ruchy naprzemienne. *Zanim przejdziemy do właściwego tematu zajęć, wykonamy ćwiczenia, które pozytywnie nastawią was do nauki, łatwiej będziecie zapamiętywać zdobyte informacje, zrobicie „pobudkę” waszego mózgu.*

2. Nauczyciel włącza muzykę relaksacyjną PACE i wspólnie z dziećmi wykonuje ćwiczenia energetyzujące gimnastyki mózgu: **picie wody** – dzieci chodzą po sali, pijąc wodę. Jeden z uczniów może przypomnieć rymowankę: „Kto wybiera picie wody, łatwiej pokona przeszkody”.

Punkty na myślenie – masujemy palcami jednej ręki dwa punkty pod kością obojczykową z obydwu stron mostka. Dłoń drugiej ręki kładziemy na pępku. Masujemy „punkty na myślenie” przez około 20–30 sekund lub do momentu, aż poczujemy, że stały się one mniej wrażliwe lub przestały być wrażliwe na ból. Następnie zamieniamy ręce miejscami i powtarzamy ćwiczenie. *Poczujecie rozluźnienie, gotowość do czytania i pisania.*

Ruchy naprzemienne – *podnieś kolano i dotknij nim przeciwległej dłoni lub łokcia. Wykonując to ćwiczenie, odciągnij wolną rękę do tyłu. Bądź świadomy ruchu, który wykonujesz. Zrób to 5 razy na każdą stronę. Staramy się wykonywać ćwiczenie w rytmie utworu muzyki z płyty PACE.*

Pozycja Dennisona – w pozycji stojącej (dzieci niepełnosprawne ruchowo siedzą). *Krzyżujemy nogi tak, by lewa kostka znalazła się na wierzchu. Wyciągamy ramiona przed siebie, krzyżując ręce – lewy nadgarstek na wierzchu. Splatamy palce i przyciągamy ręce do klatki piersiowej. Pozostajemy tak przez 1 minutę. Można zamknąć oczy, oddychać głęboko i rozluźnić się. Język przyciskamy płasko do podstawy zębów przy wdechu, rozluźniamy język podczas wydechu. Po zakończeniu pierwszej części należy rozstawić nogi oraz złączyć końce palców obu rąk, pozostając tak około minuty. Oddychamy głęboko, poczujecie jakbyście oddychali jesiennym powietrzem.*

3. Uczniowie siadają w ławkach. *Na dzisiejszych zajęciach powtórzmy zasady pisowni wyrazów z „rz”. Nauczycie się różnych sposobów zapamiętywania prawidłowej pisowni. Przekonacie się, że nauka ortografii może być ciekawa i ucząc się, można również dobrze się bawić. Ważnym momentem naszych zajęć będą ćwiczenia wymagające waszej współpracy. Przekonamy się, czy łatwo jest razem pracować.*
4. *Przypomnimy poznane zasady pisowni wyrazów z „rz”, utrwalane na poprzednich lekcjach. Widzicie na tablicy krótki tekst pt. „List pana Liska” (zał. 1). Wyrazy z „rz” zaznaczone są na czerwono. Proszę odczytać wierszyk. Dlaczego w podanych wyrazach piszemy „rz”? – dzieci odpowiadają – wymiana na „r”. Proszę teraz abyście w parach, wyszukali w słownicz-*

ku ortograficznym po trzy rzeczowniki rodzaju męskiego (krótkie przypomnienie, czyli podanie przykładów rodzaju męskiego) zakończone na „-arz”, „-erz”. Nauczyciel kontroluje czas wykonania zadania. Każda para odczytuje wyrazy, wypisuje jeden wyraz flamastrem na arkuszu papieru, zakończenia „arz”, „erz” zaznacza na czerwono.

Faza realizacyjna:

5. *Aby łatwiej wam było przyswajać wiedzę, lepiej zapamiętywać wyrazy z „rz” – wykonamy dwa ćwiczenia z gimnastyki mózgu.*

Leniwe ósemki – ustawiamy się tak, aby punkt środkowy ósemki znajdował się na poziomie wzroku. Obieramy pozycję wygodną do rysowania, dostosowując szerokość i wysokość rysunku do swoich potrzeb. Rysujemy wyciągniętą ręką w powietrzu, zaczynając od ręki dominującej, potem rysujemy ręką drugą, a na koniec – obiema. Zaczynamy od linii środkowej i wykonujemy ruch w kierunku przeciwnym do ruchu wskazówek zegara: w lewo, w górę, i dookoła. Ćwiczenie powtarzamy 3 razy w kierunku tablicy i 3 razy w kierunku okna.

Kapturek myśliciela – za pomocą kciuka i palca wskazującego odchylamy delikatnie do tyłu małżowinę uszną, rozwijając ją. Następnie masujemy ją lekko od góry po łuku ucha, kończąc na płatkach ucha. Głowę należy trzymać prosto, pozostawiając ją w wygodnej pozycji. W czasie wykonywania ćwiczenia dzieci słuchają z płyty odgłosów lasu, która ma ich wprowadzić w temat opowiadania.

6. *Na dzisiejszej lekcji będziemy utrwalać zasadę pisowni „rz” po spółgłoskach.* Korzystając z rozwieszonych w klasie plakatów, plansz ze spółgłoskami oraz mapy myśli, nauczyciel podaje zasadę pisowni „rz” po spółgłoskach. Osoba chętna jeszcze raz odczytuje regułę ortograficzną tak, jakby wygłaszała przemówienie, następna – jakby przekazywała wesołą wiadomość.

7. Dzieci otrzymują kartę pracy z wierszem (zał. 2) pt. „Wrzesień” (temat wiersza dobrany do kręgu tematycznego realizowanego na lekcji – obrazy jesieni). Uczniowie samodzielnie odczytują tekst. Nauczyciel zadaje pytania dotyczące rozumienia wiersza. Dzieci podkreślają wyrazy z „rz”, przepisują je na kartkę pod tekstem, zaznaczają na czerwono „rz”, wklejają kartę pracy do zeszytu. Następnie sami podają przykłady wyrazów z „rz” po spółgłoskach (mogą korzystać ze słowniczków), zapisują je flamastrem na arkuszu papieru, który wieszają w widocznym miejscu w klasie, w kąci ortograficznym.

8. Jednym ze sposobów na utrwalenie znajomości spółgłosek po których piszemy „rz” może być poznanie rymowanek. *Nauczę was dzisiaj takiej rymowanki, wyrazy, z których jest ona ułożona zaczynają się wymienionymi*

w regule spółgłosek. Na następnych zajęciach sami będziecie tworzyć takie rymowanki.

Prosi babka ładka:

Daj kawałek gnatka.

Woła: Jeszcze chrzan.

Głośno woła babcia Teodora:

Chcę jeszcze dostać kawałek pomidora.

9. Tekst rymowanki z podkreślonymi spółgłoskami uczniowie przepisują do zeszytu.
10. *Czytając dzisiejszy wiersz, mogliście wędrować wspólnie z wrześnieńcem po lesie i odwiedzać różne miejsca. Proszę abyście wyobrazili sobie, że też jesteście w lesie, ale jako małe sówki. Wykonamy ćwiczenie, po którym na pewno nie będziecie mieli trudności w zapamiętaniu po jakich spółgłoskach piszemy „rz”, łatwiej wam będzie wypowiadać się na dowolny temat.*

Sowa – ściskamy bark, by rozluźnić mięśnie szyi. Głowę odwracamy maksymalnie w prawo. Robimy wdech i zaczynamy wydychać powietrze przy jednoczesnym, powolnym obracaniu głowy w lewą stronę. Brodę utrzymujemy na stałym poziomie. Powtarzamy ten ruch kilka razy, następnie wykonujemy to samo ćwiczenie z drugim ramieniem.

11. Siedząc w kręgu, nauczyciel mówi, że „rz” piszemy z reguły po zapamiętanych spółgłoskach, ale istnieją wyjątki kiedy piszemy „sz” w formach stopnia wyższego i najwyższego przymiotników, np. większy – największy, zdrowy – zdrowszy, oprócz tego są i inne wyrazy, w których wyjątkowo po spółgłosce piszemy „sz”. *Teraz zabawimy się w zabawę „Uwaga, Wyjątkowo”. Musicie uważnie słuchać, być skoncentrowanymi. Ja będę czytać różne zdania (zał. 3), jeśli usłyszycie wyraz, który będzie zawierał po spółgłosce „sz”, musicie krzyknąć „Uwaga, Wyjątkowo!”, osoba, która tego nie zrobi, wstaje. Uczniowie, którzy do końca zabawy prawidłowo reagowali, otrzymują tytuł uważnego słuchacza.*

Faza podsumowująca:

12. *W kręgu – bardzo aktywnie pracowaliście, na następnych zajęciach nadal będziemy bawić się ortografią. Proszę, aby każde z was dokończyło zdanie: w czasie lekcji najbardziej podobało mi się ćwiczenie...*
13. *Teraz, przed przerwą, włączę muzykę zespołu Gotan Project i wykonamy ćwiczenie.*

Oddychanie brzuszkiem – kładziemy rękę na brzuchu. Bieremy wdech przez nos i rozpoczynamy długi wydech, wypuszczając powietrze krótkimi dmuchnięciami przez lekko otwarte usta (wyobrażamy sobie, że utrzymujemy w powietrzu piórko). Oddychamy powoli, „nadmuchując” brzuch jak balon. Powtarzamy to głębokie oddychanie kilka razy.

14. Przerwa śródlekcyjna.

Faza wstępna:

15. *Witam na drugiej lekcji poświęconej pisowni wyrazów z „rz”, na tych zajęciach będziecie zapamiętywać wyrazy z „rz” niewymiennym. Włączę muzykę PACE i wykonamy ćwiczenie – ruchy naprzemiennie. Musicie najpierw rozwiązać zagadkę z tematyki leśnej (zał. 4). Dzieci, które odpowiedzą najszybciej, w nagrodę pokazują kolegom, jakiego rodzaju ruch mają wykonać.*

Ruchy naprzemiennie – podnieś kolano i dotknij nim przeciwległej dłoni lub łokcia. Wykonując to ćwiczenie, odchyl wolną rękę do tyłu. Bądź świadomy ruchu, który wykonujesz. Zrób to 5 razy na każdą stronę ciała.

Kołyska – siadamy na dywanie. Odchylamy się do tyłu (ręce ugięte w łokciach), podpieramy się na przedramionach. Wykonujemy ruchy zgiętymi w kolanach nogami z jednej strony na drugą. Poprzez kołysanie rozluźniamy mięśnie bioder. *Ćwiczenie to pomoże wam się skupić na lekcji, lepiej przyswoić pisownię trudnych wyrazów, twórczo myśleć.*

Picie wody – przy włączonej muzyce z płyty Amy Winehouse dzieci chodzą swobodnie po sali, pijąc wodę małymi łydkami.

16. Uczniowie siadają w ławkach, otrzymują kartę pracy. Nauczyciel odczytuje polecenia:

1. *Uważnie przeczytaj wyrazy – „grzyb”, „orzechy”, „rząd”, „morze”, „stare”, „brzoza”, „trzepak”, „chorzy”, „jarzębina”.*
2. *Wybierz i zapamiętaj 3 wyrazy z „rz” po spółgłosce. Zapisz je po drugiej stronie kartki, w pierwszej linijce.*
3. *Wybierz i zapamiętaj 3 wyrazy z „rz” niewymiennym. Zapisz je po drugiej stronie kartki, w drugiej linijce.*
4. *Wybierz i zapamiętaj 3 wyrazy z „rz” wymieniającym się na „r”. Zapisz je w trzeciej linijce.*

Dzieci odwracają kartki odczytując wypisane wyrazy, dokonują autokorekty.

Faza właściwa:

17. *Na biurku położyłam 4 koszyczki z napisami: osoba, rzecz, czynność, miejsce. Stańcie dowolnie na dywanie, odliczę do dwóch. Powstałe pary losują z każdego koszyczka po jednym wyrazie. Z wylosowanych wyrazów starajcie się ułożyć trzy zdania. Mogą być śmieszne, dziwne.*

Przykładowe wyrazy: „kominiarz”, „rzemieślnik”, „piekarz”, „murarz”, „traktorzysta”, „kucharz”, „lekarz”, „piosenkarz”, „gospodarz”, „Rzym”, „Rzeszów”, „Zgierz”, „Gorzów”, „Kołobrzeg”, „Wałbrzych”, „Dobrzyń”, „zarządzić”, „wierzyc”, „porządkować”, „mierzyć”, „obrzydzić”, „ujrzeć”, „marzyć”, „wyrzucić”, „rzeźbić”, „urządzić”, „narzędzia”, „warzywa”, „grzyb”, „rzeka”, „korzeń”, „korzyść”, „morze”, „wzgórze”, „talerz”, „wachlarz”. Po kilku minutach wszyscy odczytują swoje zdania. Dzieci wybierają zdania, które je najbardziej rozbawiły.

18. *Wstajemy wszyscy z ławek, każdy znajdzie dla siebie wystarczająco dużo miejsca, tak abyśmy wykonali lubiane przez was ćwiczenie:*

Słoń – uczeń stoi z lekko ugiętymi nogami w małym rozkroku. Jedną rękę wyciąga w przód, grzbietem dłoni do góry. Głowę kładzie na ramieniu wyciągniętej ręki. Mając otwarte oczy, wyobraża sobie ósemkę. Zakreśla leniwą ósemkę, przy czym głowa jest przyklejona do ramienia. Uczeń patrzy poza rękę w dal. W czasie wykonywania ćwiczenia wypowiadamy następujące wyrazy: „rzodkiewka”, „korzeń”, „wierzba”, „rzeka”.

Przypomnimy sobie poznaną na poprzedniej lekcji rymowankę.

19. *Myszę, że po tylu ćwiczeniach ortograficznych nie będziecie mieli problemów z prawidłową pisownią wyrazów z „rz” i układaniem zdań. Chciałabym, abyśmy zrobili jeszcze ćwiczenia, które w znacznym stopniu pomogą wam utrwalić znajomość reguł ortograficznych. Są to – mapy myśli. Takie mapy myśli wykonywaliście już przy okazji poznawania części mowy. Nauczyciel tworzy cztery zespoły – uczniowie dobrani tak, aby każdy zespół mógł zadanie wykonać poprawnie, w przewidzianym czasie. Zespoły zróżnicowane ze względu na umiejętności i możliwości dzieci (każdy zespół wybiera regułę pisowni wyrazów z „rz”). Na środku arkusza papieru zapisujemy ćwiczoną trudność wraz z jakimś rysunkiem, następnie rysujemy odnogi, wyrazy wraz z rysunkiem. Ustalamy, że narysujecie 4 wyrazy (wyrazy z „ortobanku” lub słowniczków). W pracy możecie korzystać z kredek, flamastrów. Prosiłam, abyście przynieśli na lekcję obrazki wycięte z gazet, przedstawiające przedmioty zawierające w nazwie „rz”. Możecie je również wklejać, stworzycie wtedy interesujący kolaż. Możecie się nimi także wymieniać. Pamiętajcie o właściwej współpracy w zespole. Na tablicy wiszą inne mapy myśli, które mogą być pomocne w zadaniu.*
20. Uczniowie prezentują wykonane prace. Cała grupa je analizuje, wszystkie zostają umieszczone w widocznym miejscu sali.

Faza podsumowująca:

21. *Mieliście okazję pracować w większej grupie wspólnie, chciałam się dowiedzieć, czy jesteście zadowoleni ze wspólnej pracy.*

Czy pomagaliście sobie nawzajem?

Czy wspólnie ustalaliście jak rozmieścić rysunki na arkuszu, czy każdy robił to indywidualnie?

Czego dowiedzieliście się – dzięki pracy – o koleżankach i kolegach z klasy?

Dzięki takiej kierunkowej rozmowie nauczyciel stara się przekonać dzieci, że współpraca, wzajemne poszanowanie, uważne słuchanie innych pomaga w prawidłowym wykonaniu zadania.

22. Rundka końcowa w kręgu. *Dzisiaj na zajęciach trudne dla mnie było...*

23. Ewaluacja. Nauczyciel słownie ocenia aktywność dzieci. Uczniowie na dany sygnał prowadzącego przez podniesienie ręki z kciukiem skierowanym w dół lub w górę oceniają zajęcia. Na zakończenie zajęć wykonamy ćwiczenie, przy którym rozluźnicie się.
24. Wahadło – opuszczamy podbródek maksymalnie w dół, poruszamy głową powoli od jednego ramienia do drugiego, oddychając przy tym swobodnie. Ćwiczenie wykonujemy pięć razy.
25. Zadanie domowe: *Nauczcie się poznanej rymowanki o pisowni wyrazów z „rz” po spółgłoskach albo wymyślcie swoją.*
26. Podziękowanie za aktywność, pożegnanie wierszykiem: „Bardzo dobrym jest zwyczajem, kiedy na pożegnanie rękę się podaje”. Prowadzący żegna się z dziećmi.

Zał. 1

List pana Liska

Siedzi pan Lisek w głębokiej norze,

Pisze liścik na białej korze.

Pisze do Misia, że w lisiej norze

Są tańce dzisiaj o zwykłej porze.

Zofia Latałowa

Zał. 2

Wrzesień

Przyszedł wrzesień.

Obejrzał drzewa i krzewy w lesie.

Przywitał grzyby, liliowe wrzosa,

zajrzał do wierzby,

potem do brzozy.

Grzecznie się skłonił

Wszystkim dokoła,

Potrząsnął grzywką

i spojrzął wesoło.

Wziął skrzypce do ręki,

Grać zaczął cichutko,

A wiatr i szum drzew

Wtórowały mu równiutko.

Zał. 3

Uwaga, Wyjątkowo!

Nad brzegiem rzeki rozciągały się najlepsze (**Uwaga, Wyjątkowo!**) w okolicy pola pszenicy (**Uwaga, Wyjątkowo!**). Bukszan (**Uwaga, Wyjątkowo!**) to jeden z najpiękniejszych (**Uwaga, Wyjątkowo!**) krzewów o ciemnozielonych kształtnych (**Uwaga, Wyjątkowo!**) liściach. Pan od przyrody pokazał nam w atlasach przyrodniczych największe (**Uwaga, Wyjątkowo!**) i najmniejsze

(**Uwaga, Wyjątkowo!**) zwierzęta. W powietrzu nad wrzosowiskiem brzęczało mnóstwo pszczoł (**Uwaga, Wyjątkowo!**).

Zał. 4. Zagadki

Miło jest chodzić po leśnych ścieżkach.

A wiecie, dzieci,

Kto w lesie mieszka? (zwierzęta)

Wiosna w zieleń wplotła białych kwiatów kiście.

Teraz ma korale, a zgubiła liście. (jarzębina)

Literatura:

1. Mańkowska Izabela, *Kreowanie rozwoju dziecka. Kinezylogia edukacyjna i inne nowoczesne metody terapeutyczne w praktyce*, Operon, Gdynia 2005.
2. Gmosinska Danuta, Woźniak Violeta, *Inteligencje wielorakie w nauczaniu ortografii*, Harmonia, Gdańsk 2009, KINED, Warszawa.
3. *Twórcza kinezylogia*, praca zbiorowa, KINED, Warszawa 2003.
4. *Plansze, plakaty, obrazki z podpisami – gry ortomagiczne*, Ortograffiti, Operon, Gdynia 2006.
5. *Materiały szkoleniowe: warsztaty kinezylogia edukacyjna*, Poznań 14–15.05, 11–12.06.2010, prowadzący Elżbieta Kisielewicz.

Wnioski:

Dzieciom najbardziej podobało się tworzenie mapy myśli, układanie zabawnych zdań z wylosowanych wyrazów. Wypowiedziały pozytywne zdania na temat ćwiczeń gimnastyki mózgu: rytmizacja, sowa, kołyska, rymowanki. Potwierdziły, że można się uczyć radośnie, szybko i bardzo ciekawie. Trudna dla nich była wspólna praca z niektórymi kolegami. Stosowałam różne formy pomocy i wsparcia uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Dostosowałam tempo pracy do indywidualnych możliwości dzieci, udzielałam wskazówek podczas wykonywania zadań, kontrolowałam stopień rozumienia poleceń do zadań, kierowałam polecenia w krótkiej formie (do uczniów o zaburzonym zachowaniu), motywowałam do wspólnej pracy, minimalizowałam ilość zadań (upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim). W czasie zajęć dzieci były bardzo aktywne i twórcze. Cele lekcji zostały zrealizowane.

Opracowała: mgr Alina Czernicka

Scenariusz nr 3

Ruch jak drzwi do uczenia
(P. Dennison)

Scenariusz zajęć zintegrowanych dla uczniów klasy II z wykorzystaniem elementów kinezylogii edukacyjnej

CHARAKTERYSTYKA GRUPY

W zajęciach uczestniczy 9 uczniów. Dwoje z nich posiada orzeczenie do kształcenia specjalnego w oddziałach integracyjnych:

- zespół zaburzeń koordynacji ruchowej pochodzenia centralnego,
- cechy autyzmu wczesnodziecięcego.

Dwoje dzieci z opinią: wada wzroku, zaburzenia koncentracji uwagi i analizy wzrokowo-słuchowej (ryzyko dysleksji).

Diagnoza kinezylogiczna na podstawie testu „leniwych ósemek”:

- typ wizualny – 3 osoby,
- typ audytywny – 1 osoba,
- typ kinestetyczny – 5 osób.

Scenariusz zajęć z elementami kinezylogii edukacyjnej został opracowany zgodnie z obowiązującą podstawą programową kształcenia ogólnego dla I etapu kształcenia – edukacji wczesnoszkolnej.

TEMAT: „Jesienny wiatr” – aktywizacja na zajęciach z wykorzystaniem ćwiczeń poprawiających koordynację wzrokowo-ruchową i pamięć.

CEL OGÓLNY

Kształtowanie kompetencji posługiwania się metodami poznawania rzeczywistości, otaczającej przyrody i zjawisk w niej występujących.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- zna ćwiczenia z kinezylogii edukacyjnej – punkty na myślenie, ruchy naprzemiennie, sowa, kapturek myśliciela, słoń, oddychanie brzuszkiem, wahadło,
- przekona się, że ćwiczenia: leniwe ósemki, rysowanie oburącz, aktywna ręka ułatwiają czytanie i pisanie,
- pozna i utrwali sposoby na koncentrację uwagi, wypowiada się na temat ilustracji,
- potrafi odgrywać role,
- układa zdania z rozsypanki wyrazowej,
- pozna rodzaje wiatrów,

- wie, że wiatr może być pożyteczny, ale szkodliwy,
- pozna sposoby wykorzystywania siły wiatru,
- pozna numery alarmowe,
- potrafi współpracować w grupie.

METODY

- metoda kinezylogii edukacyjnej – ćwiczenia usprawniające czytanie, pisanie, koncentrację oraz pamięć,
- metody słowne – pogadanka, opowiadanie, objaśnienia, rozmowa kierowana, pokaz,
- metoda praktycznego działania – wykonywanie ćwiczeń,
- aktywizujące – improwizacja ruchowa, drama.

FORMY PRACY

- indywidualna, zbiorowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

płyta z muzyką relaksacyjną, tekst opowiadania M. Strzałkowskiej „Największa strata”, ilustracja do opowiadania, ilustracje przedstawiające – co robi wiatr, apaszki, tamburyn, folia, karton, papier, rozsypanka wyrazowa w kopertach, plansze z hasłami (o zachowaniu podczas huraganu), plansze i nalepki z numerami telefonów alarmowych, schemat leniwej ósemki, przybory do rysowania, mandale z elementami jesiennych liści.

Literatura:

1. I. Mańkowska, *Kreowanie rozwoju dziecka. Kinezylogia edukacyjna i inne nowoczesne metody terapeutyczne w praktyce*, Operon 2005.
2. *Wesoła szkoła i przyjaciele 2*, WSiP.
3. Materiały z Internetu.
4. Materiały ze szkolenia *Program pracy z uczniem niepełnosprawnym z wykorzystaniem elementów metody kinezylogii edukacyjnej połączonej z technikami wspierania pamięci i koncentracji*, Poznań 2010, prowadzący Elżbieta Kisielewicz.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

1. Powitanie

*Dziś wesoła zabawa, która radość nam sprawia,
Ruch i śmiech dookoła, bo kinezylogia nas woła.
My ćwiczymy wspaniale wszystkie ruchy wytrwale.*

2. Przypomnienie znaczenia picia wody dla prawidłowego funkcjonowania organizmu (dostarczając organizmowi wodę, pozwalamy sobie na relaks i uwolnienie się od stresu, dlatego doskonale wpływa to na funkcjonowanie układu nerwowego, dobrze jest pić więcej wody w trudnych sytuacjach, w czasie wyczerpanej pracy fizycznej i umysłowej).
3. Nauczyciel włącza muzykę relaksacyjną i wspólnie z dziećmi wykonuje ćwiczenia z gimnastyki mózgu:

Picie wody – dzieci stoją w kręgu, nauczyciel włącza muzykę relaksacyjną i wspólnie z dziećmi wykonuje ćwiczenia. Pijąc wodę dzieci powtarzają rymowanąkę:

Czystej wody łyczek mały, a rezultat doskonały.

Pij wodę, świetne paliwo, po wodzie myśl biegnie żywo.

Punkty na myślenie – masujemy palcami jednej ręki dwa punkty pod kością obojczykową, symetrycznie po obydwu stronach mostka. Stymulujemy je palcami jednej ręki, podczas gdy drugą rękę trzymamy na pępku. Następnie zamieniamy ręce miejscami i powtarzamy ćwiczenie. N. – *Poczujecie rozluźnienie, gotowość do czytania, pisania.*

N. – *Aby wasze pismo i płynność czytania na dzisiejszych zajęciach były jeszcze lepsze, a organizm dotleniony i skoordynowany, pomogą wam w tym **ruchy naprzemiennie**, które wykonywać będziemy w rytm muzyki ruszając rękami i nogami, dotykając kolan i przeciwległej dłoni lub łokcia. Jesteśmy świadomi ruchu całego naszego ciała. Zróbmy to 5 razy na każdą stronę.*

Pozycja Dennisona – w pozycji stojącej, krzyżujemy nogi. Wyciągamy ramiona przed siebie, krzyżując ręce. Spłatamy palce i przyciągamy ręce do klatki piersiowej. Pozostajemy tak przez 1 minutę. Zamykamy oczy, język trzymamy na podniebieniu, wyrównujemy oddech. Po zakończeniu pierwszej części rozstawiamy nogi oraz złączamy końce palców obu rąk, pozostajemy tak około minuty. Oddychamy głęboko. W tej chwili nasz organizm się relaksuje, odpoczywa, uzupełnia energię i wycisza.

4. Dzieci siadają w ławkach. Nauczyciel mówi zagadkę:

a) *Gonię po niebie chmury,
latawce porywam w górę.
Schylam w sadzie drzewa,
czasem gwizdzę, czasem śpiewam.*

Nigdy nie postoję!

Czy znasz imię moje? (wiatr)

b) *Nie ma ust – a dmucha! Nie ma skrzydeł – a leci. Czasami mrozi,
czasami dmucha.*

Co to? Czy odgadną dzieci? (wiatr)

- Swobodne wypowiedzi na temat ilustracji związanej z opowiadaniem.
- Uważne słuchanie czytanego przez N. tekstu. M. Strzałkowskiej *Największa strata*. (zał. 1)
- Konfrontowanie przewidywań uczniów na podstawie ilustracji z treścią utworu.
- Udzielanie odpowiedzi na pytanie: *Jaką szkodę wyrządził wiatr?*
- Scenki dramowe *Rozmowa biedaka i bogacza*. Nauczyciel naprowadza uczniów:

*przekonaj biedaka, że ty – bogacz – poniosłeś największą stratę.
teraz przekonaj bogacza, że ty – biedak – poniosłeś największą stratę.*

- Argumentowanie swojego zdania na temat opinii starca:
Co sądzicie o opinii starca?
5. Rozmowa na temat wiatru i jego sekretów. Nauczyciel pyta dzieci: *Co to jest wiatr?*

Dzieci udzielają odpowiedzi z własnych obserwacji i przeżyć. Nauczyciel uzupełnia te wypowiedzi:

Wiatr jest jednym ze składników pogody. Powstaje w wyniku nierównomiernego nagrzewania się powietrza. Różnice temperatur wpływają na różnice ciśnień, wyrównywanie ciśnień powoduje ruch powietrza, czyli powstawanie wiatru. Energia wiatru jest zróżnicowana, dlatego wiatr może być łagodny, ale też bardzo silny.

N. – *W jaki sposób określamy wiatr w zależności od jego siły?*

Dzieci wymieniają określenia dotyczące wiatru, takie jak: wietrzyk, wiaterek, wiatr, wichura, wietrzysko, zawierucha, zawieja, zamieć, wichur, halny, huragan, sztorm itp. Próbują wyjaśnić te określenia, charakteryzując rodzaje wiatrów. Oglądają ilustracje w podręczniku.

N. – *Jaka jest rola wiatru?* Dzieci na podstawie ilustracji udzielają odpowiedzi:

- rozsiewa nasiona,
 - porusza skrzydła wiatraków,
 - wykorzystywany jest na jeziorach do żeglowania.
6. Rymowanka kinezyjologiczna i **rysowanie leniwych ósemek** w powietrzu – najpierw ręką dominującą, potem drugą ręką, oburącz, następnie stopą – staramy się, aby punkt środkowy ósemki znajdował się na poziomie wzroku. Rysujemy wyciągniętą ręką w powietrzu, zaczynając od ręki dominującej, potem drugą, a na koniec obiema. Zaczynamy od linii środkowej i wykonujemy ruch w kierunku przeciwnym do ruchu wskazówek zegara: w lewo, w górę, i dookoła. Ćwiczenie powtarzamy 3–4 razy.

Gdy ósemki narysujesz lekcje szybciej wykonujesz.

N. – *Teraz wykonamy ćwiczenie, które pomoże wam w skupieniu uwagi, poprawi słuch, pamięć i lepiej utrwalicie sobie zasady ortografii.*

Kapturek myśliciela – zgiętym palcem wskazującym i kciukiem odchylamy delikatnie do tyłu małżowinę uszną, rozwijając ją. Następnie masujemy ją lekko od góry po łuku ucha, kończąc na płatkach ucha. Ćwiczenie kończymy, pociągając ucho do góry, do tyłu i do dołu.

Wahadło – opuszczamy podbródek maksymalnie w dół, poruszamy głową powoli od jednego ramienia do drugiego, oddychając przy tym swobodnie. Ćwiczenie to poprawi obuoczne patrzenie, umiejętności czytania i pisania.

Aktywna ręka – Dzieci mogą być w pozycji stojącej, leżącej lub siedzącej.

N. – *wyobrażamy sobie, że idziemy i silny wiatr nami kołysze, a my stawiamy mu opór. Podnosimy wyprostowaną rękę do góry i chwytamy ją drugą ręką. Podniesiona ręka stawia opór ręce trzymającej. Oporujemy na wydechu, licząc do ośmiu, w czterech kierunkach: w stronę głowy, w bok, do przodu i do tyłu. Powtarzamy wszystko zmieniając ręce. A teraz dobierzcie się dwójkami i zrobimy to ćwiczenie w parach.*

N. – *Dzięki temu ćwiczeniu wzmocniście mięśnie rąk, dzięki czemu będziecie mieli kształtne pismo, a nowe informacje lepiej dotrą do waszego mózgu.*

7. Zabawa dydaktyczna „Wiatr pomieszał wyrazy”.

N. – Rozdaje koperty z rozsypanką zdaniową, mówiąc:

Nasz wiatr „psotnik” rozsypał wyrazy. Aby łatwiej było wam prawidłowo je odczytać, skupić uwagę nad ortografią i ułożyć z nich dwa zdania – proponuję wykonać ćwiczenie:

Słoń – przykładamy jedno ucho do ramienia wyprostowanej ręki. Ręką tą rysujemy w powietrzu lub na kartce leniwe ósemki. Zaczynamy od środka i poruszamy nią w lewą stronę do góry, przenosząc ciężar ciała z jednej nogi na drugą, uginając je lekko w kolanach. Staramy się, aby nasze ciało było rozluźnione. To samo wykonujemy drugą ręką.

Dzieci układają z rozsypanki wyrazowej zdania, pamiętając o wielkiej literze na początku i kropce na końcu zdania, np. Podczas huraganu pozostań w domu. Wichura wyrывa z rąk parasole. Uczniowie pięknie przepisują do zeszytu.

8. Rozmowa na temat potrzeby zachowania szczególnej ostrożności w czasie huraganu i trąby powietrznej. Czytanie przez dzieci informacji napisanych na planszy:

- Pozostań w domu.
- Zamknij okna, odsuń się od nich i od przeszkłonych drzwi.
- Schowaj się w najniższych partiach budynku.
- Przypomnij dorosłym o wyłączeniu prądu i gazu.
- W razie potrzeby wezwij pomoc.

9. Zabawa słowno-ruchowa „Wiatr i drzewa” – rozwijanie wrażliwości na dynamikę głośno – cicho.

Dzieci stoją w kole i wyobrażają sobie, że są drzewem, którego gałęzie poruszają się na wietrze. Naśladują szum wiatru. W tym samym czasie nauczyciel wygrywa na tamburynie dźwięki. Zgodnie z ich natężeniem dziecko „szumi” raz głośniejsze, raz cichsze i kołysze się mocniej lub słabiej na boki. Gdy instrument cichnie, dzieci milkną i stają w bezruchu.

Oddychanie brzuszkiem (oddychanie przeponowe) – kładziemy ręce na brzuchu. Bierzymy wdech przez nos i rozpoczynamy długi wydech, wypuszczając powietrze krótkimi dmuchnięciami – wyobrażając sobie utrzymywanie piórka w powietrzu. Oddychamy powoli, powtarzamy głębokie oddychanie kilka razy. *Dzięki temu ćwiczeniu rozluźnicie się, poprawicie swoją mowę i nabierzecie pewności siebie w podejmowaniu decyzji w sytuacjach zagrożenia.*

N. – Wykonamy ćwiczenie, po którym na pewno nie będziecie mieli trudności w zapamiętaniu ważnych numerów alarmowych i łatwiej wam będzie wypowiadać się na dowolny temat.

Sowa – lewą ręką chwytaamy mięśnie barku z prawej strony. Głowę odwracamy maksymalnie w prawo. Robimy wdech i zaczynamy wydychać powietrze przy jednoczesnym powolnym obracaniu głowy w lewą stronę. Brodę utrzymujemy na stałym poziomie. Powtarzamy ten ruch kilka razy, następnie wykonujemy to samo ćwiczenie z drugim ramieniem.

10. Zapoznanie uczniów z treścią wiersza S. Karaszewskiego *Numery alarmowe* (zał. 2).

Próba zapamiętania tych numerów. Udzielanie odpowiedzi na pytania:

- *Do czego służą telefony alarmowe?*
- *W jakich okolicznościach należy z nich korzystać?*

Dzieci udzielają odpowiedzi. N. zwraca uwagę na poprawne układanie zdań. Zapisanie numerów alarmowych do zeszytu. Odpytywanie wzajemne uczniów i zapamiętanie tych numerów.

Odgrywanie przez uczniów **scenek dramowych** „Wzywamy policję, straż, pogotowie”, poprzedzone rozmową o tym, w jakich sytuacjach można korzystać z numerów alarmowych i jakie informacje należy przekazać, dzwoniąc do odpowiedniej instytucji. N. zwraca uwagę na zachowanie spokoju w takich sytuacjach.

11. Zabawa ruchowa „Wiatr i latawce”.

Dzieci otrzymują apaszki. Podczas muzyki poruszają się po sali, trzymając nad głowami apaszki – latawce. Gdy muzyka milknie, puszczają chustki i obserwują ich powolne opadanie. Na pojawienie się muzyki podnoszą apaszki i zabawa rozpoczyna się od początku.

12. Zabawa słuchowa „Co tak szeleści?”.

Dzieci wyobrażają sobie, że wieje wiatr. W tym czasie nauczyciel demonstruje odgłosy różnych szeleszczących materiałów (folia, karton, papier itp.). Poleca, aby dziecko zapamiętało dźwięki, a następnie zamknęło oczy. Ponownie je demonstruje. Dziecko, słuchając, odgaduje co szeleści.

13. N. – *Wykonamy teraz ćwiczenia, które pomogą nam w staranniejszym rysowaniu.*

Młynek – kręcimy koła obiema rękoma jednocześnie w różnych kierunkach (synchronizacja półkul mózgowych),

Kółko – krzyżyk – wyciągamy obie ręce przed siebie: jedna ręka rysuje w powietrzu kółko, a druga ręka w tym samym czasie krzyżyk (synchronizacja półkul mózgowych),

Pisanie na plecach – ćwiczenie wykonujemy w parach, na zmianę. Na plecach partnera wolno piszemy litery drukowane, potem sylaby, krótkie wyrazy (koncentracja uwagi),

Rysowanie na plecach kształtów liści – ćwiczenia w parach.

Kolorowanie mandali z elementami jesiennych liści (za estetykę pracy dzieci otrzymują nalepkę z numerami telefonów alarmowych).

N. – *Nalepcie ją w widocznym miejscu u siebie w domu.*

Na wyciszenie (zamiast mandali) można przeczytać dzieciom bajkę relaksacyjną, np.:

Jesteście wiatrem. Jest bardzo ciepło, słońce ogrzewa piasek na plaży, nie ma czym oddychać. Wreszcie delikatny wietrzyk zaczyna owiewać rozgrzaną plażę. Sprawia mu to przyjemność, figluje delikatnie i leciutko, aż wpada do wody. Spotyka się z innym wiatrem i robi się silniejszy wiatr. Wiatr porusza wodę i robi duże fale, coraz większe i większe. Potrafi rozhuścić łodzie i kutry, i ciężkie statki. Jest coraz bardziej groźny, wówczas ludzie mówią, że zerwała się wichura i jest sztorm na morzu. Potem silna wichura wpada na wydmy i lasy. Wygina drzewa, zrywa liście. Ludzie uciekają do domów. Niebo się zachmurzyło i zaczęła kropić deszcz. Robi się coraz groźniejszy – zerwał się huragan i wspólnie z deszczem szarpał drzewami. Zrobiło się ciemno i zimno. Burzy pomógł błysk pioruna. W końcu siła wiatru słabnie, rozsunęły się chmury i tylko niektóre liście wędrują po drogach. Deszcz cichnie. Wyjrzało słońce – jakby chciało przywitać się z wietrzykiem, który figluje na pobliskiej łące, głaszcząc delikatnie trawy. Wreszcie milknie. Nastaje cisza.

14. Posumowanie zajęć.

Rozmowa z dziećmi: *Czego dowiedzieliście się na temat wiatru?*

Prezentacja swoich mandali.

Na zakończenie zajęć relaks, wyciszenie – **pozycja Dennisona** – która wykorzystywana jest w czasie relaksacji, pozwala odpocząć, uzupełnić energię, wyciszyć się. Dzieci kładą się na podłodze na plecach, z nogami wyprostowanymi i skrzyżowanymi na kostkach, rękoma skrzyżowanymi na piersiach i dłońmi włożonymi pod pachy, oczy zamknięte, język dotyka do podniebienia przy zębach – wciągamy powietrze nosem, wydychamy ustami; pozycję tę można stosować również na siedząco lub na stojąco. Ćwiczenie wykonujemy przy muzyce relaksacyjnej.

Zał. 1

Największa strata

Pewnego razu w wielkim mieście wichura zniszczyła dwa domy – nędzną lepiankę biedaka i wspaniały pałac bogacza. Bogacz, widząc jak bardzo biedak rozpacza, rzekł do niego:

– Czymże jest twoja strata w porównaniu z moją? Ty straciłeś nędzną chatę, ja – wspaniały pałac. Ty straciłeś gliniane naczynia, ja – złote puchary, kielichy i misy wysadzone drogimi kamieniami. Ty straciłeś jedno lice ubranie, ja – futra i szaty z najlepszych tkanin. Ty straciłeś stół, ławę i cztery krzesła, ja – rzeźbione piękne meble, dywany i kilimy. Czymże jest twoja strata w porównaniu z moją?

– Nie masz racji – odezwał się stojący z boku starzec. – Jego rozpacz jest równie wielka jak twoja. Ty straciłeś wszystko i ten biedak też stracił wszystko.

Zał. 2

Numery alarmowe

Alarmowe znasz numery?

Ja znam trzy, a nawet cztery!

Zrobił ktoś coś bardzo złego?

Na policję dzwoń, kolego – 997!

Pod ten numer dzwonić masz,

By pożarną wezwać straż – 998!

Pogotowie jedzie, gdy

dzwonisz na dziewiątki trzy – 999!

Dobrze też, gdy każdy zna

numer – 112!

Wspólny numer alarmowy,

Z nim nie stracisz nigdy głowy.

Opracowała: mgr Violetta Kostrzewska

Scenariusz nr 4

Scenariusz zajęć w kl. II

Z wykorzystaniem elementów metody kinezylogii P. Dennisona

I. Charakterystyka kl. II a, integracyjnej

Klasa II a integracyjna liczy 16 uczniów (9 chłopców i 7 dziewczynek), w tym 5 dzieci z orzeczeniami PPP o potrzebie kształcenia specjalnego realizowanego w warunkach oddziału integracyjnego szkoły ogólnodostępnej oraz 1 dziecko (repetent) posiadające opinię poradni. U dzieci posiadających orzeczenia występują różnego rodzaju dysfunkcje:

- mózgowe porażenie dziecięce (2 uczennice, w tym 1 wcześniej odroczone od obowiązku szkolnego),
- upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim (1 dziecko, wcześniej odroczone),
- obustronny niedosłuch stopnia głębokiego – stan po implancie ucha prawnego (1 uczeń),
- oraz zagrożenie niedostosowaniem społecznym (1 uczennica, wcześniej odroczone).

Wszystkie dzieci z orzeczeniami, zgodnie z zaleceniami poradni, uczęszczają na zajęcia rewalidacyjne, a także objęte są w szkole terapią logopedyczną, której celem jest przede wszystkim rozwój funkcji mowy, funkcji językowych oraz poprawności artykulacyjnej. Na zajęciach kompensacyjno-redukacyjnych uczniowie mający trudności w czytaniu pracują m.in. metodą 18 struktur wyrazowych, a także usprawniają umiejętności manualne i grafomotoryczne. Dzieci niepełnosprawne ruchowo zamiast wychowania fizycznego mają zajęcia rehabilitacyjne.

Praca dydaktyczno-wychowawcza z dziećmi w kl. II a, ze względu na tak zróżnicowany zespół klasowy, prezentujący różny poziom wiedzy i umiejętności, wymaga stosowania różnorodnych metod i form pracy na zajęciach. Ważne jest to, aby każdy uczeń w mojej klasie mógł osiągnąć sukces na miarę swoich możliwości i wykonać zadanie do końca. Mam na uwadze zarówno dzieci mające trudności w nauce, jak i uczniów zdolnych z zaburzeniami koncentracji uwagi. Po pierwszym roku nauki zauważyłam, że uczniowie z trudnościami dydaktycznymi (w tym również z orzeczeniami) poczynili postępy w nauce. Wszystkie dzieci czytają, ale technika i tempo czytania są bardzo zróżnicowane. Niektóre w dalszym ciągu głoskują, ale potrafią już dokonać analizy i syntezy wyrazów. Inne czytają sylabami lub sposobem mieszanym. Kiloro uczniów czyta całymi wyrazami (od jednego rzutu oka). Pięcioro płynnie, głośno i wyraziście nawet nowe, dłuższe teksty. Dziewczynka z upośledzeniem

umysłowym w stopniu lekkim pod koniec I klasy zaczęła czytać głoskami, dokonując syntezy krótkich, prostych wyrazów. Największe trudności w nauce ma chłopiec z niedosłuchem, który utrwalił tylko kilka liter alfabetu, jego rozwój mowy przebiega z opóźnieniem, a sprawność grafomotoryczna jest bardzo obniżona. Jedno dziecko w klasie jest w trakcie badań w PPP ze względu na niedojrzałość szkolną, brak chęci pracy na zajęciach i zaburzenia w sferze emocjonalnej.

Ze względu na problemy wychowawcze występujące w mojej klasie, które na bieżąco z pomocą pedagoga i psychologa szkolnego staram się rozwiązywać, dużo uwagi poświęcam zintegrowaniu zespołu klasowego. Wdrażam moich uczniów zarówno do życzliwej postawy wobec siebie zdrowej rywalizacji, jak i do akceptacji drugiego człowieka takim jakim jest. Jestem pełna wiary w to, że zastosowanie na zajęciach ćwiczeń z metody kinezjologii P. Dennisona wspomogłoby rozwój moich uczniów, poprawi ich koncentrację, koordynację ruchową, pamięć, rozumienie, formułowanie myśli, a także ułatwi czytanie, pisanie, liczenie, zrelaksuje zestresowanych, pokona u wstydliwych nieśmiałość.

II. Program edukacji wczesnoszkolnej „Gra w kolory” E. Stolarczyk nr 87/1–2009

III. TEMATYKA ZAJĘĆ

Odloty i przyloty ptaków – w oparciu o tekst „Ornitolog opowiada”, zagadki, książki przyrodnicze, spostrzeżenia dzieci z wykorzystaniem ćwiczeń wspomagających pamięć i koncentrację uwagi

III. CEL OGÓLNY

Przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, teorii i praktyki dotyczących tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów.

IV. CELE SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- zna ptaki, które pozostają w Polsce na zimę oraz przylatują do nas i odlatują,
- wie dlaczego ptaki wędrują i skąd znają drogę swojej podróży,
- wie czym zajmuje się ornitolog,
- potrafi sformułować odpowiedź pełnym zdaniem,
- umie korzystać z różnych źródeł informacji,
- rozpoznaje odgłosy przyrody – śpiew ptaków,
- potrafi dodawać i odejmować liczby w zakresie 20 oraz porządkować je od najmniejszej do największej,
- potrafi dokładnie wykonać ćw. gimnastyki mózgu (rytmizacja, sowa, słoń, leniwe ósemki, kapturek myśliciela) oraz ćw. oddechowe („Jak ptak”),

- przekona się, że poznane ćwiczenia ułatwiają pamięć i koncentrację,
- podejmuje współpracę w grupie.

V. METODY

- elementy ćwiczeń kinezylogii edukacyjnej p. Dennisona – ruchy usprawniające pamięć i koncentrację uwagi,
- metody słowne: rozmowa kierowana, opowiadanie, objaśnienie,
- metody oparte na działaniu praktycznym – ćwiczenia kinezylogiczne,
- metody aktywizujące,
- pokaz.

VI. FORMY PRACY

- praca zbiorowa jednolita,
- praca grupowa zróżnicowana,
- praca indywidualna jednolita i zróżnicowana.

VII. ŚRODKI DYDAKTYCZNE

zagadki, tekst w podręczniku „Gra w kolory”, *Encyklopedia Zwierząt*, książki o tematyce przyrodniczej, ilustracje ptaków, kolorowe kartki, napisy z nazwami ptaków, piórka konfekcyjne, CD ze śpiewem ptaków, m. in. Wielkopolskiego Parku Narodowego, karty pracy z działaniami matematycznymi do ułożenia hasła, muzyka relaksacyjna do „rytmizacji”, skakanki w trzech kolorach, papierowe ptaszki, ilustracja przedstawiająca człowieka z książką (ornitologa)

VIII. PRZEBIEG ZAJĘĆ

1. Powitanie uczniów.
2. Ćwiczenia wstępne z „gimnastyki mózgu” wprowadzające do zajęć – uczniowie wykonują zestaw 4 ćwiczeń zwanych „rytmizacją” przy muzyce relaksacyjnej:

- picie wody,
- punkty na myślenie,
- ruchy naprzemienne,
- Pozycja Dennisona (zwana również pozycją Coocka).

Podczas wykonywania każdego ćwiczenia. N. wyjaśnia uczniom jak poprawnie je wykonać i czemu ono służy. Najpierw pijemy wodę małymi łykami. Nie myślimy o troskach i kłopotach ani o tym, co będzie na obiad. Chcemy mieć dużo energii do pracy na zajęciach. Teraz masujemy punkty na myślenie, aby obudzić nasz mózg. Ćwiczenie przygotowuje nasze oczy do czytania, aby nie sprawiało nam trudności. *Słyszycie, zmienia się rytm w muzyce.*

Spróbujemy teraz skoordynować ruchy naszego ciała, wykonując rytmicznie ruchy naprzemiennie. Poprawnie wykonane ćwiczenie pozwoli nam lepiej rozumieć to, co będziemy czytać i słyszeć, a także ułatwi nam pisanie. Ćwiczenia zakończymy, stając w pozycji Dennisona. Jesteśmy już przygotowani do pracy, skoncentrowani i skupieni.

Opis ćwiczeń:

Punkty na myślenie – masujemy palcami jednej ręki dwa punkty pod kością obojczykową z obydwu stron mostka. Dłoń drugiej ręki kładziemy na pępku. Masujemy punkty na myślenie przez ok. 20–30 sekund. Następnie zamieniamy ręce miejscami i powtarzamy ćwiczenie.

Ruchy naprzemiennie – ćwiczenie polega na tym, aby połączyć ruch prawej nogi z ruchem lewej ręki i odwrotnie, np. unoszenie nogi zgiętej w kolanie i dotykanie kolana przeciwną ręką; zginanie nogi z tyłu i dotykanie stopy przeciwną ręką; unoszenie nogi zgiętej w kolanie i dotykanie kolana łokciem przeciwnej ręki.

Pozycja Dennisona – stajemy swobodnie, krzyżujemy nogi w kostkach. Ręce wyciągamy przed siebie, krzyżujemy w nadgarstkach, palce splecemy. Teraz splecione ręce wykręcamy i opieramy na mostku. Swobodnie oddychamy, koniuszek języka kładziemy na podniebieniu; można zamknąć oczy.

Drugi etap ćwiczenia: stajemy w lekkim rozkroku, dłonie ustawiamy w piramidę i opieramy na pępku.

Głęboko oddychamy.

3. Słuchanie śpiewu ptaków (wprowadzenie uczniów w odpowiedni nastrój i tematykę zajęć)

Uczniowie siadają w kręgu na dywanie i z zamkniętymi oczyma słuchają śpiewu różnych ptaków odtwarzanych z CD. Następnie próbują rozpoznać głosy ptaków, które słyszały. Nazwy ptaka szukają wśród wyrazów zgromadzonych na dywanie, np.: dzięcioł, sroka, kukułka, skowronek, wróbel, bocian, wrona, gołąb.

4. Rozwiązywanie zagadek o ptakach.

Chętni uczniowie losują po jednej zagadce. Następnie głośno i wyraziście odczytują ją całej klasie, pozostałe dzieci podają rozwiązania – są to głosy ptaków, których wcześniej nie rozpoznały, np. kos, sikora, czapla, sójka, wilga (treść zagadek w załączniku 1).

5. Swobodne wypowiedzi uczniów nt. ptaków, ich pięknego śpiewu, charakterystycznych cech w budowie ciała, przystosowania do lotu, sposobu rozmnażania na podstawie wiedzy zdobytej w klasie pierwszej, książek przyrodniczych, zgromadzonych ilustracji i zdjęć ptaków oraz własnych obserwacji.

6. Ćwiczenia oddechowe – „Jak ptak”, wspierające równowagę emocjonalną – jako przerwa śródlekcyjna.

N. prosi uczniów o powstanie. Wyjaśnia im, że za chwilę wykonamy ćw. oddechowe, dzięki któremu wyciszymy nasze emocje po I cz. zajęć. Poprawnie wykonane ćwiczenie, pozwoli nam przez chwilę poczuć się jak duże latające ptaki. *Ważne jest, abyście wykonując ćwiczenie postarały się skupić tylko na oddechu.*

Opis ćwiczenia: *Ustawcie się wyprostowani. Wasze stopy rozstawione są na wysokość waszych bioder. Spróbujcie oddychać cały czas przez nos. Wypuście powietrze i przesuniecie na wysokość klatki piersiowej wyciągnięte do przodu ramiona, aż dotkną się one wewnętrznymi powierzchniami dłoni. Górna część pleców jest przy tym trochę zaokrąglona, a głowa lekko pochylona. Przy każdym wdechu odsuniecie wyciągnięte ramiona tak daleko do tyłu, jak to tylko możliwe. Jednocześnie unieście głowę do góry i wypuklicie klatkę piersiową. Z każdym wdechem otwieracie się w ten sposób na wpływające do waszych płuc powietrze, a przy wydechu zamykacie się. Wyglądacie jak duże latające ptaki. Powtórzcie te ruchy dłoni około sześciu razy, a potem wsłuchajcie się w swoje wnętrze z zamkniętymi oczami.*

7. Podanie przez nauczyciela tematu zajęć oraz ciekawostek o wędrownikach ptaków.

Formułowanie odpowiedzi na pytania nauczyciela.

N. nawiązując do wcześniejszych wypowiedzi uczniów, nagradza ich za wiedzę jaką posiadają ptaszkiem wyciętym z papieru. Następnie informuje dzieci, że na dzisiejszych zajęciach wzbogacą swoje wiadomości o ptakach. Prezentuje uczniom zgromadzone w kąciку przyrodniczym książki: m.in. „Encyklopedię zwierząt”, „Wędrowniki zwierząt” oraz inne książki o ptakach. Wyjaśnia, że w nich można znaleźć odpowiedzi na pytania: co to znaczy, że ptaki wędrują i po co to robią, a także skąd wiedzą kiedy mają wyruszyć w podróż, a kiedy wrócić. Uczniowie oglądają ilustracje w książkach. Następnie na tablicy N. umieszcza temat zajęć **Wędrowniki ptaków**. Potem zwraca się do uczniów z wyjaśnieniem, że ciekawostki, które za chwilę im opowie i fragmenty tekstu, które przeczyta, są bardzo ciekawe, ale należy ich wysłuchać w skupieniu i z wielką uwagą, aby je zrozumieć i zapamiętać. *Aby ułatwić wam to zadanie, wykonamy ćwiczenie z gimnastyki mózgu – pompowanie piętą (przyciskanie dzwonka), które ma skupić naszą uwagę na słuchanym tekście oraz ułatwić zrozumienie go.*

Opis ćwiczenia: Stajemy w pozycji wyprostowanej, odstawiamy jedną nogę do tyłu, stawiając ją na palcach (stopy są równoległe do siebie).

W pozycji wyjściowej pięta z tyłu jest uniesiona, a ciężar ciała spoczywa na nodze przedniej. Na wdechu zginamy w kolanie nogę stojącą z przodu, a piętę tylnej nogi próbujemy postawić na podłodze. Na wdechu podnosimy się, prostując przednią nogę i podnosząc piętę tylnej nogi. Tylną nogę prostujemy. Zmieniamy nogi i powtarzamy ćwiczenie.

Po wykonaniu ćw. uczniowie siadają na dywanie, a nauczyciel opowiada ciekawostki zaczerpnięte z prezentowanych książek (załącznik 2). Każda informacja poprzedzona jest pytaniem skierowanym do uczniów. Na podświetlonym globusie uczniowie wskazują trasę ptasich wędrówek po to, aby stwierdzić, że podróż ptaków jest bardzo długa i wymaga od nich dużego wysiłku. Nie wszystkim ptakom udaje się dotrzeć na miejsce, najślabsze z nich giną. N. zwraca uwagę, aby dzieci starały się odpowiadać na pytania pełnym zdaniem. Zachęca do wypowiedzi wszystkie dzieci, również te (dwoje uczniów), o których wie, że będą odpowiadały tylko wyrazem. Dla nich może inaczej sformułować pytanie, tak, aby mogły na nie odpowiedzieć.

Pytania dla całej klasy:

Co to znaczy, że ptaki wędrują i dlaczego to robią?

Skąd biorą siły do dalekiej wędrówki?

Jak ptaki znajdują drogę?

Skąd znają termin podróży?

Czy podczas długiej wędrówki są bezpieczne?

Czy wszystkie ptaki wędrują?

Dziewczynka z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim i chłopiec z niedosłuchem w normie intelektualnej powinni odpowiedzieć na pytania: *Dokąd jesienią odlatują ptaki? Dlaczego ptaki odlatują do ciepłych krajów? Jak nazywa się pora roku kiedy ptaki odlatują? Jaka jest wtedy pogoda? Dlaczego ptaki mogą lecieć?*

9. Wykonanie ćwiczenia z gimnastyki mózgu – sowa. Celem ćwiczenia jest przygotowanie uczniów do operowania materiałami myślowymi, poprawnego wykonania działań matematycznych, zrozumienia polecenia oraz ułożenia wyrazu – hasła *ornitolog* i zapamiętanie go.

N. podkreśla, że wiadomości o wędrówkach ptaków, które zebrały, są prawdziwe, mądre i zbadane. Aby wam te ciekawostki przekazać, potrzebna była wiedza nt. życia ptaków. *Jak nazywa się człowiek, który bada życie ptaków, dowiecie się wykonując samodzielnie zadanie matematyczne. Zanim przystąpimy do pracy wykonamy ćw. z gimnastyki mózgu, aby dobrze zrozumieć polecenie, poprawnie wykonać działania matematyczne*

i ułożyć hasło. Ćw. nazywa się tak samo jak ptak, który często nocą w lesie gości i symbolem jest mądrości. (dzieci odgadują, że jest to sowa).

Opis ćwiczenia: Dobieramy się w pary. Najpierw ćw. wykonuje jedna osoba, potem druga. Osoba, która nie ćwiczy, trzyma w ręku piórko konfekcyjne na wysokości nosa i ust dziecka ćwiczącego. Przy wydechu piórko powinno delikatnie poruszać się. Lewą ręką mocno chwytaamy mięśnie barku z prawej strony. Głowę odwracamy maksymalnie w prawo. Robimy wdech i zaczynamy wydychać powietrze przy jednoczesnym powolnym obracaniu głowy w lewą stronę. Brodę utrzymujemy na jednym poziomie. Powtarzamy ten ruch kilka razy, następnie wykonujemy to samo ćwiczenie z drugim ramieniem.

10. Samodzielna (zróżnicowana) praca uczniów – dodawanie i odejmowanie liczb, układanie hasła.

Uczniowie siadają na swoje miejsca. Otrzymują kartę pracy z działaniami matematycznymi i przyporządkowanymi im literami. Samodzielnie wykonują działania (praca zróżnicowana ze względu na umiejętności i możliwości dziecka, aby każdy uczeń w klasie mógł zadanie wykonać poprawnie, w przewidzianym czasie), karty pracy w załączniku 3.

I poziom – dodawanie i odejmowanie liczb w zakresie 10 i pełnymi dziesiątkami w zakresie 50 (działania wykonuje czworo uczniów przy użyciu liczmanów: dziewczynka z upośledzeniem w stopniu lekkim, chłopiec z niedosłuchem, dziewczynka z porażeniem mózgowym i sześciolatek)

II poziom – dodawanie i odejmowanie liczb w zakresie 20 bez przekroczenia progu dziesiątkowego (w obrębie pierwszej dziesiątki i drugiej typu $10 + 5$, $20 - 2$ oraz pełnymi dziesiątkami w zakresie 50 (działania wykonuje sześcioro uczniów).

III poziom – dodawanie i odejmowanie liczb w zakresie 20 bez przekroczenia progu dziesiątkowego typu $5 + 3 + 2$, $12 + 4$ oraz pełnymi dziesiątkami do 100 (działania oblicza sześcioro uczniów).

Po wykonaniu obliczeń uczniowie porządkują wyniki działań rosnąco (N. przypomina – od najmniejszego do największego) i z przyporządkowanych im liter tworzą wyraz – ornitolog.

Nagrodą za poprawne wykonanie zadania jest kolejny papierowy ptaszek. N. wyjaśnia, czym zajmuje się ornitolog (bada życie ptaków), a następnie wyraz *ornitolog* zapisuje w liniaturze na tablicy, obok wyrazu wiesza dużą ilustrację człowieka – badacza, np. z książką. Uczniowie podchodzą do tablicy i przyklejają do ilustracji swoje ptaszki.

11. Wpisanie wyrazu *ornitolog* w leniwą ósemkę (ćwiczenie alfabetyczna ósemka).

Przed wykonaniem ćwiczenia uczniowie dokonują analizy i syntezy wyrazu – *ornitolog* (wymawiają kolejne głoski w wyrazie, liczą ile słychać głosek, ile wyraz ma liter). Dwoje dzieci z zaburzeniami funkcji mowy dzieli wyraz tylko na sylaby, wyklaskując je; liczą ile jest sylab w wyrazie. Następnie wszyscy uczniowie rysują na kartkach formatu A4 kilka leniwych ósemek, po czym wpisują w nie kolejne małe litery alfabetu, z których składa się wyraz *ornitolog* (dzieci z obniżoną sprawnością grafomotoryczną piszą pod kierunkiem N., który każdą literę, po kolei wpisuje w leniwą ósemkę umieszczoną na tablicy; uczniowie, którzy nie mają trudności z wykonaniem zadania, wyraz ten mogą wpisać kilka razy). Ćwiczenie ma na celu utrwalenie w pamięci trudnego wyrazu i jego znaczenia, a także usprawnienia małą motorykę.

12. Przygotowanie w grupach plansz demonstracyjnych z nazwami ptaków. Nauczyciel dzieli uczniów na 3 grupy. Zwraca uwagę na to, aby w każdej grupie znalazło się dziecko, które czyta poprawnie i wyraziście (dobrze, jeżeli liderem grupy zostanie inna osoba, która będzie umiała koordynować pracę całego zespołu). Zadaniem każdej grupy jest zapoznać się z tekstem w podręczniku – *Ornitolog opowiada* (załącznik 4) oraz podpisanymi ilustracjami ptaków, a następnie spośród podanych na pojedynczych kartkach nazw ptaków wybrać te, które:
 - I grupa – odlatują z Polski na zimę,
 - II grupa – przylatują do nas z dalekiej północy,
 - III grupa – zostają w naszym kraju przez cały roki przykleić je na duży arkusz kolorowego papieru, na którym umieszczone jest również hasło – zadanie do wykonania (każdy arkusz jest innego koloru).
13. Prezentacja wykonanego zadania. Zaproszenie uczniów do prezentacji pracy. Plansze z hasłami i nazwami ptaków zostają zawieszane na tablicy. Reprezentant danej grupy, wciela się w rolę ornitologa i pokazując wskaźnikiem, odczytuje głośno wszystkim uczniom nazwy ptaków umieszczone na planszy.
 - I grupa: bociany, jaskółki, kukułki, dzikie gęsi, czaple, żurawie, jerzyki, wilgi, szpaki, kosy,
 - II grupa: kruki, gawrony, kawki, mysikróliki, gile, jemioluszkki,
 - III grupa: sójki, wróble, sroki, sikory, dzięcioły, gołębie.Nagrodą za poprawnie wykonane zadanie jest trzeci papierowy ptaszek (tym razem szary wróbelek). Dzieci zabiorą go do domu, aby przypominał im o tym, że gdy nastaną mrozy musimy dokarmiać te ptaki, które zostają z nami na zimę (cel wychowawczy).
14. Wykonanie ćwiczenia z gimnastyki mózgu – „Kapturek Myśliciela”, wspo-

magającego koncentrację w celu utrwalenia i zakotwiczenia wiadomości o wędrownkach ptaków.

N. informuje dzieci, że za chwilę zaprosi je do wspólnej zabawy pt. „Ptaki wędrują”, aby sprawdzić, czy zapamiętały, które ptaki odlatują na zimę do ciepłych krajów, które przylatują do Polski z dalekiej północy, a które są z nami przez cały rok. Aby zabawa się udała muszą, skoncentrować się i przypomnieć sobie nazwy ptaków należące do każdej z trzech grup. Dzieci jeszcze raz patrzą na przyklepione do tablicy plansze. Potem wykonują ćwiczenie kapturek myśliciela.

Opis ćwiczenia: Chwytny palcami brzegi małżowiny usznej i odwijamy je na zewnątrz, zaczynając od góry i kończąc na dolnych płatkach. Masujemy jednocześnie oboje uszu. Ćwiczenie wykonujemy od 3 do 5 razy. Na koniec rozciągamy uszy w wszystkich kierunkach.

15. Podsumowanie zajęć – zabawa ruchowa „ptaki wędrują”

Na podłodze, w różnych miejscach zostają ułożone trzy koła zrobione ze skakanek (w trzech kolorach, najlepiej takich samych jak kolory arkuszy z nazwami ptaków). Każdy uczeń losuje karteczkę z jedną nazwą ptaka, po cichu ją odczytuje i zapamiętuje (dwoje dzieci powinno odczytać wyraz globalnie, jeżeli nie poradzą sobie, N. pomaga, jednocześnie pokazując go na planszy). Następnie w klasie ponownie rozbrzmiewa śpiew ptaków z CD, a uczniowie delikatnie poruszają się jak latające ptaki w różnych kierunkach. Gdy N. ściszy muzykę i powie hasło np. „ptaki odlatują”, albo „ptaki przylatują” lub „ptaki zostają” uczniowie, którzy wylosowali nazwę ptaka należącego do danej grupy, wchodzą do odpowiedniego koła, a pozostali poruszają się dalej. Na hasło „ptaki wędrują” wszystkie dzieci są w ruchu. Gdy umilknie śpiew, każde dziecko siada w swoim kole.

Na gazetce klasowej zostaje umieszczony temat „Wędrownki ptaków”, który wcześniej znajdował się na tablicy. Obok niego – ilustracja z podpisem *ornitolog* przedstawiająca człowieka z książką, wokół którego dzieci przykleiły ptaki oraz plansze demonstracyjne z nazwami ptaków przygotowane w grupach.

Literatura:

Rozkład zintegrowanych treści nauczania dla kl. drugiej do podręczników i ćwiczeń „Gra w kolory”

Podręcznik kl II cz 1 *Gra w kolory*, Katarzyna Grodzka

Zagadki dla najmłodszych, opr. Joanna Stec, PW MAC S.A.

Encyklopedia zwierząt od A do Z „Wędrownki zwierząt”, Vitus, B. Droscher, tom 6, wyd. Atlas.

Ptaki, David Burnie, wyd. Arkady.

Opis wybranych ćwiczeń z gimnastyki mózgu z warsztatów szkoleniowych, kinezylogia edukacyjna

załącznik 1 – zagadki

Taki zwyczaj mój i los.

Dodam – jestem pięknym ptakiem.

Pewnie zgadniesz, kto to taki, jeśli znajdziesz rym do wrzos (kos).

Gdy za oknem powieszysz kawałek słoniny,
to ona przyleci tu zaraz w odwiedzinie (sikora).

Co roku o tej porze wybiera się za morze
i co roku, słowo daję, na zimę znów zostaje (sójka).

W rozwidleniu gałązek mocne gniazdko wije.
Żółtym piórem zabłyśnie i zagwizdże: zoo-fii-jaa! (wilga).

Koleżanka bociana, po desce chodzi w wierszykach.
Ryby łowi od rana i żaby chętnie połyka (czapla).

załącznik 2

Informacje dla nauczyciela zaczerpnięte z książek przyrodniczych

Niektóre ptaki, podobnie jak ludzie wędrują (podróżują). Każdego roku, gdy kończy się lato, a dni stają się coraz chłodniejsze i krótsze, wiele gatunków ptaków przenosi się w cieplejsze rejony, do Afryki Południowej, aby na wiosnę znów do nas powrócić. Jest to możliwe, ponieważ ptaki to zwierzęta, które posiadają zdolność latania. Zanim wyruszą w długą i trudną wędrówkę, gromadzą zapas energii (tłuszczu) potrzebnej do podróży na dalekie południe. Ptaki wędrują z trzech powodów: w celu zdobycia pożywienia, znalezienia odpowiednich miejsc lęgowych oraz uciekają przed wrogami. Ptaki, które nie odlatują do ciepłych krajów, zimą przenoszą się z łąk i pól do miast, gdzie jest cieplej i łatwiej zdobyć pożywienie. Ptaki, które latem wysiadują jaja na północy, jesienią, gdy nastaną chłody i zaczyna im brakować pożywienia (owadów), udają się na południe – tam łatwiej będzie im przetrwać zimę. Niektóre ptaki przenoszą się gromadnie, tworząc klucze, inne wędrują wyłącznie nocą, samotnie za pomocą wrodzonego instynktu (jakby kompasu wewnętrznego), który podpowiada im kierunek lotu. Najsilniejsze, bardziej

doświadczony ptaki, podróżujące w kluczu, wskazują i ułatwiają podróż słabszym. W ten sposób przekazują im informacje o drodze lotu. Ptaki podróżujące w dzień kierują się słońcem, te, które wędrują w nocy – gwiazdami. Aby odnaleźć kierunek lotu korzystają także z pola magnetycznego Ziemi. Rozpoznają określone punkty informacyjne, z których układają sobie jakby wewnętrzną mapę lotu. Niektóre ptaki odnajdują drogę lotu, ponieważ potrafią zapamiętać kolejność napotkanych zapachów. W czasie wędrówek wiele ptaków ginie. Małe giną wskutek wyczerpania się zapasów tłuszczu, duże czasami umierają z pragnienia. Smutne, że duże niebezpieczeństwo grozi im także ze strony człowieka. Giną wskutek zatrucia chemicznymi środkami owadobójczymi. Śmiertelnymi pułapkami są dla nich również latarnie morskie i wieże telewizyjne, o które się rozbijają.

załącznik 3

Matematyczne karty pracy do ułożenia hasła *ornitolog*

poziom I

Oblicz. Litery przy wynikach utworzą rozwiązanie. Zapisz je.

$5 + 3 =$	$7 + 2 =$	$10 - 5 =$	$6 - 3 =$	$3 + 3 =$	$8 - 2 =$	$30 - 20 =$	$20 + 20 =$	$10 + 10 =$
t	o	n	o	i	r	l	g	o

Wyniki działań uporządkuj od najmniejszego do największego. Pod wynikiem wpisz odpowiednią literę. Litery przy wynikach utworzą rozwiązanie. Spróbuj je przeczytać

3								
o								

poziom II

Oblicz. Wyniki działań uporządkuj rosnąco (czyli od najmniejszego do największego). Litery przy wynikach utworzą rozwiązanie. Zapisz je. Uzupełnij zdanie.

$6 + 2 =$	$7 - 5 =$	$10 - 3 =$	$5 + 4 =$	$10 + 2 =$	$10 + 6 =$	$15 - 5 =$	$20 + 10 =$	$50 - 30 =$
n	o	r	i	o	l	t	g	o

Rozwiązanie

----- to badacz życia ptaków.

poziom III

Oblicz. Wyniki działań uporządkuj rosnąco. Litery przy wynikach utworzą rozwiązanie. Zapisz je. Uzupełnij zdanie.

$5 + 2 +$ $3 =$	$8 - 4 -$ $2 =$	$6 + 2 +$ $1 =$	$10 - 7 -$ $2 =$	$10 + 3 +$ $4 =$	$13 + 2 +$ $3 =$	$15 - 1 -$ $2 =$	$20 + 20 +$ $10 =$	$60 +$ $30 =$
i	r	n	o	o	l	t	o	g

Rozwiązanie

----- to badacz życia ptaków.

załącznik 4

Tekst z podręcznika do kl. II „Gra w kolory”, cz. 1

Ornitolog opowiada

Sójka nie odlatuje za morze. Zostaje u nas na zimę, robiąc zapasy. Zbiera i chowa pod liśćmi lub w ziemi żołądzie, orzechy i bukiew, czyli owoce buku. Wielu swoich kryjówek już nie odnajduje, a zapomniane przez nią żołądzie i inne nasiona kiełkują wiosną. Sójka nic o tym nie wiedząc, przyczynia się do rozsiewania wielu drzew. Na zimę zostają z nami także sroki, sikory, dzięcioły i gołębie.

Do Polski przylatują na zimę ptasi goście ze wschodu i z północy: kruki, wrony, gawrony, kawki, mysikróliki, gile i gromadnie jemioluski. Znajdują tu więcej pożywienia i łagodniejszy klimat.

Na zimę odlatują od nas bociany, jaskółki, dzikie gęsi, czaple, żurawie, jerzyki, wilgi, szpaki i kosy.

Wnioski z przeprowadzonych zajęć:

Założone cele w pełni zrealizowałem. Uczniowie chętnie i aktywnie uczestniczyli w zajęciach. Z dużym zaangażowaniem przystępowali do wykonania

poszczególnych zadań. Zgodnie pracowali w grupach przygotowując plansze demonstracyjne z nazwami ptaków. Wykazali się dobrą wiedzą o ptakach oraz wzbogacili swoje wiadomości. Chętnie dzielili się swoimi spostrzeżeniami i obserwacjami przyrodniczymi, ponieważ temat zajęć był ciekawy. Dzięki zastosowaniu różnorodnych metod i form pracy, a także stopniowaniu trudności możliwe było wykonanie zadań przez wszystkich uczniów, również tych z dysfunkcjami. Wykorzystanie różnorodnych środków dydaktycznych w znacznym stopniu uatrakcyjniło pracę dzieci. Zastosowane ćwiczenia z metody kinezjologii P. Dennisona były pomocne przede wszystkim w usprawnianiu pamięci, łatwiejszym zapamiętaniu nowych wiadomości, a także koncentrowały uwagę dzieci na tych zadaniach, które wymagały skupienia i wyciszenia. Niektóre ćwiczenia były znane dzieciom z poprzednich zajęć, dlatego możliwe było wprowadzenie nowych. Zostały one tak dobrane, aby oprócz swojego nadrzędnego celu, wiązały się również z tematyką zajęć (stąd np. wprowadzenie ćwiczenia „sowa” i „jak ptak”). Uczniowie poprawnie wykonywali ćwiczenia z gimnastyki mózgu, na co zwracałam szczególną uwagę, jednocześnie informując dzieci dlaczego jest to tak ważne. Cieszę się, że powiodło się również wpisanie wyrazu *ornitolog* w alfabetyczną ósemkę, co pomogło uczniom zapamiętać trudny wyraz i jego znaczenie. Mimo szybkiego tempa pracy na zajęciach, każde dziecko w klasie wykonało zadanie do końca i osiągnęło sukces na miarę swoich możliwości. Umieszczenie na gazetce klasowej poznanych na zajęciach wiadomości pozwoliło uczniom utrwalić zdobytą wiedzę. Dzieci również bardzo ucieszyły się z niespodzianki, jaką otrzymały na koniec zajęć. Były to notesy i ołówki, co miało zachęcić je do zapisywania swoich obserwacji przyrodniczych.

Opracowała: mgr Aneta Pawlak

Scenariusz nr 5

Scenariusz zajęć zintegrowanych dla uczniów klasy z wykorzystaniem elementów kinezylogii edukacyjnej Paula Dennisona

CHARAKTERYSTYKA GRUPY:

Uczniowie klasy I integracyjnej tworzą zgrany zespół, składający się z dziewięciu dziewczynek i sześciu chłopców (w tym trzech uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych).

Jeden chłopiec posiada opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej. Jego poziom rozwoju intelektualnego jest przeciętny, a poszczególne funkcje rozwijają się nieharmonijnie; ponadto zaobserwowano u niego osłabienie procesu integracji wzrokowo-ruchowej, obniżenie sprawności grafomotorycznej i słabszą dojrzałość emocjonalną.

Trzech chłopców otrzymało orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej o potrzebie kształcenia specjalnego.

Pierwszy z nich manifestuje całościowe zaburzenia rozwoju, w tym zaburzenia hiperkinetyczne, zaburzenia rozwoju mowy i rozwoju społeczno-emocjonalnego. Chłopiec ujawnia cechy nadpobudliwości ruchowej i osłabionej zdolności koncentracji.

Drugi prezentuje zaburzenia zachowania, skutkujące nieharmonijnym rozwojem intelektualnym, którym towarzyszy osłabienie koordynacji wzrokowo-słuchowej, orientacji przestrzennej i sprawności manualnej.

Trzeci chłopiec ma niedosłuch przewodzeniowy, który, pomimo zaprotezowania powoduje poważne utrudnienia w komunikacji. Dziecko ma trudności z rozumieniem komunikatów werbalnych oraz prawidłową artykulacją. Niezależnie od tego chłopiec ma obniżoną sprawność manualną i osłabioną koordynację przestrzenną.

Z uwagi na dominujący sposób percepcji wyróżniłam: dziewięciu uczniów manifestujących typ wizualny, trzech typ audytywny, czterech typ kinestetyczny.

Analizując lateralizację, stwierdziłam, że dominują dzieci praworęczne i prawonożne (12). Rozkład dominacji sensorycznej jest bardziej zróżnicowany. Dla dziesięciorga dzieci dominującym okiem jest oko prawe. Jedenaścioro manifestuje dominację prawego ucha. Sześcioro dzieci prezentuje lateralizację skrzyżowaną.

Siedmioro dzieci jest objęta opieką logopedyczną z powodu sygmatyzmu, rotacyzmu i ubezdźwięcznień.

Na wszystkich lekcjach w klasie pracuje dwóch nauczycieli: pedagog wspierający i nauczyciel prowadzący (przedmiotowy).

Wszyscy uczniowie realizują program szkoły masowej na podstawie *Programu edukacji wczesnoszkolnej w klasach I–III szkoły podstawowej – „Odkrywam siebie. Ja i moja szkoła”*, wydawnictwa MAC EDUKACJA.

TEMAT ZAJĘĆ

„Zaczarowany Las” – ćwiczenia aktywizujące z wykorzystaniem elementów kinezylogii edukacyjnej.

CELE OGÓLNE

Rozwijanie predyspozycji i zdolności dziecka.

CELE OPERACYJNE

Uczeń:

- rozpoznaje i nazywa niektóre zwierzęta leśne; potrafi naśladować ich sposób poruszania,
- zna zasady kulturalnego zachowania się w lesie,
- rozumie pojęcia: poniżej, powyżej, po lewej, po prawej,
- kreśli linie owalne i rysuje po śladach,
- ilustruje ruchem opowieść nauczyciela,
- potrafi zaśpiewać piosenkę: „Żabki”,
- doskonalą koordynację ruchową, koncentrację i komunikację poprzez zastosowanie ćwiczeń z gimnastyki mózgu (**pozycja Dennisona, aktywna ręka, sowa, wypad**),
- aktywizuje obie półkule mózgowe do wspólnej pracy poprzez zastosowanie ćwiczeń (**punkty na myślenie, ruchy naprzemienne, leniwe ósemki**)
- doskonalą orientację przestrzenną.

METODA

- elementy kinezylogii edukacyjnej – ruchy usprawniające koordynację ruchową, koncentrację i komunikację,
- słowna – rozmowa kierowana, opowiadanie, objaśnienie,
- aktywizująca – improwizacja ruchowa,
- pokaz
- działanie praktyczne – ćwiczenia kinezylogiczne.

FORMY PRACY

- indywidualna, grupowa, zbiorowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- odtwarzacz CD z płytą z muzyką Ennio Morricone oraz Kitaro,
- piosenka pt. „Żabki”,
- tablica demonstracyjna, kredki, arkusz brystolu,
- woda niegazowana,
- instrumenty perkusyjne,
- opowiadanie pt. „Zaczarowany Las”.

CZAS TRWANIA: 90 minut.

Przebieg zajęć

1. Wprowadzenie w tematykę zajęć – zaproszenie do wspólnego odkrywania „Zaczarowanego Lasu”.

Poznamy dzisiaj tajemniczą krainę, w której ukrywa się pewien mędrzec. Mieszka on w wielkim lesie. Bardzo trudno go tam znaleźć. Musimy odnaleźć do niego drogę. Napijmy się więc czystej wody. Ona doda nam sił i energii.

Dzieci piją wodę z butelek.

Musimy pobudzić nasz mózg do działania. W tym celu będziemy dotykać specjalnych miejsc tak, by zwiększyć jego sprawność.

Dzieci prowadzą masaż „punktów na myślenie”.

Nasza głowa jest gotowa. Nie zapominajmy jednak o reszcie naszego ciała. Czeką nas długa wędrówka, musimy zrobić krótką rozgrzewkę.

Dzieci wykonują ruchy naprzemienne.

Jesteśmy już przygotowani do rozpoczęcia naszej przygody. Poszukamy teraz ukrytego w naszym brzuchu środka naszego ciała. Jest to miejsce gdzie zaczyna się nasza podróż.

Dzieci przyjmują postawę Dennisona.

2. Ćwiczenia z zakresu kinezylogii edukacyjnej:

- picie wody^I,
- punkty na myślenie^{II},
- ćwiczenia naprzemienne^{III},
- pozycja Dennisona^{IV}.

(w tle odtwarzana muzyka Ennio Morricone).

Zabawa ruchowa – „Małe nasionka stają się dużymi drzewami”.

Wszystkie dzieci gromadzą się na dywanie.

Wyobraźcie sobie, że jesteście małutkimi nasionkami ukrytymi głęboko w ziemi. Połóżcie się na dywanie, zwińcie się w kuleczkę i zamknijcie oczy.

Dzieci kładą się skulone na dywanie.

Zaczyna padać delikatny, ciepły deszczyk. Czujecie, jak woda dodaje wam siły, żeby pomału zacząć wstawać.

Dzieci siadają i prostują się.

Dookoła was świeci słońce. Otwórzcie oczy. Podnieście ręce do góry. Jesteście wielkimi drzewami. Na waszych gałęziach pojawiają się liście. Zaczyna wiać wiatr, który porusza gałęziami.

Dzieci podnoszą ręce do góry i powoli kołyszają rękoma.

Koniec zabawy.

W każdym lesie rośnie dużo drzew. Wiecie już, że każde wielkie drzewo powstaje z małego ziarenka, ukrytego w ziemi. Co sprawia, że nasionko budzi się do życia? To trudne pytanie. Zanim zaczniemy szukać odpowiedzi, wykonamy kilka ćwiczeń, które sprawią, że nasz umysł będzie bardziej sprawny.

Ćwiczenia z zakresu kinezylogii edukacyjnej:

- luźne skłony^v,
- energetyzator^{vi},
- kołyska^{vii}.

3. Rozmowa na temat roli wody w przyrodzie.

- *Czy rośliny mogą rosnąć bez podlewania?*
- *Czy deszcze są potrzebne?*
- *Czy człowiek może żyć bez picia wody?*

Nadszedł czas, żebyśmy wkroczyli wreszcie do „Zaczarowanego Lasu”. Zanim jednak w naszej wyobraźni przeniesiemy się do tego tajemniczego miejsca, przygotujemy nasze ciało na to spotkanie. W tym lesie każde drzewo mocno opiera się na swoich korzeniach. My również wzmocnimy nasze nogi i ręce odpowiednimi ćwiczeniami. Dzięki temu wyraźniej usłyszymy tę opowieść.

4. Ćwiczenia z zakresu kinezylogii edukacyjnej:

- zginanie stopy^{viii},
- pompowanie piętą^{ix},
- wypady^x,
- sowa^{xi}.

5. Słuchanie opowiadania pt. „Zaczarowany Las”.

Pewnego lata dwóch braci: Stefan i Pankracy wyruszyli z domu w daleką podróż. Ich mała siostrzyczka Zuzanna zachorowała i nikt nie umiał jej wyleczyć. Na jej skórze pojawiły się zielone, brzydkie plamy. Wędrowny żebrak opowiadał, że w dalekiej krainie żyje sławny mędrzec, który zna się na wszystkich chorobach. Jedyny problem polegał na tym, że myśliciel nie lubił tłumu i hałasu i dlatego mieszkał w wielkim, starym lesie. Ludzie bali się tam wchodzić, gdyż łatwo można było się zgubić. Jednakże bracia postanowili odnaleźć mędrca. Po wielu dniach wędrówki, dotarli do granicy lasu. Rosły tam stare dęby. Ich sękaty gałęzie zwisały nisko i broniły dostępu do lasu. Liście zabierały prawie całe światło, tak więc bracia musieli czołgać się i pełzać po krzakach w półmroku. Jaszczurki i ślimaki wchodziły im do butów. Ostre gałęzie uderzały po twarzy. Chłopcy jednak nie dawali za wygraną i wytrwale podążali w głąb lasu. Drzewa z uznaniem patrzyły na ich poświęcenie i mówiły do siebie, że to bardzo dzielni młodzieńcy. O zmierzchu bracia dotarli do wielkiej rzeki. Jej ciemne wody były lodowate i pełne starych, zgniłych liści. Pankracy bardzo się wystraszył, bo nie umiał pływać. Namawiał brata, żeby zawrócili. Jednakże Stefan powiedział, że nie wolno im stchórzyć, bo inaczej ich mała siostrzyczka nigdy nie będzie zdrowa. Wysoko na potężnym, czarnym drzewie siedziała wielka, silna sowa. Cały dzień drzemała i właśnie obudziła się na nocne łowy. Patrzyła na nich swoimi wielkimi oczami i zapytała, dlaczego zakłócają spokój zaczarowanego lasu. Kiedy poznała ich opowieść, postanowiła im pomóc. Swoimi mocnymi szponami wczepiła się w ich kubraki i uniosła się powoli w powietrze. Wylądowali na pięknej, jasnej polanie. Rosła na niej zielona trawa, a dookoła szumiały, młode świerki. Ich zielone igiełki połyskiwały w porannym słońcu. Po środku polany pasły się sarny, a w oddali słychać było wesole pochrumkiwanie baraszkujących dzików. W cieniu wielkiej, starej sosny, nieopodal małego źródła, siedział mały, pomarszczony i całkowicie łysy staruszek. Nie musiał pytać kim są i skąd przybywają. Szumiące drzewa opowiedziały mu już dawno historię dzielnych braci. Powiedział im tak: „W waszej krainie niemądrzy ludzie wylewają różne brudy do rzek, dlatego woda, którą pijecie, jest niezdrowa. Nie wolno wam pić wody z rzeki. Musicie wykopać głęboką studnię i pilnować, żeby nikt nie wrzucał tam śmieci. Jeżeli będziecie pili czystą wodę, będziecie zdrowi”. Chłopcy podziękowali za radę i prędko udali się do domu. Zrobili tak, jak kazał mędrzec. Ich siostrzyczka wyzdrowiała – jej skóra stała się gładka i różowa.

Autor: Renata Płochocka

Rozmowa na temat opowiadania.

- Jakie zwierzęta występują w opowiadaniu?
- Jakie znacie inne zwierzęta, które mieszkają w naszych lasach?

- *Czy drzewa potrafią mówić?*
- *Czy wolno dzieciom pić wodę z rzeki?*
- *Jak nazywają się drzewa, których liście wyglądają jak zielone igiełki?*
- *Czy w lesie wolno krzyczeć?*
- *Co zrobić ze śmieciami w lesie?*
- *Pod jaki numer należy zadzwonić, gdy zobaczymy pożar lub dym?*

Zabawy ruchowe – naśladowujemy różne zwierzęta.

Dzieci gromadzą się na dywanie.

Będziemy dziś pełzali po podłodze tak, jak pełzają jaszczurki.

Dzieci starają się pełzać, poruszając na przemian przeciwnymi kończynami.

Będziemy teraz fruwać jak sowy.

Dzieci wykonują powolne, falujące ruchy ramionami, imitujące ruchy ptasich skrzydeł.

Być może kiedyś w przyszłości – za tydzień lub za dwa lata – znowu będziemy potrzebowali rady mądrego starca. Z pomocą przyjdzie nam wtedy mapa, którą teraz narysujemy. Zamknijcie oczy. Spróbujcie sobie wyobrazić ciemny las, groźną rzekę i słoneczną polanę.

By nasza ręka mogła to wszystko narysować, wykonamy teraz kilka ćwiczeń.

6. Ćwiczenia z zakresu kinezylogii edukacyjnej

- *aktywna ręka^{xii},*
- *leniwe ósemki^{xiii}.*

7. Wspólne rysowanie mapy „Zaczarowanego Lasu”.

Dzieci gromadzą się wokół mapy.

Załącznik nr 1

Pokażcie na mapie, gdzie mieszkała sowa.

Rzeka dzieli Zaczarowany Las na dwie części. Czy sowa mieszkała po lewej, czy po prawej stronie lasu?

Pokażcie na mapie, gdzie znajduje się polana, na której siedział myśliwiec.

Czy polana znajduje się powyżej czarnego dębu?

Narysujcie drogę, którą szły dzieci.

8. Wspólne śpiewanie piosenki: „Żabki”.

Tekst:

Jam jest żabka, tyś jest żabka, (pokazujemy na siebie)

my nie mamy nic takiego (kręcimy przecząco głowami).

*Lewa łapka, prawa łapka (machamy rączkami),
skrzydełka żadnego (machamy rękami zgiętymi w łokciach – jak skrzydełkami).
Kuła, kła, kła 2x (robimy przysiady)
My nie mamy nic takiego,
Lewa łapka, prawa łapka,
skrzydełka żadnego.*

Zabawy ruchowe – naśladujemy rytm życia wiewiórek.

Nauczyciel wybija rytm na tamburynie – w tym czasie dzieci przemieszczają się swobodnie, naśladując bawiące się wiewiórki.

Nauczyciel wybija rytm grzechotką – dzieci kucają i udają wiewiórki szukające żółędzi.

Nauczyciel wybija rytm kołatką – dzieci kładą się i udają śpiące w dziupli wiewiórki.
Nadszedł czas pożegnania leśnej krainy. Poznaliście dzisiaj, jak bardzo ważna dla roślin, zwierząt i ludzi jest czysta woda. Zobaczyliście też, że nawet ciemny las kryje w sobie przepiękne polany. Na koniec nauczymy się jeszcze jednej prawdy. Każdy z was był kiedyś w lesie. Pamiętajta jak wyglądał, jak pachniały drzewa... I nawet zimą, siedząc w domu, wystarczy zamknąć oczy i można choć na chwilę tam powrócić.

Wykonamy teraz ćwiczenie, które pomoże wam odnaleźć miejsce, z którego wyruszyliśmy; miejsce, które jest ukryte gdzieś w waszym brzuszku.

Ćwiczenia z zakresu kinezylogii edukacyjnej:

pozycja Dennisona (w tle odtwarzana muzyka Kitaro).

Bibliografia:

Materiały z warsztatów z kinezylogii edukacyjnej opracowane przez E. Kisielewicz

Jolanta Faliszewska i Wiesława Żaba-Żabińska, Podręcznik *Odkrywam siebie. Ja i moja szkoła*, ISBN 978-83-7491-330-0.

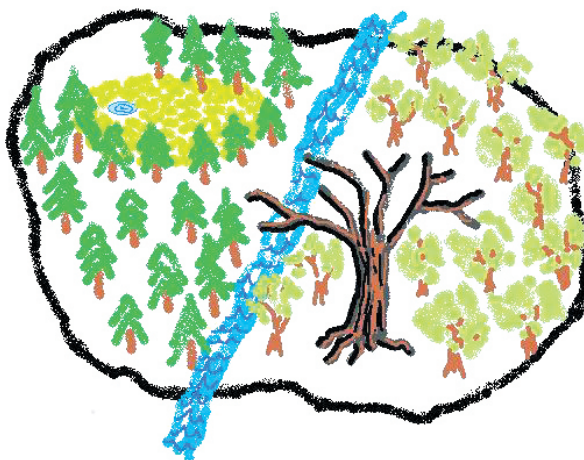
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz.U.z 200 r. nr 4; poz. 17.

Chomczyńska-Miliszkievicz M. Pankowska D. *Polubić szkołę. Ćwiczenia grupowe do pracy wychowawczej*, Warszawa 1998.

Jachimska M., *Grupa bawi się i pracuje. Zbiór grupowych gier i ćwiczeń psychologicznych*, Wałbrzych 1994.

Maciarz A., *Uczniowie niepełnosprawni w szkole powszechnej*, WSiP, Warszawa 1993.

Załącznik nr 1

- I **picie wody** – tylko dobrze nawodniony i natleniony organizm może podejmować sprawną pracę intelektualną; dlatego każde dziecko pije łyk wody przed przystąpieniem do ćwiczeń.
- II **punkty na myślenie** – masujemy palcami punkty pod kością obojczykową z obydwu stron mostka. Dłoń drugiej ręki kładziemy na pępku. Masujemy przez około 20–30 sekund. Następnie zmieniamy ręce i powtarzamy ćwiczenie.
- III **ruchy naprzemienne** – podnosimy nogę i dotykamy kolanem do przeciwległej dłoni, następnie powtarzamy ćwiczenie drugą nogą; alternatywna wersja ćwiczenia obejmuje zginanie nogi w kolanie i dotykanie przeciwległego pośladka. Wykonuj to ćwiczenie dość wolno, bądź świadom ruchu. Możesz go wykonać, krzyżując przeciwległą rękę z tyłu ciała. Ćwiczenie powtórz 5–7 razy z każdej strony.
- IV **pozycja Dennisona** – wyciągamy ręce przed siebie, kierujemy kciuki w dół, krzyżujemy ręce i spleatamy dłonie, podciągamy je do klatki piersiowej. Krzyżujemy nogi. Oddychamy powoli przez nos, język trzymamy na podniebieniu. Ćwiczenie wykonujemy ok. 1 minuty. Następnie łączymy palce opuszkami, stopy ustawiamy równoległe do siebie, oddychamy luźno i głęboko. Trwamy w tej pozycji ok. 1 minuty.
- V **luźne skłony** – siadamy wygodnie, krzyżujemy wyprostowane nogi w kostkach, pochylamy się głęboko do przodu, wyciągamy ręce przed siebie. Z opuszczoną głową sięgamy rękoma jak najdalej przed siebie. Kołyszemy rękoma na boki. Wraz ze skłonem wykonujemy wydech. Wdech bierzemy gdy ramiona i tułów podnoszą się. Ćwiczenie powtarzamy kilka razy, a następnie zmieniamy układ nóg.
- VI **energetyzator** – siadamy wygodnie na krześle. Kładziemy ręce na blacie stolika. Robimy wdech i czujemy jak nasz oddech płynie do góry po linii środkowej tułowia. Unosimy kolejno najpierw czoło, potem szyję i na końcu barki i plecy. Przepona i ramiona pozostają rozluźnione. Ruch powrotny: na wydechu zginamy głowę w kierunku klatki piersiowej, czoło kierujemy w dół i opuszczamy tułów. Powtarzamy to kilka razy.
- VII **kołyska** – siadamy na dywanie. Odchylamy się do tyłu (ręce ugięte w łokciach), podpieramy się na przedramionach. Wykonujemy ruchy zgiętymi w kolanach nogami z jednej strony na drugą.
- VIII **zginanie stopy** – siadamy na krześle, zginamy nogę w kolanie i kładziemy ją na kolanie drugiej nogi. Obejmujemy dłonią tylną powierzchnię stawu skokowego. Powoli zginamy i prostujemy stopę. Przy wyproście stopy bierzemy wdech. Przy zgięciu robimy wydech.
- IX **pompowanie piętą** – stajemy wyprostowani. Odstawiamy jedną nogę do tyłu, stawiając

- ją na palcach. Cały czas trzymamy stopy równolegle do siebie. W pozycji wyjściowej pięta z tyłu jest uniesiona, a ciężar ciała spoczywa na nodze przedniej. Na wydechu zginamy w kolanie nogę stojącą z przodu, a piętę tylnej nogi próbujemy postawić na podłodze. Na wdechu podnosimy się, prostując przednią nogę i podnosząc piętę tylnej nogi.
- X. **wypady** – stajemy z szeroko rozstawionymi stopami. Stopy ustawiamy do siebie pod kątem prostym. Tułów i głowę trzymamy prosto. Zginamy na wydechu nogę wykroczną w kolanie i przenosimy ciężar ciała na piętę tej nogi. Drugą nogę trzymamy prosto. Jednocześnie obracamy głowę w stronę ugiętej nogi, pogłębiając wypad. Na wdechu wracamy do pozycji wyjściowej.
- XI **sowa** – lewą ręką mocno chwytny się za bark z prawej strony. Głowę odwracamy maksymalnie w prawo. Robimy wdech i zaczynamy wydychać powietrze przy jednoczesnym, powolnym obracaniu głowy w lewą stronę. Brodę utrzymujemy na jednym poziomie. Powtarzamy to ćwiczenie kilka razy. Następnie wykonujemy to samo z drugim ramieniem.
- XII **aktywna ręka** – podnosimy wyprostowaną rękę do góry i chwytny ją drugą ręką. Podniesiona ręka stawia opór ręce trzymającej. Oporujemy na wydechu, licząc do ośmiu, w czterech kierunkach: w stronę głowy, w bok, do przodu i do tyłu. Powtarzamy wszystko zmieniając ręce.
- XIII **leniwe ósemki** – rysujemy w powietrzu dużą ósemkę. Zaczynamy od środka, rysujemy w lewą stronę do góry. Głowę trzymamy nieruchomo, podążamy za rysowaną ósemką wzrokiem. Ćwiczenie wykonujemy każdą ręką osobno trzy razy, kończymy oburącz również trzema ósemkami.

Wnioski z przeprowadzenia zajęć pt. „Zaczarowany Las”.

W pełni zrealizowano wyznaczone cele. Zajęcia odbyły się według planu. Wszystkie zamierzone ćwiczenia wykonano w przewidzianym czasie. Scenariusz zajęć nie wymaga modyfikacji.

Dzieci aktywnie uczestniczyły w zajęciach, okazywały swoje zaangażowanie i radość z wykonywanych ćwiczeń. Należy podkreślić szczególną przydatność ćwiczeń poprawiających koncentrację oraz wzmacniających koordynację ruchową. Znalazło to swój wyraz w uważnym odbiorze opowiadania, potwierdzonym trafnymi i konkretnymi odpowiedziami na pytania nauczyciela. Szczególnie inspirującym zadaniem okazało się naśladowanie ruchów różnych zwierząt. Dzieci wykazały się dużą inwencją i sprawnością ruchową (wzmacnianą niewątpliwie przez ćwiczenia z zakresu kinezylogii edukacyjnej). Należy przy tym podkreślić zaobserwowaną preferencję: dzieci bardzo lubią wykonywać ruchy naprzemienne oraz ćwiczenia imitujące zachowania sowy i stonia. Trzeba również wspomnieć o bardzo ważnej roli ćwiczeń relaksacyjnych, przeprowadzonych na zakończenie zajęć. Jest to niezmiernie potrzebny element, stanowiący nie tyle dopełnienie, co okazję do wewnętrznej refleksji i sposobność do harmonijnego zakończenia zajęć. Wszystkie dzieci chętnie poddają się praktykom relaksacyjnym.

Reasumując, ćwiczenia z kinezylogii edukacyjnej ułatwiają realizację przyjętych celów edukacyjnych, poprzez wszechstronną aktywizację układu nerwowego i rozładowanie napięcia. Dzięki temu dzieci wydają się być bardziej twórcze, skoncentrowane i otwarte.

Opracowała: mgr Renata Płochocka

PROPOZYCJE PRZYKŁADOWYCH ĆWICZEŃ Z DZIEĆMI ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI

Przykłady ćwiczeń, które można wykorzystać w usprawnianiu analizatorów percepcji

Ćwiczenia usprawniające percepcję wzrokową:

- układanie obrazków według instrukcji słownej (po prawej, po lewej, na dole, na górze),
- układanie obrazka z części, puzzle,
- układanie obrazków według wzoru i z pamięci,
- układanie historyjek obrazkowych w szeregu według kolejności zdarzeń,
- wyszukiwanie szczegółów, którymi różnią się dwa obrazki,
- uzupełnianie w obrazkach brakujących szczegółów,
- dobieranie w pary małych i wielkich liter, drukowanych i pisanych,
- dobieranie par jednakowych obrazków („Memory”),
- układanie według wzoru kompozycji z klocków, figur geometrycznych, cyfr, liter.

Ćwiczenia usprawniające percepcje słuchową:

- opowiadanie historyjek obrazkowych,
- słuchanie bajek, opowiadań,
- opowiadanie treści usłyszanych bajek i opowiadań,
- nauka na pamięć wierszyków, piosenek, rymowanek i ich prezentowanie
- odtwarzanie rytmu (klaskaniem, pukaniem, na instrumentach muzycznych itp.),
- graficzne przedstawianie układu dźwięków, rytmu (rysowanie kropek, kresek itp.),
- rozpoznawanie odgłosów otoczenia (szelestów, szmerów, stuknięć), ich naśladowanie i lokalizacja,
- rozpoznawanie odgłosów przyrody (szumu deszczu, śpiewu ptaków itp.),
- wyodrębnianie wyrazów, zdań w wypowiedziach,
- kojarzenie głoski z literą (głoska – słyszana, litera – zapisana, np. słowo „grzyb” to 4 głoski: g-rz-y-b, ale 5 liter: g-r-z-y-b),
- uzupełnianie zdań brakującymi wyrazami,
- różnicowanie głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych ze słuchu (np. b – p, d – t,
- dzielenie wyrazów na sylaby, klaskanie w rytm wypowiedzianych sylab.

Ćwiczenia usprawniające orientację w przestrzeni i schemacie ciała:

- różnicowanie lewej i prawej strony ciała (pokaż prawą rękę, lewą nogę, prawe oko, lewe ucho, dotknij prawą ręką lewej nogi itp.),
- różnicowanie lewej i prawej strony w przestrzeni (dwa kroki w prawo, trzy kroki ukośnie w lewo etc.),
- określanie stron w przestrzeni (połóż klocek obok misia, włóż klocek do pudełka, postaw kubek na talerzu etc.),
- rozróżnianie pojęć typu: „do przodu, z przodu, do tyłu, z tyłu, w lewo, w prawo, do góry, w dół, w górze, na dole, przed, za, pod, między, na, nad, w, z” poprzez układanie przedmiotów zgodnie z instrukcją słowną,
- porównywanie przedmiotów i obrazków różnej wielkości,
- ruchy naprzemienne,
- rysowanie oburącz.

Ćwiczenia usprawniające małą motorykę:

- zamalowywanie dużych powierzchni farbami i grubym pędzlem,
- rysowanie oburącz na dużych płaszczyznach pionowej i poziomej różnych wzorów,
- obrysowywanie szablonów, kalkowanie,
- cięcie po narysowanych liniach prostych, łamanych, falistych, kolistych,
- wycinanie najpierw prostych, potem nieco bardziej skomplikowanych kształtów z papieru,
- wypełnianie konturów za pomocą kresek poziomych i pionowych, wydzieranką lub wyklejanką,
- rysowanie form falistych według wzoru,
- przewlekanie sznurowadeł, nakładanie koralików na drut i sznurek,
- gniecie chusteczek, papieru, gazety.

Ćwiczenie na analizę wzrokową

Dziecko ma rozwiązać typowy anagram, czyli tak przestawić litery, aby ułożyć nazwę zabawki

Poplątane nazwy zabawek

OKCILK _____ /KLOCKI/

TAEAIKW _____ /LATAWIEC/

ALLKA _____ /LALKA/

ŁKIPA _____ /PIŁKA/

Ćwiczenie na analizę wzrokową

Podkreśl w wyrazach litery **a**, **A**. Policz je i zaznacz, ile ich jest.

Azor, arbuz, gra

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

Ćwiczenie na analizę słuchową

Zdania według abecadła – dzieci układają zdania, których poszczególne wyrazy rozpoczynają się od kolejnej litery alfabetu.

A: Ania akceptuje apodyktycznego Andrzeja.

B: _____

C: _____

Ćwiczenie na analizę słuchową

Układanie zdań, których wyrazy rozpoczynają się od litery przykładowego, podanego wyrazu

OWOC

OKRUTNY

WIKTOR

ODPARŁ

CIOS

Ćwiczenie na analizę słuchową

Zabawa w ukryte słowa: poszukaj w tych wyrazach ukrytych słów albo wymyśl słowa, w których są ukryte inne słowa np.:

skarbonka

atakować

krokodyl

aksamit

kotwica

badanie

program

kasza

abonament

gabaryt

szuflada

wkład

Zabawy rozwijające zmysł czucia

Zaczarowany worek

Do worka, zamkniętego kartonu, w którym jest tylko mały otwór, wkładamy kilka przedmiotów. Dziecko wkłada rękę, ręce i nie wyciągając przedmiotu, stara się odgadnąć jego nazwę.

Dotykanie materiałów

Podczas przygotowanie do tej zabawy dzieci poznają różne materiały, z których zrobione są ubrania – wełnę, bawełnę, skórę, materiały syntetyczne. Podczas właściwej zabawy nauczycielka rozwiesza kilka sztuk garderoby, a dziecko z zamkniętymi oczyma, przy pomocy tylko dotyku stara się rozpoznać i nazwać materiał, z którego wykonane są stroje.

Badanie lasu

W połączeniu z ćwiczeniami słuchowymi i doskonaleniem węchu, dotykanie rękoma dostarcza ciekawych informacji o otoczeniu. Dotykając drzew, trawy, liści dziecko opisuje, co czuje, i stara się odgadnąć, czego dotyka.

Chodzenie na bosaka

Odkrywanie przyrody na bosaka to doświadczenie, które bardzo podoba się dzieciom, a wykonane z zamkniętymi oczyma zaskakuje, że i stopami można poznawać świat. Takie doświadczenia można robić także w sali, wykorzystując różne dywaniki, maty, rozsypując drobne kamienie czy piasek.

Masaż piłką tenisową

Dzieci stają przy ścianach, przyciskając plecami piłki tenisowe. Masują plecy, poruszając się w górę, w dół, na boki. Taki automasaż pomaga zlikwidować napięcia mięśniowe, opanować koordynację i doświadczyć dobroczynnego działania masażu.

Mój przyjaciel

Dzieci dobierają się w pary i z zamkniętymi oczyma wzajemnie się dotykają. Starają się zapamiętać jak najwięcej szczegółów. Jakiego wzrostu jest drugie dziecko, jakie w dotyku jest jego ubranie, czy nosi okulary lub biżuterie, itp. Następnie spotykają się w kręgu. Dziecko, które będzie zgadywać zamyka oczy i delikatnie bada dotykem poszczególne dzieci, stara się rozpoznać swego przyjaciela.

Relaksujące drzewo

Każde z dzieci wybiera sobie w swoim otoczeniu drzewo, które przez rok ma być jego relaksującym drzewem. Z zamkniętymi oczyma dzieci badają korę, konary i jeśli to możliwe, gałęzie drzewa. Co jakiś czas wracamy pod drzewo, aby dzieci mogły poczuć zmiany uwarunkowane porą roku czy wilgotnością powietrza.

Ciepła zabawka

Dzieci otrzymują zabawki wykonane z różnych materiałów. Z zamkniętymi oczyma próbują rozdzielić je do koszy, osobno „zimne” i „ciepłe”. W ten sposób można dzielić także przedmioty na miękkie, twarde, lekkie, ciężkie, gładkie, szorstkie, długie, krótkie, mniejsze, większe, cienkie, cieńsze.

Układanie książek

Książki różniące się grubością i formatem należy posegregować według wielkości. Zadanie wykonuje dziecko postępując się tylko dotykiem. Zadanie można modyfikować, np. układamy książki od najgrubszej do najcieńszej.

Dotykanie twarzy

Jeśli dzieci się lubią i mają do siebie zaufanie, chętnie wykonają to ćwiczenie. Dzieci nawzajem dotykają z zamkniętymi oczyma twarzy koleżanki/kolegi, jednocześnie opisując swoje doświadczenia. W podsumowaniu ciekawe są spostrzeżenia dzieci, które były dotykane, co było przyjemne, a co – nieprzyjemne, czy istniały miejsca szczególnie wrażliwe na dotyk i w której roli dzieci czuły się lepiej.

Moje – twoje

Dzieci kładą na stole jedną swoją rzecz. Osoba rozpoczynająca zabawę, zśród przedmiotów rozłożonych na stole uważnie badając kształt i rodzaj tworzywa, stara się znaleźć swą własność.

Układanie puzzli

Najlepiej nadają się do tej zabawy puzzle drewniane, których kontury są bardzo dobrze wyczuwalne. Najpierw dzieci układają, patrząc na obraz, a potem starają się dopasować do siebie odpowiednie fragmenty, postępując się tylko dotykiem.

Ubieranie po omacku

Ćwiczenie wywołuje wiele radości i pozwala doskonalić między innymi koordynację ruchową. Po lekcji gimnastyki nauczycielka prosi, aby dzieci ubrały się z zamkniętymi oczyma. Aby się to udało, dzieci muszą dokładnie zbadać każdy fragment ubrania. Gdzie jest góra/dół, przód/tył, prawa strona/lewa strona itd. Może to stanowić punkt wyjścia do rozmowy o tym, jak radzą sobie osoby niedowidzące lub niewidome.

Znajdowanie pary butów

Przed dziećmi kładziemy 6 różnych lewych butów. Zadanie polega na dopasowaniu ich do prawego buta, który dziecko otrzymało, z zamkniętymi oczyma.

ma i utworzeniu pary. Żeby znaleźć parę, dziecko musi uważnie dotykać i porównywać detale: materiał, kształt, wielkość.

Mistrz ugniatania

Każde dziecko otrzymuje masę plastyczną i kawałek materiału. Nauczyciel formułuje coś z masy tak, aby było to widoczne dla wszystkich. Dzieci uważnie obserwują ruchy jego rąk i próbują je naśladować, tworząc własne dzieła.

Ćwiczenia i zabawy wspomagające zmysł słuchu

Kartkowanie książki

Jedna osoba trzyma w ręku książkę, w której powoli przewraca kolejne kartki, po każdej z nich robiąc krótką przerwę. Dzieci, siedząc z zamkniętymi oczyma, starają się zapamiętać liczbę przewróconych kartek.

Mała myszka

Jedno z dzieci siada w środku kręgu, zamyka oczy i odgrywa ślepego kotka. Wybrane z grupy kolejne dziecko zamienia się w myszkę, która ma spróbować opuścić krąg niesłyszana przez kota. Kotek musi uważnie i w skupieniu nasłuchiwać jakiegokolwiek odgłosu myszki. Jeśli sądzi, że ją usłyszał, wskazuje kierunek, z którego dochodził dźwięk.

Zabawa w słowa

Dzieci w parach stają w niewielkiej odległości od siebie. Jeden z partnerów rozpoczyna zabawę, wypowiadając niezbyt głośno dowolne słowo. Drugie dziecko powtarza wyraz i, jeśli poprawnie go odtworzyło, może zrobić krok do tyłu. Teraz drugie słowo mówi szeptem jego kolega. Jeśli i to słowo zostało zrozumiane, dziecko cofa się o kolejny krok. Im większa staje się odległość między dziećmi, tym uważniej musi przysłuchiwać się „odbiorca” i tym wyraźniej musi mówić „nadawca”.

Papier czy plastik

W pierwszej fazie ćwiczenia dzieci badają różne przedmioty, oglądają je, dotykają ich, słuchają wydawanych przez nie dźwięków. Właściwe ćwiczenie polega na tym, aby bez patrzenia zebrać do jednego pojemnika papier, a do drugiego – plastik. Nauczycielka podczas ćwiczenia gniecie, stuka, mnie materiały tak, aby dziecko mogło zdecydować. Gdy materiał jest rozdzielony, dziecko otwiera oczy i sprawdza zawartość pojemników.

Kamienie w potoku

Ćwiczenie można wykonać nad strumykiem lub w sali. Podczas gdy dzieci mają zamknięte oczy, wrzucamy do wody kamyki. Uczestnicy muszą dobrze się wsłuchać, aby rozpoznać, czy duży, czy mały kamień wpadł do wody.

Dźwiękowy spacer

Dziecko otrzymuje np. łyżeczkę i chodząc z zamkniętymi oczyma po pomieszczeniu, uderza łyżeczką w różne przedmioty. Istotna jest rozmowa kończąca ćwiczenie, w której kierujemy uwagę na to, które przedmioty dźwięczą, które przedmioty słychać wyraźnie, których nie słychać wcale. Możemy także zwrócić uwagę na takie cechy jak pusty, drewniany, twardy, miękki itp.

Swobodny upadek

Dzieci obserwują, jak prowadzący upuszcza różne przedmioty, np. kawałek drewna, kamień, kartkę papieru, puszkę. W tej fazie powinny umieć przyporządkować przedmiotom odgłosy powstające podczas ich upadku na ziemię i je zapamiętać. Podczas ćwiczenia prowadzący upuszcza 2–3 przedmioty a dzieci z zamkniętymi oczyma starają się rozpoznać, jakie przedmioty, z czego zrobione spadały na podłogę. Trudniejszą wersją tego ćwiczenia będzie zabawa w słuchanie np. spadających szpilek. Prowadzący upuszcza kolejno kilka szpilek, a dzieci w tym czasie starają się policzyć, ile ich było.

Słuchanie muzyki

Dzieci zamykają oczy, a jedna osoba włącza muzykę i powoli nastawia ją coraz głośniej. Prowadzący kilka razy podczas ćwiczenia zmienia głośność, a dzieci, gdy tylko zauważą zmianę natężenia dźwięku, mają podnieść rękę. Wymaga to bardzo uważnego słuchania i skupienia.

Grzechotanie grochu

W pudełkach po zapałkach ukrytych jest po kilka ziarenek grochu. W kilku z nich – tylko jedno ziarenko. Dzieci, potrząsając pudełkiem starają się wybrać te, w których jest tylko jedno ziarenko.

Reksio łap piłkę

Zadanie Reksia polega na tym, aby z zamkniętymi oczyma odnaleźć toczącą się kulę (może to być także piłka z dzwoneczkiem, samochodzik lub inny przedmiot wydający cichy dźwięk). Dzieci podają sobie lub toczą do siebie przedmiot, a Reksio z zamkniętymi oczyma stara się go odnaleźć i złapać. Aby to ćwiczenie się udało, w pomieszczeniu musi być „cicho jak makiem zasiał”.

Łańcuch dźwięków

Wszyscy gracze siedzą w kręgu. Jedno z dzieci rozpoczyna zabawę, prezentując jakiś odgłos, np. pukanie w podłogę. Kolejny gracz naśladuje poprzednie dźwięki i dodaje następne. Im więcej elementów dochodzi, tym dzieci muszą się bardziej skoncentrować. Ponieważ zabawa wymaga uwagi, skupienia i wytrwałości, można pomóc dzieciom. Zanim dojdzie nowy dźwięk, grupa może wspólnie odtwarzać poprzednie.

PRZYKŁADOWE ĆWICZENIA JAKO ELEMENTY RYTUAŁÓW W STYMULACJI POLISENSORYCZNEJ

Rytuał wyciszenia podczas posiłku

W porze śniadania, obiadu, jeśli dzieci jedzą razem, można wprowadzić zwyczaj zapalania świecy, by spędzić ten czas w ciszy, skupiając się na płomieniu. Koncentracja na płomieniu pomoże osiągnąć stan skupienia, spokoju. Przed przystąpieniem do jedzenia każdy może wyrazić swoją wdzięczność za coś, co go spotkało, powiedzieć coś przyjemnego sąsiadowi lub uczestniczyć we wspólnym przygotowaniu wiersza. Podobną funkcję może pełnić modlitwa lub tak jak w dawnej francuskiej kreskówce „Madeleine” – wspólnie wypowiedziane słowa „Przy wspólnym stole podczas jedzenia składamy sobie dobre życzenia”.

Rytuał wyciszenia podczas posiłku

Ważnym jest, aby czasu posiłku nie zakłócały głośne rozmowy. Można wprowadzić zasadę mówienia tylko do sąsiada z prawej i lewej strony, zawsze szepciem.

Istotnym elementem tego ćwiczenia jest obecność nauczyciela, który swoją postawą daje przykład właściwego, wyciszonego zachowania. Jeśli dzieci korzystają z telefonów komórkowych, warto też umówić się z nimi, że w czasie posiłku pozostają one wyłączone, dotyczy to oczywiście także dorosłego.

Stworzenie kącika spokoju

Kącik taki to miejsce, w którym można spędzić czas w odosobnieniu. Udać się do niego można, kiedy czujemy potrzebę ciszy, aby odzyskać równowagę i spokój wewnętrzny, na przykład po stresującej dla dziecka sytuacji szkolnej, konflikcie lub kiedy spędzenie kilku chwil w samotności może okazać się pomocne. Kącik spokoju nie może być miejscem kary.

W urządzaniu takiego miejsca powinny uczestniczyć dzieci. Warto w nim umieścić zdjęcia miejsc, które wpływają na dzieci uspokajająco, elementy przyrody

takie jak muszle, kamienie, uspokajające obrazki, czasem zdjęcia najbliższych, kolorowanki z mandalami. Jeśli jest to możliwe, można teą puścić w tym miejscu cichą muzykę instrumentalną lub umieścić słuchawki do jej odsłuchania. Ponieważ czas spędzany w kącie nie może być nieograniczony, warto umieścić tam klepsydrę, np. wodną, której obserwacja wzmocni efekt wyciszenia.

Ćwiczenie zachowywania spokoju

To proste ćwiczenie pochodzi z książki *Dziecko emocjonalnie inteligentne*. Powinno być wykonywane indywidualnie – lecz warto go nauczyć wszystkie dzieci (i siebie). Warto też je stosować zawsze, kiedy zauważymy zdenerwowania i brak samokontroli. Małym dzieciom należy przypominać o nim, bo mogą w zdenerwowaniu nie zauważyć, że przyszedł czas aby je zastosować. Ćwiczenie składa się z czterech prostych kroków. Warto je spisać i kartkę przypiąć w klasie w widocznym miejscu, bo bywa, że w zdenerwowaniu pamięć nas i dzieci zawodzi.

1. Powiedz sobie: *Zatrzymaj się i rozejrzyj wokół*.
2. Powiedz sobie: *Uspokój się*.
3. Biorąc głęboki wdech przez nos, policz do pięciu, przytrzymaj powietrze, licząc do dwóch, a następnie wypuść je przez usta, ponownie licząc do pięciu.
4. Powtarzaj te czynności, aż poczujesz spokój.

Ćwiczenie jest tak proste, że wydaje się banalne, ale dla wyciszenia i odzyskania równowagi wewnętrznej niezwykle ważne jest świadome, głębokie, przeponowe oddychanie.

Słuchanie uspokajającej muzyki

W niespokojnym miejscu, podczas wykonywania pośpiesznych zajęć warto zatrzymać się, aby poświęcić należytą uwagę wykonywanym czynnościom. Dźwięki spokojnej muzyki mogą zmienić odbiór danej chwili. Można uczynić z muzyki tło działań lub (przyniesie to jeszcze lepsze efekty) zastosować trzyminutową przerwę na muzykę. Przerwy takie należy robić zawsze, kiedy zauważamy narastające napięcie, np. po sprawdzianie. Wiadomym jest, że słuchanie muzyki uspokajającej ma wpływ na zmniejszenie częstotliwości oddychania, spowolnienie tętna oraz zmianę nastroju emocjonalnego i zmniejszenie napięcia.

Przykłady ćwiczenia ciszy

Dzieci wygodnie siadają na piętach, a nauczyciel szeptem kieruje ich uwagę na części ciała: stopy, nogi, ramiona, a także na spokojny równomierny oddech. Dzieci zamykają oczy i pogrążają się w ciszy.

Przykłady ćwiczenia ciszy

Wszystkie dzieci ustawiają się na okręgu, nauczyciel stoi z boku i każdemu z nich kolejno podaje: szklankę z wodą, zapaloną świeczkę, łyżeczkę z piętreczką, książkę na głowę itp.

Dzieci powoli, spokojnie, z ogromną troską o swoje akcesoria przesuwiają się po okręgu. Mogą zrobić kilka okrążeń. Następnie kolejno oddają nauczycielowi swoje przybory i żegnając się, wychodzą z klasy.

Przykłady ćwiczenia ciszy

Dzieci siedzą na krzesłach przy swoich stolikach z głowami położonymi na rękach. Nauczyciel stoi przy drzwiach i szeptem wywołuje kolejno imiona dzieci. Te wstają cichutko i dosuwają bezszelestnie krzesło do ławki, biorą swoją torbę, podchodzą do nauczyciela, który podaje im rękę i się z nimi żegna. Czas trwania ćwiczeń z zakresu ciszy jest uzależniony od nauczyciela. Ćwiczenia ciszy powinny kończyć każdy dzień. Dzieci bardzo lubią te ćwiczenia – bo lubią ciszę!

Obserwacje świata zewnętrznego

Aby dzieci zdały sobie sprawę ze szczegółów otoczenia, w którym się znajdują stosowałam często tzw. „chwile zachwytu”, wychodząc z dziećmi na dwór, prosiłam o wybranie sobie jakiegoś elementu otoczenia i zastanowienie się co je w nim zachwyca, zadziwia. Może to być ławeczka, budynek, a także znaleziony listek czy kamyk. Ważne, aby nauczyć dzieci „patrzeć” na otaczający świat wszystkimi zmysłami. Podpowiadamy więc, że warto zamknąć oczy i dotykać, powąchać, przyjrzeć się kolorom w słońcu i w cieniu. Na zakończenie prosiłam o zrobienie w wyobraźni fotografii obserwowanego elementu, a w sali – namalowanie go. Dzieci, po ćwiczeniu dostrzegały w obiektach znacznie więcej szczegółów, znacznie staranniej i uważniej podchodziły do wykonywania pracy plastycznej.

Rytuał wspólnego czytania

Mimo że dzieci już potrafią samodzielnie czytać, wspólne czytanie daje okazję do refleksji, wyciszenia i pobudzenia wyobraźni. Warto przypomnieć, że dzieci uwielbiają wielokrotnie czytać te same opowiadania. Za każdym razem kiedy powtarzamy tę czynność, pomagamy wzmocnić przepływ impulsów nerwowych w mózgu uaktywniających nasze wspomnienia i wyobraźnię.

PROGRAM BAZOWY

Kinezylogia edukacyjna

autor: mgr Elżbieta Kisielewicz

Opis innowacji pedagogicznej, która dotyczy zmian w organizacji procesu dydaktycznego poprzez włączenie elementów metody kinezylogii edukacyjnej.

Większość dzieci rozpoczynających naukę szkolną jest ciekawa i zainteresowana szkołą. U niektórych jednak entuzjazm znika dość szybko, a nauka zaczyna im się kojarzyć z ciężką pracą.

Dlaczego tak się dzieje?

Już na starcie występują znaczne różnice indywidualne: biologiczne, społeczne czy ekonomiczne. Wczesne rozpoznanie przez nauczyciela tych indywidualnych właściwości pozwoli zauważyć dysfunkcje i nie dopuścić do ich utrwalenia, do powstawania negatywnych reakcji, które często stają się regułą zachowania ucznia.

Co mają zatem robić rodzice i ich dzieci, które zdecydowanie gorzej radzą sobie w szkolnej rzeczywistości?

Chcąc im pomóc, a także wychodząc naprzeciw wyzwaniom współczesnego świata należy poszukiwać takich rozwiązań pedagogicznych, które są już sprawdzone w świecie i gwarantują sukces dziecku.

Innowacyjne wsparcie procesu terapeutyczno-pedagogicznego jest adresowane do uczniów o specyficznych potrzebach edukacyjnych. Do tej grupy m.in. zaliczane są dzieci mające trudności w nauce, nadpobudliwe, mające trudności z koncentracją uwagi, zapamiętywaniem, formułowaniem myśli, czytaniem, pisanie, liczeniem, zmęczone, zestresowane, nieśmiałe i zahamowane.

Jest więc rzeczą oczywistą, że nauczyciele i rodzice szukają alternatywnych metod, które będą dodatkowym wsparciem dla ich podopiecznych. Chodzi o tworzenie specjalnych – lepszych, efektywniejszych warunków do nabywania kompetencji przez ww. grupy dzieci. „Jeśli szkoła chce być nowoczesna, twórcza, inspirująca, musi dawać szansę wszystkim i każdemu” (Tadeusz Pilch).

Pojęcie *innowacja* obliguje szkołę do tworzenia czegoś nowego, lepszego w istniejących warunkach, co ma poprawić jakość.

Propozycją stworzoną dla poprawy efektywności i jakości pracy z dzieckiem o specyficznych potrzebach jest metoda kinezylogii edukacyjnej P. Dennisona.

Jest to prosta i bardzo skuteczna metoda wspomagająca naturalny rozwój każdego człowieka. Opiera się na ćwiczeniach psychofizycznych (relaksujących,

rozszerzających i energetyzujących). Jest systemem prostych ćwiczeń integrujących pracę obu półkul mózgowych .

Ruch inicjuje i wspiera proces uczenia się. Kinezylogia edukacyjna wykorzystuje naturalną potrzebę ruchu, aby usprawnić proces uczenia się.

Metoda ta daje możliwości wprowadzenia zmian w procesie edukacyjnym poprzez zmianę organizacji warunków pracy ucznia, a także metodykę pracy z ćwiczeniami gimnastyki mózgu.

Warto jest więc ją wykorzystać również w procesie terapeutyczno-rehabilitacyjnym uczniów z niepełnosprawnościami.

Zamiarem innowacji pedagogicznej z wykorzystaniem elementów metody jest dostosowanie ćwiczeń Gimnastyki Mózgu do współczesnych warunków i wymagań wychowania wczesnoszkolnego zawartych w podstawie programowej.

Niewątpliwymi zaletami realizacji metody kinezylogii edukacyjnej w klasach integracyjnych jest współdziałanie ze sobą dzieci o różnych możliwościach, wzajemnego uczenia się od siebie, rozwijanie empatii, zrozumienia i szacunku dla innych.

Dlaczego ta innowacja jest zasadna w tej klasie, szkole, proszę wpisać uzasadnienie w oparciu o ewaluację i diagnozę potrzeb edukacyjnych swojej szkoły.

.....

.....

.....

Ogólne informacje:

1. Innowacja dotyczy zmiany form pracy i organizacji dnia
2. Innowacja przygotowana jest dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi klas
(proszę wpisać kogo konkretnie dotyczy np.: I – III klasa edukacji wczesnoszkolnej klas integracyjnych)
3. Innowacja przeznaczona jest do realizacji w trzyletnim cyklu nauczania zintegrowanego równolegle z
(proszę wpisać tytuł, autora, wydawnictwo, datę dopuszczenia programu przez dyrektora)
4. Innowacja gwarantuje realizację treści zawartych w podstawie programowej.

Cele innowacji:

Dzięki szybkim, zabawnym i energetyzującym ćwiczeniom proponowanym przez Paula Dennisona w gimnastyce mózgu® można efektywnie przygotować się do szybkiego, łatwego uczenia się i realizować cele kształcenia ogólnego w szkole podstawowej.

- przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów,
- zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów,
- możliwości samodzielnego udziału każdego ucznia w procesie zdobywania umiejętności,
- wzmacnianie samooceny przez uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi przez prezentację umiejętności nabytych na zajęciach pozalekcyjnych.

Formy innowacji:

Innowacją objęte są dzieci z I poziomu edukacyjnego klas integracyjnych. W ramach wybranych zajęć pozalekcyjnych uczniowie będą poznawali ćwiczenia z kinezjologii edukacyjnej poprawiające wybrane umiejętności.

Będą doskonaliли koncentrację, pamięć, kojarzenie, organizację i komunikację, wzrok, koordynację ruchową, co zdecydowanie pozwoli im lepiej funkcjonować w zespole klasowym. Tu mogą oni zaistnieć, szczególnie wtedy, kiedy będą demonstrowali swoje umiejętności, tu również oni mogą być „nauczycielami” swoich kolegów.

W zintegrowanej jednostce metodycznej ćwiczenia gimnastyki mózgu wykonujemy z całym zespołem klasowym.

Podsumowanie:

Udział w zajęciach tej metody daje możliwości łatwiejszego uczenia się przez:

- wzrost rozumienia,
- poprawienie zdolności organizacyjnych,
- usprawnienie percepcji wzrokowo-ruchowej i słuchowo-ruchowej,
- poprawienie pamięci długo i krótkoterminowej,
- wzmocnienie koordynacji i współpracy półkul mózgowych,
- ułatwienie rozwoju abstrakcyjnego myślenia,
- wspomaganie pozytywnego nastawienia i równowagi emocjonalnej.

Ćwiczenia te przynoszą efekty w postaci poprawy koncentracji na zadaniach, poprawy koordynacji wzrokowo-ruchowej, poprawy różnych umiejętności szkolnych (wystawiania się, czytania, liczenia, zapamiętywania cyfr, pisanie), zwiększania zdolności manualnych, uaktywniania lewej półkuli mózgu, synchronizacji współpracy obu półkul mózgowych. Ćwiczenia te usuwają zmęczenie, energetyzują, odprężają i relaksują.

Program indywidualny z uwzględnieniem innowacji

Propozycja przykładowego zindywidualizowanego programu (planu) edukacyjno-wychowawczego dla klasy ... na rok szkolny.....

1. cele edukacyjne (ogólne)
z podstawy programowej
2. cele terapeutyczne
dla uczniów z niepełnosprawnościami

Treści nauczania	Czas realizacji	Integralny ośrodek tematyczny	Temat ośrodka, (bloku, kręgu) dziennego	Rodzaj edukacji	Umiejętności (kompetencje)	Umiejętności (uczniowie z niepełnosprawnościami)			Zastosowane elementy metody	Ewaluacja	Uwagi
						Imię ucznia	Imię ucznia	Imię ucznia			

Na podstawie: Aleksandra Tomkiewicz-Bętkowska, Alicja Kształ, *ABC pedagoga specjalnego*. Wydawnictwo Impuls, Kraków 2009

Ewaluacja

.....

.....

.....

Opisać w jaki sposób będą badane efekty innowacji – najlepiej robić badanie na wstępie i na zakończenie.

Zgłoszenie do Kuratorium Innowacji

Innowację pedagogiczną zgłasza się do Kuratorium Oświaty. Każde kuratorium ma osobny druk zgłoszenia, jednak informacje tam zawarte wynikają z rozporządzenia MENiS w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki i muszą być podobne.

W załączeniu dodajemy przykładowy, wypełniony częściowo druk zgłoszenia innowacji do Kuratorium we Wrocławiu.

KARTA ZGŁOSZENIA INNOWACJI PEDAGOGICZNEJ

– ROK SZKOLNY 2006/2007

Kuratorium Oświaty we Wrocławiu

I. INFORMACJE O SZKOLE/PLACÓWCE
Nazwa szkoły/placówki: Gmina: Powiat: Adres: Telefon: W przypadku <u>Zespołu Szkół</u> typ szkoły/placówki w której będzie wprowadzana innowacja pedagogiczna:
II. ZAKRES ORGANIZACYJNY INNOWACJI PEDAGOGICZNEJ
Tytuł/nazwa innowacji pedagogicznej: Innowacyjne wsparcie procesu terapeutyczno-dydaktycznego dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych z wykorzystaniem elementów metody kinezylogii edukacyjnej.
Autor innowacji: <i>zespół nauczycieli biorących udział w programie (wymienić nazwiska nauczycieli)</i>
Rodzaj innowacji: organizacyjna, metodyczna.
Zakres innowacji, w tym informacja na temat: – <i>Kto zostanie objęty innowacją – klasa, grupa uczniów – docelowo I etap edukacyjny.</i> – <i>Jakich zajęć edukacyjnych dotyczy innowacja: pozalekcyjnych np. kompensacyjno-wychowawcze, eliminowanie zaburzeń, zintegrowane.</i>
Obszar tematyczny innowacji: Punktem wyjścia wykorzystania metody kinezylogii edukacyjnej P. Dennisona w procesie terapeutyczno-dydaktycznym jest dziecko o specyficznych potrzebach edukacyjnych. Uporządkowany charakter metody, określona struktura, system prostych ćwiczeń umożliwiają dziecku wykorzystanie i rozwijanie własnego potencjału. Metoda daje gwarancję indywidualnego rozwoju w grupie, która sprzyja pełnej socjalizacji. Program innowacji oparty jest o podstawę programową, co daje gwarancję jej realizacji. Zadaniem innowacji jest stworzenie lepszych warunków do: I. rozwijania predyspozycji i zdolności poznawczych dziecka, II. realizowania programu nauczania skoncentrowanego na dziecku, na jego indywidualnym tempie rozwoju i możliwości uczenia się.

Wyżej wymienione zadania realizowane będą poprzez:

- rozwijanie i doskonalenie uwagi, koncentracji, pamięci, wnioskowania i porównywania,
- działanie w izolacji,
- wspieranie samodzielnego odkrywania,
- stymulację funkcji percepcyjno-motorycznych,
- przywracanie prawidłowej oceny siebie i innych.

Chcąc zrealizować zadania innowacji i osiągnąć cele, należy wybrać takie kompetencje, które u uczniów (w wyniku diagnozy) okazały się nieco niższe, np.: (w oparciu o podstawę programową):

- nie współpracuje z innymi w zabawie, w nauce szkolnej, nie przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej,
- nie obdarza uwagą dzieci i dorosłych, nie słucha ich wypowiedzi, nie chce zrozumieć, co przekazują, nie komunikuje w jasny sposób swoich spostrzeżeń, potrzeb, odczuć,
- nie rozumie sensu kodowania oraz dekodowania informacji, nie odczytuje uproszczonych rysunków, piktogramów, znaków informacyjnych,
- nie potrafi odróżnić, co jest dobre, a co złe w kontaktach z rówieśnikami,
- nie klasyfikuje obiektów (zbiorów),
- nie utrzymuje porządku wokół siebie.

Uwaga:

Ww. kompetencje są tylko propozycją do wprowadzenia, jest ich za dużo do realizacji, należy więc wybrać co najwyżej 2 adekwatnie do potrzeb swoich uczniów, wówczas realizacja programu będzie realna.

Czas realizacji innowacji od września 2011 do czerwca 2012.

II. ZAKRES MERYTORYCZNY INNOWACJI PEDAGOGICZNEJ

Źródło działań innowacyjnych, w tym np. wyniki diagnozy poprzedzającej wprowadzenie innowacji:

Jakie wybrane wnioski ze szkolnych ewaluacji efektów kształcenia dają podstawę do wprowadzenia zaplanowanych zmian organizacyjnych procesu terapeutyczno-edukacyjnego uwzględniającego elementy metody kinezylogii edukacyjnej + musi tu być zbieżność z kompetencjami w punkcie – opis tematyczny innowacji

Założmy, że w wyniku diagnozy, obserwacji, ewaluacji wewnętrznej okazało się, że Państwa uczniowie muszą usprawnić dwie z ww. kompetencji, np.

I. Nie obdarza uwagą dzieci i dorosłych, nie słucha ich wypowiedzi, nie chce zrozumieć, co przekazują, nie komunikuje w jasny sposób swoich spostrzeżeń, potrzeb i odczuć.

II. Nie utrzymuje porządku wokół siebie.

Wówczas opis nowatorskich rozwiązań organizacyjnych będzie następujący.

Opis nowatorskich rozwiązań organizacyjnych.

Cel innowacji:

Celem jest wspieranie rozwoju dziecka ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi. Wykorzystanie elementów metody kinezylogii edukacyjnej pozwoli uczniom łatwiej i szybciej nabyć umiejętności słuchania i wypowiadania się poprzez poprawienie uwagi, koncentracji, pamięci i wnioskowania z uwzględnieniem jego indywidualnych możliwości i tempa rozwoju.

Ćwiczenia gimnastyki mózgu P. Dennisona, a także organizacja środowiska klasowego stworzą warunki do przestrzegania ładu i porządku wokół siebie.

Wyznacznikiem realizacji tego zadania jest dobro grupy, w której w imię socjalizacji uczeń zawsze chętnie się podporządkowuje.

Systematyczne stosowanie prostych ćwiczeń psychofizycznych gwarantuje szybsze nabywanie kompetencji – wyposażając dziecko dodatkowo w takie umiejętności jak porównywanie i klasyfikowanie.

Aby innowacja osiągnęła swój cel i była skuteczna, musi wystąpić współdziałanie dziecko – dorosły, czyli współpraca również nauczycieli i rodziców.

Włączenie rodziców w proces terapeutyczno-edukacyjny pozwala im zrozumieć przyczyny i trudności wynikające z zaburzeń, ale też ujednoczyć wymagania, metody i formy pracy z dzieckiem.

Chcąc osiągnąć założone cele, należy kierować się zasadami:

- indywidualizacji pracy,
- małych kroczków,
- stopniowania trudności,
- dostosowania ćwiczeń do wydajności dziecka,
- mobilizowania i pobudzania dziecka,
- akceptacji,
- samokontroli,
- terapii pedagogicznej.

Uszczegółowione kompetencje to (spodziewane efekty):

- umiejętność słuchania,
- umiejętność wypowiedzania się,
- poprawienie uwagi i koncentracji,
- udoskonalenie pamięci i wnioskowania,
- przestrzeganie ładu i porządku wokół siebie
- porównywanie, klasyfikowanie.

Sposób prowadzenia ewaluacji działań innowacyjnych:

Ewaluacja może przyjąć formę obserwacji, w której stopień kluczowych umiejętności będzie nazywany na tygodniowych kartach obserwacji założonej dla każdego ucznia, np:

- kompetencja: przestrzega ładu i porządku wokół siebie,
 - a. nie zawsze,
 - b. tylko pod wpływem nauczyciela,
 - c. zawsze.

Po kilku miesiącach będzie już wiadomo, czy uczeń nabył daną kompetencję.

Na jednej karcie obserwacji mogą być wymienione wszystkie kompetencje, w ten sposób będziemy wiedzieli, z którą dziecko radzi sobie lepiej i szybciej, a które wymagają dodatkowego wsparcia, poprzez zmianę warunków pracy.

KOSZT INNOWACJI PEDAGOGICZNEJ I ŹRÓDŁA JEJ FINANSOWANIA			
Czy wdrożenie innowacji pedagogicznej: (proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź)			
• Wymaga dodatkowego finansowania.			
• Nie wymaga nakładu dodatkowych środków finansowych.			
Jeżeli wdrożenie innowacji pedagogicznej wymaga pozyskania dodatkowych środków, to jakie jest ich źródło:			
PROCEDURA ZATWIERDZENIA INNOWACJI PEDAGOGICZNEJ			
Spełnienie wymagań §4 rozporządzenia MENiS z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej przez publiczne szkoły i placówki, w tym:			
uzyskanie: (proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź)	TAK	NIE	
• zgody nauczycieli, którzy będą uczestniczyć w innowacji pedagogicznej.			
• opinii rady szkoły/rady pedagogicznej w sprawie planowanej innowacji pedagogicznej.			
• pisemnej zgody autora lub zespołu autorskiego innowacji na prowadzenie innowacji pedagogicznej w szkole.			
• podjęcie uchwały rady pedagogicznej w sprawie zatwierdzenia innowacji pedagogicznej. Data podjęcia uchwały rady pedagogicznej	TAK	NIE	
• czy zgodnie z §2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej (...), rada pedagogiczna uzyskała pisemną zgodę organu prowadzącego szkołę/placówkę na finansowanie planowanych działań innowacyjnych.	TAK	NIE	nie dotyczy

Data

Autor innowacji

Dyrektor szkoły

.....

.....

.....

Wymagane załączniki:

1. Egzemplarz innowacji pedagogicznej.
2. Zgoda nauczycieli, którzy będą uczestniczyć w innowacji pedagogicznej.
3. Treść opinii rady szkoły/pedagogicznej, dotyczącej planowanej innowacji pedagogicznej.
4. Zgoda autora lub zespołu autorskiego na wprowadzenie innowacji pedagogicznej w szkole.
5. Akt uchwały rady pedagogicznej w sprawie wprowadzenia innowacji pedagogicznej w szkole.
6. Pisemna zgoda organu prowadzącego na finansowanie planowanych działań innowacyjnych.

Legenda:

Kolor czarny – treści konieczne, nie podlegające modyfikacji.

Kolor czerwony – informacje wymagające uzupełnienia.

Kolor zielony – propozycje, z których można skorzystać.

LITERATURA

- Bednarczuk B., *Dziecko w klasie Montessori – odniesienia teoretyczne i praktyczne*, wyd. Lublin 2007.
- Bogdanowicz M., *Integracja percepcyjno motoryczna: teoria – diagnoza – terapia*. Warszawa 1997.
- Cermak S., *Rozumiejąc integrację sensoryczną. Znaczące kategorie integracji sensorycznej i związane z nimi rozważania*. Biuletyn SI Nr 1, 2003.
- Covington M., Teel Karen, *Motywacja do nauki*, Gdańsk 2004.
- Czekalska R, Gaj A, Lauba B, Matczak J, Piecusiak A, Sosnowska J., *Odkryjmy Montessori raz jeszcze...*, Kraków 2009.
- Dykcik W. red. *Pedagogika specjalna*, Poznań 2001.
- Faber A, Mazlish E., *Jak mówić, żeby dzieci słuchały. Jak słuchać, żeby dzieci mówiły*, Poznań 2010.
- Frick S.M.; Lawton-Shirley N., *Trening integracji słuchowej z perspektywy integracji sensorycznej*.
- Górska T., Grabowska A. Zagrodzka J., *Mózg a zachowanie*, Warszawa 1997.
- Grabowska A., Budohowska W., *Procesy Percepcji*, Warszawa 1995.
- Guz S. red., *Metoda Marii Montessori historia i współczesność – materiały z międzynarodowej konferencji*, Lublin 1994.
- Hannaford C., *Profil dominujący*, Warszawa 2003.
- Kwieciński Z, Śliwierski B., *Pedagogika*, Warszawa 2006.
- Maas V. F., *Uczenie się przez zmysły. Wprowadzenie do Teorii Integracji Sensorycznej*, Warszawa 1998.
- Matyja M., Domagalska M., *Podstawy usprawniania neurorozwojowego wg Berty i Karela Bobathów*, Katowice 1997.
- Miksza M., *Zrozumieć Montessori*, Kraków 1998.
- Miosga L., *Pomóż mi być*, Kraków 2005.
- Montessori M., *Domy dziecięce*, Warszawa 1996.
- Linksman R., *W jaki sposób szybko się uczyć*, Warszawa 2001.
- Pilch T., *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, Warszawa 2007.
- Prekop I, Schweitzer Ch., *Niespokojne dzieci*. Poznań 1997
- Przyrowski Z., *Podstawy Diagnostyki i Terapii Integracji Sensorycznej*. w: *Podstawy diagnostyki i rehabilitacji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej* pod red. prof. Czesława Szmigła, Kraków 2001.
- Skjöld Wennström K., Bröderman Smeds M., *Pedagogika Montessori w przedszkolu i w szkole*, Kraków 2009.
- Steenberg U., *Pedagogika Marii Montessori w przedszkolu*, Kielce 2003.
- Strykowski W., *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej*, Poznań 2003.
- Strealu J., *Psychologia. Podręcznik akademicki*, Gdańsk 2001.
- Zimbardo Ph., *Psychologia i życie*, Warszawa 1999.